

T.C.

NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

İLKÖĞRETİM ANABİLİM DALI

FEN BİLGİSİ EĞİTİMİ BİLİM DALI

**FEN BİLİMLERİ DERSİNDE UYGULANAN
KAYNAŞTIRMA EĞİTİMİNİN FEN BİLİMLERİ
ÖĞRETMENLERİ VE ÖĞRENCİ GÖRÜŞLERİNE
GÖRE DEĞERLENDİRİLMESİ**

Kevser KÖSE

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman

Yrd. Doç. Dr. Seyit Ahmet KIRAY

KONYA-2017

T.C.

NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

İLKÖĞRETİM ANABİLİM DALI

FEN BİLGİSİ EĞİTİMİ BİLİM DALI

**FEN BİLİMLERİ DERSİNDE UYGULANAN
KAYNAŞTIRMA EĞİTİMİNİN FEN BİLİMLERİ
ÖĞRETMENLERİ VE ÖĞRENCİ GÖRÜŞLERİNE
GÖRE DEĞERLENDİRİLMESİ**

Kevser KÖSE

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman

Yrd. Doç. Dr. Seyit Ahmet KIRAY

KONYA-2017

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ

Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü

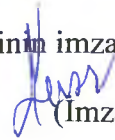

BİLİMSEL ETİK SAYFASI

Öğrencinin	Adı Soyadı	Kevser KÖSE
	Numarası	148302061008
	Ana Bilim / Bilim Dalı	İlköğretim Ana Bilim Dalı/ Fen Bilgisi Eğitimi Bilim Dalı
	Programı	Tezli Yüksek Lisans
	Tezin Adı	Fen Bilimleri Dersinde Uygulanan Kaynaştırma Eğitiminin Fen Bilimleri Öğretmenleri ve Öğrenci Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi

Bu tezin proje safhasından sonuçlanmasına kadarki bütün süreçlerde bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini, tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel kurallara uygun olarak atıf yapıldığını bildiririm.

Öğrencinin imzası

(İmza)

T.C.

NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ

Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü

YÜKSEK LİSANS TEZİ KABUL FORMU

Öğrencinin	Adı Soyadı	Kevser KÖSE
	Numarası	148302061008
	Ana Bilim / Bilim Dalı	İlköğretim Ana Bilim Dalı/ Fen Bilgisi Eğitimi Bilim Dalı
	Programı	Tezli Yüksek Lisans
	Tez Danışmanı	Yrd. Doç.Dr. Seyit Ahmet KIRAY
Tezin Adı	Fen Bilimleri Dersinde Uygulanan Kaynaştırma Eğitiminin Fen Bilimleri Öğretmenleri ve Öğrenci Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi	

Yukarıda adı geçen öğrenci tarafından hazırlanan Fen Bilimleri Dersinde Uygulanan Kaynaştırma Eğitiminin Fen Bilimleri Öğretmenleri ve Öğrenci Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi başlıklı bu çalışma 07/08/2017 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oybirliği/oyçokluğu ile başarılı bulunarak, jürimiz tarafından yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Ünvanı, Adı Soyadı	Danışman ve Üyeler	İmza
Yrd. Doç. Dr. S. Ahmet KIRAY	Danışman	
Yrd. Doç. Dr. Ersin KARADEMİR	Üye	
Yrd. Doç. Dr. Ahmet KURNAZ	Üye	

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ

Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü

Öğrencinin	Adı Soyadı	Kevser KÖSE
	Numarası	148302061008
	Ana Bilim / Bilim Dalı	İlköğretim Ana Bilim Dalı/ Fen Bilgisi Eğitimi Bilim Dalı
	Programı	Tezli Yüksek Lisans
	Tezin Adı	Fen Bilimleri Dersinde Uygulanan Kaynaştırma Eğitiminin Fen Bilimleri Öğretmenleri ve Öğrenci Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi

ÖZET

Bu araştırmanın amacı, Fen Öğretmenlerinin, kaynaştırma eğitimi verilen sınıflarda Fen Öğretimi yaparken hafif düzeyde zihinsel yetersizliği olan kaynaştırma öğrencilerinin ve normal zekâ seviyesine sahip öğrencilerin görüşlerini ortaya çıkarmaktır. Zihinsel yetersizliği olan kaynaştırma öğrencileri ile normal zekâyâ sahip öğrencilerin aynı sınıfta Fen Eğitimi alırken yaşadığı olumlu ve olumsuz durumları anlatmaktadır. Ayrıca aynı sınıfta Fen Öğretimi yaparken hafif düzeyde zihinsel yetersizliği olan kaynaştırma öğrencileri, normal zekâyâ sahip öğrencilerin ve öğretmenlerin görüş ve önerilerinin ortaya çıkarılması amaçlanmıştır.

Araştırmanın çalışma grubunu, 2015-2016 öğretim yılında İstanbul ilinde sekiz Fen öğretmeni, hafif zihinsel yetersizliği olan dört kaynaştırma öğrencisi ve normal zekâyâ sahip dört öğrencisi oluşturmaktadır. Katılımcı öğrenciler ortaokul düzeyinde ve kaynaştırma eğitiminin yapıldığı sınıflarda öğrenim görmektedir. Katılımcı öğretmenler de ortaokul düzeyinde ve kaynaştırma eğitimin yapıldığı sınıflarda öğretim yapmaktadır. Nitel veri toplama tekniği ile ele alınan bu araştırmada yarı yapılandırılmış görüşme ve yarı yapılandırılmış gözlem tekniği kullanılmıştır. Case

study (vaka çalışması) araştırma deseni olarak kullanılmıştır. Araştırmada veri toplama aracı olarak araştırmacı tarafından geliştirilen görüşme ve gözlem formlarına uzman görüşleri doğrultusunda son hali verilmiştir (Ek 1, Ek 2, Ek 3, Ek 4).

Bu çalışmada Fen Bilimleri öğretmenleri, zihinsel yetersizliği olan kaynaştırma öğrencileri ve normal zekâyâ seviyesinde olan öğrencilerden alınan görüşlerin temel noktaları açısından benzer görüşlere sahiptirler. Bu çalışmada, Fen Bilimleri öğretmenleri hafif düzeyde zihinsel yetersizliği olan öğrencilere kaynaştırma öğrencilerine nasıl öğretim yapması gerektiğini bilmemektedir. Bu yüzden bu tip öğrencilerin hep arka planda kaldığını belirtmişlerdir. Öğretmenler zihinsel yetersizliği olan öğrencilere normal zekâyâ sahip öğrencilere hazırlanan sınavlardan farklı bir sınav hazırlanması gerektiğini bilmektedirler. Hazırlanması gereken bu farklı sınavın Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı (BEP) doğrultusunda olması gerektiğini bilmektedirler. Buna ek olarak zihinsel yetersizliği olan kaynaştırma öğrencilerinin sınıfta kalmaması gerektiğini bilmektedirler. Öğretmenler bu durumların dışında herhangi bir bilgiye sahip değildirler. Öğretmenler, bu tip öğrencilerin normal zekâyâ sahip öğrencilerden farklı bir sınıfta bulunmasını belirtmişlerdir. Bu durumun zihinsel yetersizliği olan öğrencilere öğretimleri açısından daha faydalı olacağını düşünmektedirler. Öğretmenler kaynaştırma uygulamasının zihinsel yetersizliği olan öğrencilere sosyalleşmeleri açısından faydalı olacağını düşünmektedirler. Öğretmenler, zihinsel yetersizliği olan öğrencilerin daha başarılı olabilmesi için sunuş yoluyla eğitimden ziyade çağdaş yöntem ve tekniklerle ders işlenmesi gerektiğini dile getirmişlerdir.

Anahtar kelimeler: Fen Öğretimi, hafif düzeyde zihinsel yetersizliği olan kaynaştırma öğrencisi, Fen Bilimleri öğretmeni, Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı (BEP), normal zekâ seviyesindeki öğrenci.

**T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ**

Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü

Öğrencinin	Adı Soyadı	Kevser KÖSE
	Numarası	148302061008
	Ana Bilim / Bilim Dalı	İlköğretim Ana Bilim Dalı/ Fen Bilgisi Eğitimi Bilim Dalı
	Programı	Tezli Yüksek Lisans
	Tez Danışmanı	Yrd. Doç.Dr. Seyit Ahmet KIRAY
Tezin İngilizce Adı	Evaluation Of The Mainstreaming Education Applied Science Course According To Science Teachers And Student Opinions	

SUMMARY

The aim of this research is to reveal the perspectives of the students with average intelligence level and inclusive students with intellectual disability at the classes during science lessons. This research explains the positive effects of taking these lessons together for students with intellectual disability on one hand and on the other hand it also explains the problems of the students with average intelligence in these lessons. In addition to these, this research also tries to present the opinions, suggestions and the problems of science teachers who teach science in these kind of mixed classes along with the positive sides of this situation. Besides, it expresses the expectations of students with intellectual disability from their science teachers.

The participants of this research's study group consists of 4 students with average intelligence and 4 inclusive students with intellectual disability in the level of secondary school, 8 science teachers who teach in the level of secondary school in İstanbul in 2015-2016 academic year. In this research, which is handled with the tecnique of qualitative data, semi-structured interview, semi-structured observation

and the technique of case study are used. The interview and the observation forms, which are improved as a data collection tool, are put the final forms in the direction of the expert opinions (Attachment 1,2,3,4). In the interviews, voice record is done with the allowance of teachers and students. The reason of the voice recording is to minimise the data loss during the analyse of research.

In this research, science teachers have similar point of views in terms of the essential points of views of students with intellectual disability and the students with average intelligence level. With the help of this research, it occurs that science teachers do not know how to teach science in the classes of inclusive students with intellectual disability. So, they declare that these inclusive students remain in the background during the lessons. Teachers have not got any information except the necessity of preparing exams, which are different from the ones prepared for the students with average intelligence, for inclusive students with intellectual disability in the direction of 'individualized education program' and these kind of students should not fail the class. Teachers think that it will be more beneficial if these inclusive students are trained in separate classes from the students with average intelligence. Teachers think that this inclusive education will also be beneficial to inclusive students with intellectual disability in terms of socialising students with average mental intelligence. Teachers and the students with average intelligence express their opinion about teaching lesson with the help of experiments, models, slides in the laboratory environment instead of expository teaching approach for inclusive students to be more successful.

Key Words: Science Education, student with intellectual disability, Science teacher, Individualized Education Program (IEP), student with average intelligence.

TEŞEKKÜR

Araştırmamın her aşamasında tecrübe ve birikimiyle yol gösteren, görüş ve önerileriyle desteğini eksik etmeyen, yol gösterici fikirleriyle beni aydınlatan değerli danışman hocam Yrd. Doç. Dr. Seyit Ahmet KIRAY' a en içten saygı ve teşekkürlerimi sunuyorum.

Araştırmamda bana yardımcı olan ve destek veren öğretmen arkadaşlarım Mesut BARAN, Ali YILMAZ ve Pelin ADIGÜZEL ÇEÇEN' e en derinden teşekkürlerimi sunuyorum.

Çalışmama anlayış gösterip, gönüllü olarak düşüncelerini benimle paylaşan öğretmen arkadaşlarım ve öğrencilerine desteklerinden dolayı teşekkür ediyorum.

Bugünlere gelmemde emekleri olan canım aileme sabır ve anlayışları için, sonsuz saygı ve teşekkürlerimi sunuyorum.

Kevser KÖSE

İÇİNDEKİLER

Sayfa No

Bilimsel Etik Sayfası	i
Tez Kabul Formu	ii
Özet	iii
Summary	v
Teşekkür	vii
Kısaltmalar Sayfası	xiv
Tablolar Listesi	xv
BİRİNCİ BÖLÜM – GİRİŞ	1
1. 1. Amaç	8
1. 2. Önem	9
1. 3. Problem Durumu	9
1. 4. Problem Cümlesi	10
1. 4. 1. Alt Problemler	10
1. 5. Tanımlar	11
1. 6. Sınırlılıklar	11
1. 7. Sayıtlar	12
1. 8. Kuramsal Temeller ve İlgili Çalışmalar	12
1. 8. 1. Kuramsal Temeller	12
1. 8. 1. 1. Kaynaştırma Eğitimi	12
1. 8. 1. 2. Kaynaştırma Grupları	14

1. 8. 1. 2. 1. Zihinsel Yetersizliği Olan Bireyler	14
1. 8. 1. 2. 1. 1. Hafif Düzeyde Zihinsel Yetersizliği Olan Bireyler	15
1. 8. 1. 2. 1. 2. Orta Düzeyde Zihinsel Yetersizliği Olan Bireyler	15
1. 8. 1. 2. 1. 3. Ağır Düzeyde Zihinsel Yetersizliği Olan Bireyler	15
1. 8. 1. 2. 1. 4. Çok Ağır Düzeyde Zihinsel Yetersizliği Olan Bireyler	15
1. 8. 1. 2. 2. İşitme Yetersizliği Olan Bireyler	15
1. 8. 1. 2. 3. Görme Yetersizliği Olan Bireyler	16
1. 8. 1. 2. 4. Bedensel Yetersizliği Olan Bireyler	16
1. 8. 1. 2. 5. Dil ve Konuşma Güçlüğü Olan Bireyler	16
1. 8. 1. 2. 6. Özel Öğrenme Güçlüğü Olan Bireyler	16
1. 8. 1. 2. 7. Otistik Bireyler	16
1. 8. 1. 2. 8. Dikkat Eksikliği ve Hiperaktivite Bozukluğu Olan Bireyler	16
1. 8. 1. 3. Kaynaştırma Eğitimi Türleri	17
1. 8. 1. 3. 1. Tam Zamanlı Kaynaştırma	17
1. 8. 1. 3. 2. Yarı Zamanlı Kaynaştırma	17
1. 8. 1. 3. 3. Tersine Kaynaştırma	18
1. 8. 1. 4. Destek Özel eğitim Hizmetleri	18
1. 8. 1. 4. 1. Özel Gereksinimli Öğrenci Sınıftan Ayrılamadan Sağlanan Destek Hizmetleri	19
1. 8. 1. 4. 1. 1. Danışman Yardımlı Genel Eğitim Sınıfı	19
1. 8. 1. 4. 1. 2. Özel Eğitim Yardımı ile Genel Eğitim Sınıfı	19
1. 8. 1. 4. 1. 3. Yardımcı Öğretmenle Genel Eğitim Sınıfı	19

1. 8. 1. 4. 2. Özel Gereksinimli Öğrencinin Sınıf Dışında Aldığı Destek Hizmetleri	20
1. 8. 1. 4. 2. 1. Kaynak Oda	20
1. 8. 1. 4. 2. 2. Gezici Özel Eğitim Öğretmeni	20
1. 8. 1. 5. Özel Eğitim Kurumları	20
1. 8. 1. 5. 1. Özel Eğitim Okul ve Kurumları	20
1. 8. 1. 5. 2. Diğer Özel Eğitim Okul ve Kurumları	20
1. 8. 1. 5. 2. 1. Özel Eğitim Mesleki Eğitim Merkezi (Okulu) ...	20
1. 8. 1. 5. 2. 2. Özel Eğitim İş Uygulama Merkezi (Okulu)	21
1. 8. 2. İlgili Çalışmalar	21
İKİNCİ BÖLÜM – YÖNTEM.....	41
2. 1. Araştırma Deseni	42
2. 2. Çalışma Grubu	42
2. 3. Veri Toplama Araçları	44
2. 3. 1. Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu	45
2. 3. 2. Yarı Yapılandırılmış Gözlem Formu	46
2. 4. Verilerin Toplanması	46
2. 5. Verilerin Analizi	47
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM – BULGULAR	49
3. 1. Bir Numaralı Alt Probleme Ait Bulgular	49
3. 1. 1. Öğretmenlerin Zihinsel Yetersizliği Olan Öğrencilerin Normal Zekâ Seviyesindeki Öğrencilerle Aynı Sınıfta Fen Öğretimi Almasına İlişkin Görüşleri ..	49
3. 1. 2. Kaynaştırma Eğitiminin Olumlu ve Olumsuz Yönlerinin Kıyaslanmasına İlişkin Görüşler	50

3. 1. 3. Zihinsel Yetersizliği Olan Öğrencilerin Sınıflardaki Durumuna Yönelik Görüşler	51
3. 2. İki Numaralı Alt Probleme Ait Bulgular	52
3. 2. 1. Normal Zekâ Seviyesindeki Öğrencilerin Zihinsel Yetersizliği Olan Öğrencilerle Aynı Sınıfta Fen Öğretimi Almasına Yönelik Görüşleri	52
3. 3. Üç Numaralı Alt Probleme Ait Bulgular	53
3. 3. 1. Normal Zekâ Seviyesindeki Öğrencilerle Aynı Sınıfta Olmanın Zihinsel Yetersizliği Olan Öğrencilere Etkisine Yönelik Görüşler	53
3. 3. 2. Zihinsel Yetersizliği Olan Öğrencilerin Özel İlgiye İhtiyacı Olduğuna İlişkin Görüşler	54
3. 4. Dört Numaralı Alt Probleme Ait Bulgular	57
3. 4. 1. Öğretmenlerin Zihinsel Yetersizliği Olan Kaynaştırma Öğrencilerine Fen Öğretimi Yeterliliklerine Yönelik Görüşleri.....	57
3. 4. 2. Fen Bilimleri Öğretmenlerinin Kaynaştırma Eğitimine Yönelik Eğitim Almalarına İlişkin Görüşleri	58
3. 4. 3. Zihinsel Yetersizliği Olan Öğrenciler İçin Hazırlanan BEP'lerin Öğretmenlerin Hazırlamasına Yönelik Görüşler	60
3. 4. 4. Öğretmenlerin Ders İçerisinde Zihinsel Yetersizliği Olan Kaynaştırma Öğrencileri İle Birebir İlgilenme Durumuna Yönelik Görüşler	61
3. 4. 5. Öğretmen Adaylarına Lisans Eğitimi Sırasında Özel Eğitime Yönelik Ders Verilmesine İlişkin Görüşler	62
3. 4. 6. Öğretmenlerin Özel Eğitim Konusunda Kendilerini Geliştirmelerine İlişkin Görüşler	63
3. 4. 7. Öğretmenler İçin Yapılan Hizmet İçi Eğitimlere Yönelik Görüşler.....	65
3. 5. Beş Numaralı Alt Probleme Ait Bulgular	66
3. 5. 1. Zihinsel Yetersizliği Olan Öğrencilere Fen Öğretimi Yapılırken Kullanılacak Yöntem, Teknik ve Stratejilere Yönelik Görüşler.....	66

3. 5. 2. Öğretmenlerin Fen Bilimleri Dersinde Kullandıkları Yönteme Yönelik Görüşler	68
3. 5. 3. Zihinsel Yetersizliği Olan Öğrencilere İşbirlikçi Öğretim Yapılmasına Yönelik Görüşler.....	70
3. 5. 4. Öğretmenlerin Hangi Seviyede Öğretim Yaptıklarına Yönelik Görüşler	72
3.6. Altı Numaralı Alt Probleme Ait Bulgular.....	73
3. 6. 1. Derste Vakit Kaybına Sebep Olan Durumlara Yönelik Görüşler.....	73
3. 6. 2. Zihinsel Yetersizliği Olan Öğrencilerin Tanısının Gerçeği Yansıtmamasına İlişkin Görüşler.....	74
3. 6. 3. Sınıflardaki Kaynaştırma Öğrencilerinin Sayısının Uygulamada Getirdiği Sorunlara Yönelik Görüşler.....	75
3. 6. 4. Zihinsel Yetersizliği Olan Öğrencilerin Dikkat Dağımlılığı Olduğu Yönünde Görüşler.....	77
3. 6. 5. Sınıf Ortamının Ses Durumuna Yönelik Görüşler.....	78
3. 6. 6. Öğretmenlerin Fen Bilimleri Öğretim Programına Yönelik Görüşleri...80	
3. 6. 7. Öğretmenlerin Zihinsel Yetersizliği Olan Öğrencilere Sınıf İçerisinde Ayırdıkları Vakte Yönelik Görüşler	81
3.7. Yedi Numaralı Alt Probleme Ait Bulgular	82
3.7. 1. Zihinsel Yetersizliği Olan Öğrencilerin Sosyalleşmelerinde Kaynaştırma Eğitiminin Etkilerine İlişkin Görüşler	82
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM - TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER	84
4. 1. Tartışma	84
4. 2. Sonuçlar	93
4. 3. Öneriler	96

Kaynakça	98
Ek 1: Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu.....	108
Ek 2: Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu.....	109
Ek 3: Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu.....	110
Ek 4: Yarı Yapılandırılmış Gözlem Formu.....	111
Ek 4: Katılımcı Öğretmen İzin Formu	112
Ek 6: Katılımcı Öğrenci İzin Formu	113
Özgeçmiş	114

KISALTMALAR

MEB: Milli Eğitim Bakanlığı

BEP: Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı

RAM: Rehberlik Araştırma Merkezi

PDR: Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik

TABLolar LİSTESİ Sayfa No

Tablo 2. 2. 1. Öğretmen Katılımcılara İlişkin Demografik Bilgiler.....	43
Tablo 2. 2. 2. Zihinsel Yetersizliği Olan Katılımcılara İlişkin Demografik Bilgiler	44
Tablo 2. 2. 3. Normal Zekâ Seviyesinde Olan Öğrenci Katılımcılara İlişkin Demografik Bilgiler	44

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ

Eğitim öğretim hayatımızın en önemli hizmetlerindedir. Eğitim kişinin doğumuyla başlar çeşitli kurumlar aracılığıyla hayat boyu devam eder. Eğitim kavramını genel olarak tanımlamak gerekirse; bireyleri belli amaçlar doğrultusunda yetiştirme ve geliştirme sürecidir. Eğitim sayesinde bireyde istenilen davranışların geliştirilmesi sürecidir. Eğitim sayesinde bireyde istenilen davranışların geliştirilmesi sağlanır. Eğitim öğretim denilince akla kişiyi bilişsel becerileri yönünden geliştirmek gelir. Hâlbuki eğitim öğretim kurumları kişinin yeteneklerinin, bilişsel seviyesinin geliştirildiği yer olmanın yanı sıra ortama, çevreye, topluma uyumunu sağlayan ve sosyalleşmesini de sağlayan birimlerdir (Sevim, 2011).

Diken ve Batu' ya (2013) göre her insanın saç rengi, ten rengi, boyu, kilosu vb. özellikleri birbirinden farklıdır. Okullardaki öğrencilerin bilişsel, duyuşsal, psikomotor beceri özellikleri göz önünde bulundurulduğunda, tüm öğrencilerin aynı özelliklere sahip olmadığı görülmektedir. Her insanın birbiriyle aynı bilişsel seviyede olması da mümkün değildir. Tıpkı bu durum gibi insanların öğrenme özellikleri, dikkat, hafızada tutma becerileri de farklılaşabilmektedir. Bu nedenle her insanın öğrenme hızını, öğrendiklerini yorumlayabilmesini ve anlamlandırabilmesini bu farklılıklardan sayabiliriz. Dolayısıyla, öğrenim ihtiyaçlarının, farklı özellikteki öğrencilerin bireysel farklılıklarına uygun bir şekilde giderilmesi bir zorunluluk haline almıştır. Bu durum beraberinde farklılaştırmayı getirir. Sınıfta özel eğitime muhtaç öğrencilerin olması “Özel Eğitimi” gerektirir. Özel Eğitim sayesinde normal özellikteki bireylerin dışında farklı özelliklere sahip bireyler de ihtiyaçları doğrultusunda eğitim öğretimden yararlanabileceklerdir. Özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin normal özelliklere sahip bireylerden farklı olması çeşitli kurumlardaki eğitim öğretimini engelleyeceği anlamına gelmemektedir. Onların da normal bireyler

gibi ihtiyaçları ölçüsünde eğitim hayatlarını devam ettirmeleri bu bireylerin en doğal haklarından biridir.

10.02.2000 tarih ve 2509 sayılı Milli Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliğinde, “özel eğitim gerektiren birey, çeşitli nedenlerle bireysel özellikleri ve eğitim yeterlilikleri açısından akranlarına göre beklenen düzeyden anlamlı farklılık gösteren bireyi” ifade etmektedir.

Milli eğitim Bakanlığı Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği’ne göre özel eğitim, “Özel eğitim gerektiren bireylerin eğitim ve sosyal ihtiyaçlarını karşılamak için özel olarak yetiştirilmiş personel, geliştirilmiş eğitim programları ve yöntemleri ile özel eğitim gerektiren bireylerin bireysel yeterliklerine dayalı, gelişim özelliklerine uygun ortamlarda sürdürülen eğitim” olarak tanımlanmaktadır. Bu tanımda geçen özel olarak yetiştirilmiş personelden kastedilen üniversitelerin özel eğitim bölümünden mezun olan özel eğitim öğretmenleridir. Özel eğitimde temel personel sadece özel eğitim öğretmeni değildir. Özel eğitim öğretmenin dışında farklı uzmanlık alanına sahip bir ekibi de içine almaktadır (Cavkaytar ve Diken, 2005). Eğitim öğretim tek bir uzmanlık alanını içermez. Türkçe, Fen bilimleri, Matematik vs. öğretmenleri de bu ekibin içerisinde. Hem normal özellik gösteren öğrencilerin hem de özel eğitime ihtiyacı olan öğrencilerin Fen Öğretimi alma hakkı vardır. Fen Bilimleri öğretmenleri, öğrencilere Fen Öğretimi yapma konusunda uzmandır ve her branş öğretmeni gibi özel eğitim ekibinin bir parçasıdır.

Özel eğitim normal öğrencilerden zihinsel, sosyal, duygusal, fiziksel işitsel vb. alanlarda eksiklikleri olan veya bu alanlarda normal bireylerin değerlerinden daha fazla üstünlükleri olan öğrencileri kapsar. Bu tip öğrencilere normal seviyedeki öğrencilere uygulanan programdan farklı olarak bir program oluşturulup o ölçüte dayalı olarak bir eğitim öğretim verilmelidir. Bu tip öğrencilere normal seviyedeki öğrencilere hazırlanan programlar uygulanırsa özel eğitim amacına ulaşmakta sekteye uğrar. Profesyonel manada kaliteli özel eğitim hizmetleri için bireyselleştirilmiş eğitim programları kaçınılmazdır (Diken ve Batu, 2010, Hasanoğlu, 2013). Özel eğitim öğrencilerinin eğitim öğretimlerini sürdürdükleri okullarda eğitim ihtiyaçları

doğrultusunda BEP hazırlanır. BEP hazırlanması için BEP geliştirme birimi oluşturulur. BEP geliştirme birimi okul müdürü ve ya müdür yardımcısı başkanlığında oluşturulur. Bu birimde öğrenci, öğrenci velisi, öğrencinin sınıf rehber öğretmeni, okul rehber öğretmeni, öğrencinin ders öğretmenleri, bir gezici özel eğitim öğretmeni, eğitim programı hazırlamakla görevli bir öğretmenden oluşur (MEB Özel eğitim hizmetleri yönetmeliği, 2006). Kaynaştırma eğitiminin yeterince verimli olmamasının sebeplerinden biri de; mevzuatta belirtildiği gibi BEP geliştirme biriminin oluşturulmamasıdır. Çünkü bu birim işbirliği halinde çalışıp programa yön vermelidir. BEP geliştirme birimi oluşturulmadan sadece ders öğretmenlerine BEP hazırlatılırsa hiç şüphesiz bu eğitim öğretimden verim alınamaz. Öğrencinin ilgi ve ihtiyaçlarına göre öğretim alamaması, öğretmenin öğrenciye öğretim yaparken yetersiz oluşu bu problemlerden bir kaçıdır. BEP herhangi bir evrak olarak görülmemeli zahmetli de olsa mevzuata uygun şekilde hazırlanmalıdır. Bu sayede hem öğrenci kendi ihtiyaçlarına göre öğretim alabilecek hem de öğretmenler arası işbirliği içerisinde program geliştirilmiş olacaktır.

Özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin normal özellikler gösteren akranları ile aynı ortamda eğitim ve öğretim yapması için gerçekleştirilmiş özel eğitim uygulamasına kaynaştırma eğitimi denir. Kaynaştırma eğitimi ihtiyacı olan bireylere tüm kademelerde sağlanır (Resmi Gazete, 1997). Kaynaştırma eğitiminde en az kısıtlayıcı ortamda eğitim alma ilkesi son derece önemlidir. Bireyi normal özellik gösteren akranlarından en az soyutlayan ortam hiç şüphesiz genel eğitim sınıflarıdır. Kaynaştırma öğrencisi genel eğitim sınıflarında, normal özellik gösteren akranları ile aynı sınıf ortamında olacak şekilde eğitim öğretim ihtiyaçlarını karşılar. En az kısıtlanmış ortam sayesinde kendisini normal özellikler gösteren bireylerden soyutlanmış hissetmeden eğitim öğretim hayatına devam eder. En az kısıtlayıcı ortam bu yönüyle kaynaştırma öğrencisine büyük fayda sağlar. (Kargın, 2004)

Kaynaştırma eğitimi; bu eğitime ihtiyacı olan bireyler için özel olarak sunulan bir hizmettir. Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı (BEP) isimli programlar kaynaştırma eğitimine ihtiyacı olan bireyler için hazırlanır. Normal zeka seviyesindeki

bireylere sunulan programdan farklıdır. Özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin ilgi, istek, ihtiyaç ve gerçekleştirebildikleri beceriler elbette ki normal bireylerden farklıdır. Tüm bu farklılıklar haliyle normal zekâ seviyesindeki bireylere sunulan programdan ayrı bir program hazırlanmasını ihtiyaç haline getirmiştir (Uğurlu, 1993). Kaynaştırma eğitimi alan bireyler hem BEP sayesinde kendi özellik ve ihtiyaçlarına göre eğitim alacak hem de normal zekâ seviyesine sahip bireylerle aynı ortamda olup onlarla sosyal yönden de etkileşim içerisinde olacaktır (Uğurlu, 1993).

Kaynaştırma eğitiminin amacı; bireyi normal bir birey haline getirmek değildir. Bireyi olduğu gibi kabullenerek onun ilgi ve yeteneklerini uygun bir şekilde tanımlayıp bu özellikler doğrultusunda yeteneklerini daha verimli kullanmasını sağlamaktır. Eğer kişi özelliklerinin farkına varıp, bu özelliklerini başarılı bir şekilde kullanır ise topluma daha rahat uyum sağlayabilecektir. Kişinin topluma daha rahat uyum sağlayabilmesi kaynaştırma eğitiminin kalitesini gösterecektir (Batu ve Kırçalı-İftar, 2006, Güzel, 2014).

Kaynaştırma eğitiminin destek hizmeti olmadan verilmesi sınıf içerisindeki gerek normal gelişim gösteren gerekse özel gereksinimli öğrenciler için son derece sıkıntı verici bir durum olacaktır. Bu durum sadece öğrenciler için değil öğretmenler için de oldukça sıkıntı verecektir. Kaynaştırma eğitiminde istenilen sonuca ulaşabilmek için gerekli destek hizmetlerinden taviz verilmemelidir. Ancak bu şekilde bir eğitim hizmeti verilirse kaynaştırma eğitiminde başarıya ulaşılabilir. Tüm bu istemeyen durumlara önlem alması gereken birim hiç şüphesiz okul idaresidir. Okul idaresinin eğitim öğretim döneminin başında kaynaştırma eğitiminin başarı ile sonuçlanması için bir takım önlemler alması gerekmektedir. Özellikle de sınıflardaki öğrenci sayısı göz önünde bulundurularak kaynaştırma öğrencisi yerleştirilmelidir. Sınıf mevcudunun fazla oluşu normal zekâ seviyesindeki öğrencileri, kaynaştırma öğrencilerini ve öğretmeni olumsuz yönde etkiler. Öğretmenin dersteki verimi düşerse bu durumdan tüm öğrenciler etkilenebilmektedir. Sınıfta 1 tane kaynaştırma öğrencisi varsa mevcut 35'i eğer 2 kaynaştırma öğrencisi varsa mevcut 25'i geçmeyecek şekilde olmalıdır. Bir sınıfta 2'den fazla kaynaştırma öğrencisi bulundurulmamalıdır (MEB Özel eğitim hizmetleri yönetmeliği, 2006). Durum elbette ki sadece sınıf mevcudu ile sınırlı değildir. Sınıfların fiziksel durumu, ders materyalleri, görsellerin yanı sıra

öğretmen idare rehberlik servisi öğrenci işbirliği kaynaştırma eğitiminin başarı ile sonuçlanmasında son derece önemlidir. Okuldaki işbirliği kadar güçlü olursa eğitim ve öğretim de buna göre şekillenecektir (Batu, 2000).

Kaynaştırmada destek eğitim hizmetleri sınıf içi ve sınıf dışı olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Sınıf içi destek eğitim hizmetleri; kaynaştırma öğrencisini normal özellikler gösteren akranlarından ayırmadan aynı sınıf ortamında verilen hizmettir. Sınıf içi destek eğitimi, sınıf dışı destek eğitimine göre daha az kısıtlayıcı eğitim öğretim ortamıdır. Sınıf içi destek eğitim hizmetleri; danışman yardımcı genel eğitim sınıfı, özel eğitim öğretmeni yardımı ile genel eğitim sınıfı ve yardımcı öğretmenle genel eğitim sınıfı şeklinde sınıflandırılır. (Kargın, 2004) Sınıf içi destek eğitiminin dışında bir de sınıf dışı destek eğitim hizmetleri vardır. Sınıf dışı destek eğitimi sınıf içi destek eğitimine göre daha kısıtlayıcı bir ortamdır. Öğrencinin sınıf dışında destek eğitimi alması normal özelliklere sahip akranlarından daha çok kısıtlanmasına sebebiyet vermektedir. Sınıf dışı destek eğitim hizmetleri; kaynak oda ve gezici özel eğitim öğretmeni desteği şeklinde sürdürülen hizmet türüdür. (Kargın, 2004)

Özel Eğitime İhtiyacı Olan Bireylere Kaynaştırma Eğitiminin Yararları

- ◆ BEP sayesinde öğrenci kendi bilişsel seviyesine göre eğitim alır ve buna göre ölçme değerlendirmeye tabi tutulur.
- ◆ Kendi seviyesine uygun konuları öğrenebildiği için kendisine güven duygusu gelişir.
- ◆ Destek eğitimi ile birlikte öğrenemediği konuları daha rahat öğrenecektir.
- ◆ “Yapabiliyorum” algısı gelişecek ve sorumluluk duygusu artacaktır.
- ◆ Normal zekâ seviyesindeki öğrencilerle birlikte işbirlikçi çalışmalarda bulunup sosyal ve bilişsel yönden etkileşim sağlanacaktır.
- ◆ Her zaman arka planda kalan öğrenci konumunda olmayacaktır (Çevik ve Göksu, 2004, Dolapci,2013).

Kaynaştırma Eğitiminin Normal Zekâ Seviyesine Sahip Öğrencilere Yararları

- ◆ Kaynaştırma öğrencilerine karşı ahlaki davranışları gelişir.
- ◆ Akran etkileşimi kazanır.
- ◆ Tüm insanların bilişsel seviyelerinin normal düzeyde olmadığını farklı bilişsel seviyede bireylerin olduğunu fark eder, bu duruma saygı gösterir.
- ◆ Farklı özellikteki insanların hayatın bir parçası olduğunu, hayattan soyutlanamayacağını bilir ve birlikte yaşamayı, paylaşmayı öğrenir (Sucuoğlu ve Kargın, 2014, Dolapci, 2013).

Kaynaştırma Eğitiminin Ailelere Yararları

- ◆ Çocuklarına olan bakış açıları değişir. Seviyelerinin üzerinde beklentide bulunmazlar.
- ◆ Çocuklarına duydukları güvensizlikten dolayı aile içerisinde olabilecek bir takım olumsuz durumları azaltır.
- ◆ Okulların sadece normal seviyedeki bireyler için oluşturulduğu kanısından vazgeçerler.
- ◆ Okula ve eğitimcilere olan tutumları değişir.
- ◆ Çocuklarının ilgi yetenek ve ihtiyaçları doğrultusunda daha doğru bilgiler alırlar.
- ◆ Normal zekâ seviyesindeki öğrencilerin aileleri, bilişsel farklılıkları olan bireylere saygı duyarlar (Sucuoğlu ve Kargın, 2014, Dolapci, 2013).

Kaynaştırma Eğitiminin Eğitimcilere Yararları

- ◆ Koşulsuz kabul ve sabrı öğrenirler.
- ◆ Bireysel farklılıklara ve bireyi oluşturan özelliklere saygı duyarlar.
- ◆ Zihinsel yetersizliği olan bireylerin motive olmasını sağlarlar.
- ◆ BEP hazırlama ve uygulama konusunda mesleki deneyim kazanırlar.
- ◆ Eğitiminin herkes için olduğu olgusu gelişir.
- ◆ Bu tip bireylerin ikinci plana atılmaması gerektiğini onların da hayatın bir parçası olduğunu kabul edip buna uygun davranmaları gerektiğini bilirler (Kırcaali-İftar, 1998, Dolapci, 2013).

Kaynaştırma eğitimi verilirken birçok sorunla karşılaşılabilir. Sorun sadece eğitimciyi değil normal ve özel gereksinimli öğrenciyi de etkileyecek şekilde olabilir. Eğitim ortamındaki fiziki şartların yeterli olmayışı, sınıf mevcudunun kalabalık oluşu, hem normal hem de özel gereksinimli öğrencilerin birbirine karşı gösterdiği davranışlar (fiziksel şiddet, alay etme vb.) bu sorunlardan bir kaçıdır. Ayrıca özel gereksinimli öğrencileri eğitimcilerin, yöneticilerin ve normal öğrencilerin kabul düzeyi de bu sorunlara örnek verilebilir (Şekercioğlu, 2010).

Zihinsel yetersizliği olan bireylerin bilişsel seviyelerinin düşük olduğu yadsınamaz bir gerçektir. Bundan dolayı akademik açıdan da başarılarının düşük olduğu bilinmektedir. Yapılan araştırmalarda zihinsel yetersizliği olan öğrencilerin kendileri gibi bireylerle birlikte bulunduğu sınıfta eğitim almaları onları akademik ve sosyal açıdan çok fazla geliştirmemektedir. Normal öğrencilerle birlikte eğitim alan zihinsel yetersizliği olan bireylerin, akademik ve sosyal açıdan kendilerini daha çok geliştirebildiği gözlenmiştir (Friend, 2006, Tekinarslan, 2015).

Çocuklar çevrelerinde gördüklerini merak eder ve öğrenmek isterler. Çevrelerindeki olup biten olayları öğrenmek her çocuğun en doğal hakkıdır. Bu olayları öğrenme sadece normal düzeydeki çocukları değil aynı zamanda zihinsel yetersizliği olan çocukları da kapsamaktadır. Doğada olup bitenleri çocuklara öğretecek olan hiç şüphesiz Fen Bilimleri öğretmenleridir. Bu bakımdan Fen Bilimleri öğretmenlerinin kaynaştırma eğitimi konusunda yeterliliklere sahip olmalı ve Fen Öğretimini yeterli düzeyde verebilmelidir (Avcılar, 2010).

Öğrenciler Fen Öğretimi alırken bazı kavramları zihninde yanlış yapılandırarak kavram yanılgısı yaşamaktadır. Kişi yanlış yapılandığı bilgileri günlük hayat ile ilişkilendirirken de problem yaşamaktadır (Buyruk ve Korkmaz, 2016). Normal öğrenciler bile Fen Bilimleri Öğretimi alırken bazı kavramlar da zorlanmakta iken zihinsel yetersizliği olan bireyler daha çok zorlanmaktadır. Her ne kadar zihinsel yetersizliği olan bireylere BEP hazırlanmış olsa da yine de bu öğrenciler zorlanabilmektedir.

Sonuç olarak özel gereksinimli öğrencilerin kaliteli bir kaynaştırma eğitimi alabilmesi için programların, öğretim yöntem ve tekniklerinin karmaşık olmayan daha anlaşılır bir dil ile bu öğrencilere uyarlanması gerekmektedir. Okuldaki ders araç gereçleri adına yapılacak fiziksel düzenlemeler dönemin başlarında yapılmalıdır. Basit bir düzenleme olan eksikleri tamamlamak bile kaynaştırma eğitiminin başarıya ulaşmasını bir adım daha ileriye taşıyacaktır. Aslında eğitim öğretimin tüm parçaları birbiri ile ilişkilidir. Bir parçasında bile bir pürüz çıkması durumunda diğer parçalar da bu durumdan olumsuz olarak etkilenebilmektedir. Bu durumdan da en çok etkilenen hiç şüphesiz öğrenciler olacaktır. Sadece programın düzenlenmesi, öğretim yönteminin değiştirilmesi ile bu sorun çözüme kavuşmayacaktır. Aynı zamanda kaynaştırma eğitimi veren eğitimcilere de hizmet içi eğitim ile destek verilerek kaynaştırma eğitimi rahatlıkla uygulanabilecek ve daha kaliteli bir sonuç elde edilmesi muhtemel olacaktır (Kargın ve diğerleri, 2010).

Bu çalışmanın konusu Fen Bilimleri öğretmenlerinin ve normal zekâ seviyesindeki öğrencilerin, zihinsel yetersizliği olan kaynaştırma öğrencilerine verilen Fen Öğretimine yönelik görüşlerinin belirlenmesidir. Bu görüşlerde; kaynaştırma eğitiminde yaşanan olumlu ve olumsuz durumlar, öğretmen ve öğrencilerin beklentileri mevcuttur. Öğretmenlerin mesleki yeterlilik düzeyleri ve yeterli başarıya ulaşamamış kaynaştırma eğitiminin nasıl ileri seviyelere taşınabileceğine yönelik içerikler yer almaktadır.

1.1. Amaç

Fen dersi öğrencilerin öğretim hayatı boyunca en çok zorlandığı derslerden biridir. Bu zorluğu aşmak için Fen Öğretmenlerine bir takım görevler düşer. Öğretmen, öğrencilerin daha kolay anlayacağı, yaparak yaşayarak öğreneceği şekilde Fen Öğretimi yaparsa bu zorluklar aşılabilir. Örneğin; basit bir deneyle öğrencilerin konuyu öğrenmesi sunuş yoluyla öğretime göre daha başarılı olur. Fen Bilimleri Öğretim Programı içeriğinin genellikle soyut kavramlardan oluşması, normal zekâ seviyesindeki öğrencilerin öğrenmesini zorlaştırabilmektedir. Normal zekâ seviyesindeki öğrencilerin bile zorlandığı Fen Öğretiminde, zihinsel yetersizliği olan

öğrencilerin zorlanması kaçınılmaz bir gerçektir. Bu sebeple Fen Öğretmenlerinin öğretim yaparken öğrencilerle yaşadıkları bir takım problemler olması muhtemeldir. Fen Öğretmenlerinin zihinsel yetersizliği olan kaynaştırma öğrencilerine öğretim yaparken karşılaştıkları olumlu ve olumsuz durumlar, öğretmen ve öğrencilerin bu durumlara olan görüşlerinin değerlendirilmesi amaçlanmıştır.

1.2. Önem

Alan yazın incelendiğinde bu güne kadar zihinsel yetersizliği olan öğrenciler ve Fen Bilimleri Eğitimi, Fen Bilimleri öğretmenlerinin görüşleri vb. konusunda çok fazla bir çalışma ile karşılaşmadığı; öğretim üyeleri, öğretmen, öğrenci ve okul idarecilerine faydalı olacağı düşünüldüğü için bu çalışmanın yapılmasına karar verilmiştir.

1.3. Problem Durumu

Kaynaştırma eğitimi sadece yetersizliği olan bireyi değil aynı zamanda aile, öğretmen ve normal özelliklere sahip öğrencileri de ilgilendirir. Çünkü kaynaştırma eğitimi öğretmen, öğrenci ve aile gibi olguların bir arada yürütmesi gerektiği bir eğitimidir. Öğrenciyi ilgilendiren tüm olgular kaynaştırma eğitiminin zincirleri gibidir. Zincirin bir halkası koptuğunda düzen bozulursa kaynaştırma eğitiminde de öğretmeni, öğrenciyi ve aileyi dışarıda tuttuğumuzda alınan eğitimden fayda sağlanamaz. Öğretmenlerin öğrencilere verdiği öğretim, okulun sağladığı imkânlar, kaynaştırma öğrencisine akranlarının davranışları, ailenin desteği yapılan kaynaştırma eğitimini etkileyen unsurlardır. Kaynaştırma eğitimde işbirliği gerektiren bir eğitimidir (Kırcaali-İftar, 1998).

Günümüze kadar yapılan çalışmalar içerisinde kaynaştırma eğitimi ile ilgili yapılmış çok sayıda çalışma vardır. Ancak kaynaştırma eğitimi ve Fen Öğretimi konulu daha özel çalışmalar az sayıdadır. Çalışma öğretmen, zihinsel yetersizliğe sahip kaynaştırma öğrencisi ve normal zekâ seviyesine sahip öğrencilerin görüşlerine yer verilerek oluşturulmuştur. Bu çalışmada Fen Öğretmenlerinin kaynaştırma

eğitiminin verildiği sınıflarda zihinsel yetersizliği olan öğrencilere Fen Öğretimi yaparken karşılaştığı durumlar araştırılmıştır. Ayrıca bu durumlara yönelik öğrenci ve öğretmen görüşlerinin alınması ve değerlendirilmesi amaçlanmıştır.

1.4. Problem Cümlesi

Hafif düzeyde Zihinsel yetersizliği olan kaynaştırma öğrencilerinin bulunduğu sınıflarda Fen Öğretimi yapılmasına yönelik, öğretmen ve öğrencilerin görüşleri nasıldır?

1.4.1. Alt Problemler

1. Fen Bilimleri öğretmenlerinin zihinsel yetersizliği olan kaynaştırma öğrencilerinin bulunduğu sınıflarda Fen Öğretimi konusundaki görüşleri nelerdir?
2. Normal zekâ seviyesine sahip öğrencilerin zihinsel yetersizliği olan öğrencilerle birlikte Fen Öğretimi alma konusundaki görüşleri nelerdir?
3. Zihinsel yetersizliği olan kaynaştırma öğrencilerinin normal zekâ seviyesine sahip öğrencilerle birlikte aynı sınıfta Fen Öğretimi alma konusundaki görüşleri nelerdir?
4. Fen Bilimleri öğretmenlerinin zihinsel yetersizliği olan kaynaştırma öğrencilerine, Fen Öğretimi konusundaki yeterliliklerine ilişkin görüşleri nelerdir?
5. Fen Bilimleri öğretmenlerinin kaynaştırma öğrencilerine yaptığı öğretimin başarılı olabilmesi için uygulaması gereken öğretim stratejisi, yöntem, teknik nelerdir?
6. Fen Bilimleri öğretmenlerinin zihinsel yetersizliği olan kaynaştırma öğrencilere Fen Öğretimi yaparken karşılaştığı sorunlar nelerdir?
7. Zihinsel yetersizliği olan öğrencilerin genel eğitim sınıflarında eğitim almalarının sosyalleşmelerine yönelik etkisi nasıldır?

1.5. Tanımlar

Fen Bilimleri öğretmeni: Üniversitelerin Fen Bilgisi Öğretmenliği Bölümünden mezun olmuş ve eğitim kurumlarında Fen Bilimleri öğretimi yapan kişidir.

Fen öğretimi: Fen Bilimleri öğretmenlerinin 5- 8. sınıf düzeylerinde öğretim programı doğrultusunda öğrettiği Fen konularıdır.

Fen Öğretimi yeterliliği: Fen öğretimi yapan kişinin kaynaştırma öğrencilerine yönelik alan bilgisi ve mesleki özelliklerine sahip olması durumudur.

Zihinsel yetersizliği olan öğrenci: Zekâ seviyesi normal değerlerin altında olan ve eğitim alabilen öğrencidir.

Normal zekâ seviyesine sahip öğrenci: Ortaokul düzeyinde normal bir öğrencinin olması gereken zekâ seviyesidir.

Kaynaştırma öğrencisi: Normal zekâ seviyesindeki öğrencilerle aynı sınıfta eğitim alan hafif düzeyde zihinsel yetersizliği olan öğrencidir.

1.6. Sınırlılıklar

Bu araştırma;

- ◆ 2015-2016 öğretim yılında
- ◆ İstanbul ilinde
- ◆ Rastgele seçilen dört ortaokulda
- ◆ Sınıfında kaynaştırma öğrencisi olan sekiz Fen Bilimleri öğretmeni, dört zihinsel yetersizliği olan öğrenci ve dört normal zekâ seviyesine sahip öğrenci
- ◆ Öğretmen ve öğrencilerle gerçekleştirilen görüşmelerde kullanılan sorular, bu görüşmenin kayıtları ve yapılan gözlemlerin kayıtları ile sınırlıdır.

1.7. Sayıtlar

Görüşme formu geliştirildikten sonra kapsam geçerliliğini sağlamak için 2 farklı uzmanın görüşü alınmıştır.

1. 8. Kuramsal Temeller ve İlgili Çalışmalar

1. 8. 1. Kuramsal Temeller

Ülkemizde ve dünyada çok sayıda özel eğitime ihtiyacı olan öğrenci vardır. Özel Eğitime ihtiyacı olan öğrenciler normal özellik gösteren akranlarından fiziksel, bilişsel, duygusal, psikolojik vb. açılardan farklılık gösterir. Özel eğitime ihtiyacı olan öğrencilerin nasıl bir ortamda eğitim öğretim alması gerektiği uzun yıllar tartışma konusu olmuştur. Öğrencinin yetersizlik durumu göz önüne alınarak “en az kısıtlayıcı ortam” seçilmesi gerekmektedir. Özel eğitim ihtiyacı olan öğrencilerden genel eğitim sınıflarında eğitim öğretim gören öğrenciler normal akranlarıyla etkileşim içerisinde olur. Bu etkileşimler en başta öğrencinin kendisini dışlanmış hissetmesinden alıkoyar. Öğrenci birçok yönden en az kısıtlanmış ortamda kendini geliştirebilir. Akranlarının yaptığı bir deneyi izlemesi, onlarla basit çalışmalar yapması, birlikte yaptıkları sosyal aktiviteler bunlardan birkaçıdır. Elbette ki her öğrencinin genel eğitim sınıflarında eğitim görmesi mümkün değildir. Öğrencinin yetersizliği genel eğitim sınıflarında bulunmaya uygunsa akranlarıyla birlikte eğitim öğretim görür (Akcan, 2013).

1.8.1.1. Kaynaştırma Eğitimi

Kaynaştırma eğitimi yetersizliği olan öğrenciye özel eğitim hizmetleri desteği sağlanarak yetersizliği olan öğrencinin genel eğitim sınıflarında eğitim öğretim görmesi olarak açıklanır (Kırcaali-İftar, 1992).

Darıca’ya (1992) göre kaynaştırma eğitimi, düzenli ve sistemli şekilde yürütülen yetersizliği olan ve normal bireylerin aynı eğitim ortamında aynı olanaklardan faydalanmalarını amaçlayan bir eğitim modelidir. Kaynaştırma eğitimi hem özel eğitim hem de normal eğitim öğretim konusunda uzman kişilerin sorumluluğundadır.

Yukarıda da görüldüğü üzere literatürde, kaynaştırma eğitiminin tek bir tanımı yoktur. Her öğrencinin eşit şartlarda eğitim öğretim görerek topluma ve çevreye uyum sağlaması asıl amaçtır.

Kırcaali-İftar, 'a göre öğrencinin nasıl bir kaynaştırma eğitimi alması gerektiğine karar verirken bir takım ilkeler göz önünde bulundurulmalıdır. Öğrencinin normal özellikler gösteren akranlarından dışlanmaması, akranlarıyla daha çok vakit geçirmesi, akranlarıyla aynı ortamda eğitim öğretim görmesi bunların bazılarıdır. Tüm bu ilkelerden dolayı özel eğitime ihtiyacı olan öğrencinin akranlarıyla bir arada bulunma düzeyine göre eğitim öğretim alacağı kurumlar en çok kısıtlayıcı ortamdan en az kısıtlayıcı ortama doğru şu şekildedir:

- Yatılı özel eğitim okulu
- Gündüzlü özel eğitim okulu
- Normal okul bünyesinde özel sınıf
- Normal okul bünyesinde normal sınıf (kaynaştırma)

Özel eğitime ihtiyacı olan öğrencinin eğitim öğretim görebileceği yer hiç şüphesiz akranlarıyla en çok vakit geçirdiği ortamlar olan en az sınırlandırılmış ortamlardır. En az kısıtlanmış ortam da haliyle normal okullardaki normal sınıflar dediğimiz kaynaştırma ortamlarıdır. Ancak eğitim öğretim ihtiyaçlarını normal akranları ile normal sınıflarda karşılayamayan özel eğitim öğrencileri de vardır. Bu öğrenciler en çok kısıtlanmış ortamlardan birisine yerleştirilmeli ve bu ortamlarda eğitim öğretimini sürdürmelidirler (Kırcaali-İftar,).

Kaynaştırma eğitiminin amacı; bireyi normal bir birey haline getirmek değildir. Bireyi olduğu gibi kabullenerek onun ilgi ve yeteneklerini uygun bir şekilde tanımlayıp bu özellikler doğrultusunda yeteneklerini daha verimli kullanmasını sağlamaktır. Eğer kişi özelliklerinin farkına varıp, bu özelliklerini başarılı bir şekilde kullanır ise topluma daha rahat uyum sağlayabilecektir. Kişinin topluma daha rahat uyum sağlayabilmesi kaynaştırma eğitiminin kalitesini gösterecektir (Batu ve Kırcaali-İftar, 2006, Güzel, 2014).

1.8.1.2. Kaynaştırma Grupları

MEB 2010 (Neden Nasıl Niçin Kaynaştırma)’ ya göre kaynaştırma eğitimine ihtiyacı olan bireyler 8 grup altında toplanmaktadır. Bunlar;

- ◆ Zihinsel yetersizliği olan bireyler,
- ◆ İşitme yetersizliği olan bireyler,
- ◆ Görme yetersizliği olan bireyler,
- ◆ Bedensel yetersizliği olan bireyler,
- ◆ Dil ve Konuşma Güçlüğü olan bireyler,
- ◆ Özel öğrenme güçlüğü olan bireyler,
- ◆ Otistik bireyler,
- ◆ Dikkat eksikliği ve Hiperaktivite bozukluğu olan bireylerdir.

1.8.1.2.1. Zihinsel Yetersizliği Olan Bireyler

Zihinsel yetersizliği olan bireylerle ilgili çalışmalar ilk olarak tıp doktorları tarafından yapılmıştır. Zihinsel engellilikle ilgili olarak yapılan ilk tanımlarda bu yüzden tıbbi ifadeler içermektedir. Yapılan tanımlar içersinde en bilineni Amerika Zekâ Geriliği Birliği nin (AAMR’) 1992 yılında “geri zekâlılık” ifadesini kullanarak yaptığı tanımlamadır (Eripek,1998). Geri zekâlılık kişinin işlevlerindeki ciddi manada eksikliklerdir. Bu işlevler kişinin bilişsel becerilerinin olması gerekenin altında olması, bilişsel işlevler dışında öz bakım, dil, sosyal vb. durumlarının da kişide eksiklikler, sınırlılıklar göstermesi durumudur. Geri zekâlılık kişide 18 yaşından önce ortaya çıkar (AAMR,1992).

Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği’nde Zihinsel yetersizlik, dört gruba ayrılmıştır. Bunlar; Hafif, Orta, Ağır ve Çok Ağır Düzeyde Zihinsel Yetersizlik gruplarıdır.

1.8.1.2.1.1. Hafif Düzeyde Zihinsel Yetersizliği Olan Birey

“Zihinsel işlevler ile kavramsal, sosyal ve pratik uyum becerilerinde hafif düzeydeki yetersizliği nedeniyle özel eğitim ile destek eğitim hizmetlerine sınırlı düzeyde ihtiyaç duyan bireyi” ifade eder (MEB Özel eğitim hizmetleri yönetmeliği, 2006).

1.8.1.2.1.2. Orta Düzeyde Zihinsel Yetersizliği Olan Birey

Zihinsel işlevler, sosyal ve pratik uyum becerilerindeki kısıtlılık nedeniyle temel akademik, günlük iş becerilerinin kazanılmasında özel eğitim ile destek eğitim hizmetlerine fazlaca ihtiyaç duyan bireyi ifade eder (MEB Özel eğitim hizmetleri yönetmeliği, 2006).

1.8.1.2.1.3. Ağır Düzeyde Zihinsel Yetersizliği Olan Birey

Zihinsel işlevler ile kavramsal, sosyal ve pratik uyum becerilerindeki eksiklikleri nedeniyle öz bakım becerilerinin öğretimi özel eğitim ve destek eğitime ömür boyu desteğe ihtiyacı olan bireyleri ifade eder. Ayrıca bu bireylerin yaşamın her alanında tutarlı ve yoğun özel eğitim ve destek eğitim hizmetine ihtiyacı vardır (MEB Özel eğitim hizmetleri yönetmeliği, 2006).

1.8.1.2.1.4. Çok Ağır Düzeyde Zihinsel Yetersizliği Olan Birey

“Bireyin zihinsel yetersizliği yanında başka yetersizlikleri bulunması nedeniyle öz bakım, günlük yaşam ve temel akademik becerileri kazanamaması nedeniyle yaşam boyu bakım ve gözetime ihtiyacı olan bireyi” ifade eder (MEB Özel eğitim hizmetleri yönetmeliği, 2006).

1.8.1.2.2. İşitme Yetersizliği Olan Bireyler

İşitme duyusunu kısmen ya da tamamen kaybetmesinden dolayı dili kullanım becerisi, konuşma elde etme ve iletişim kurarken yaşadığı aksaklıklar sebebiyle özel eğitim ve destek eğitime ihtiyacı olan bireyleri ifade eder (MEB Özel eğitim hizmetleri yönetmeliği, 2006).

1.8.1.2.3. Görme Yetersizliği Olan Bireyler

Görme yetisinin kısmen ve ya tamamen kaybından dolayı özel eğitim ve destek eğitime gereksinimi olan kişileri ifade eder (MEB Özel eğitim hizmetleri yönetmeliği, 2006).

1.8.1.2.4. Bedensel Yetersizliği Olan Bireyler

“Hastalık, kaza ve genetik problemlere bağlı olarak kas, iskelet, sinir sistemi ve eklemlerin işlevlerini yerine getirememesi sonucu meydana gelen hareket ile ilgili yetersizlikler nedeniyle özel eğitim hizmetlerine ihtiyacı olan bireydir” (MEB Özel eğitim hizmetleri yönetmeliği, 2006).

1.8.1.2.5. Dil ve Konuşma Güçlüğü Olan Bireyler

Dili kullanma, konuşma becerisi ve iletişim kurarken yaşadığı zorluklar sebebiyle özel eğitim ve destek eğitime ihtiyacı olan bireyi ifade eder (MEB Özel eğitim hizmetleri yönetmeliği, 2006).

1.8.1.2.6. Özel Öğrenme Güçlüğü Olan Bireyler

“Dili yazılı ya da sözlü anlamak ve kullanabilmek için gerekli olan bilgi alma süreçlerinin birinde veya birkaçında ortaya çıkan ve dinleme, konuşma, okuma, yazma, heceleme, dikkat yoğunlaştırma ya da matematiksel işlemleri yapma güçlüğü nedeniyle özel eğitim ve destek eğitim hizmetine ihtiyacı olan bireylerdir” (MEB Özel eğitim hizmetleri yönetmeliği, 2006).

1.8.1.2.7. Otistik Bireyler

Sosyal etkileşim, sözel ve sözel olmayan iletişim, ilgi ve aktivitelerindeki sınırlılığı olan bireylerdir. Otistik bireylerin bu eksiklikleri erken çocukluk döneminde ortaya çıkar. Tüm bu özellikleri sebebiyle otistik bireylerin özel eğitim ve destek eğitime gereksinimleri vardır (MEB Özel eğitim hizmetleri yönetmeliği, 2006).

1.8.1.2.8. Dikkat Eksikliği ve Hiperaktivite Bozukluğu Olan Bireyler

“Yaşına ve gelişim seviyesine uygun olmayan dikkat eksikliği, aşırı hareketlilik, hiperaktivite ve dürtüsellik belirtilerini en az iki ortamda ve altı ay süreyle gösteren,

bu özellikleri yedi yaşından önce ortaya çıkan, özel eğitim ile destek eğitim hizmetine ihtiyacı olan bireyi” ifade eder (MEB Özel eğitim hizmetleri yönetmeliği, 2006).

1.8.1.3. Kaynaştırma Eğitimi Türleri

1.8.1.3.1. Tam Zamanlı Kaynaştırma

Özel eğitim öğrencisinin tüm gün boyunca genel eğitim sınıflarında eğitim öğretim almasıdır. Tam zamanlı kaynaştırma yoluyla eğitim öğretim gören öğrenciler normal özellikler gösteren akranlarıyla birlikte eğitim öğretim görürler. Kayıtlı oldukları kurumun eğitim öğretim programını takip ederler (Akcan, 2013). MEB Özel eğitim hizmetleri yönetmeliği’ ne göre özel eğitim öğrencileri normal özellik gösteren akranları ile birlikte aynı ortamda eğitim öğretim görmesi ve sosyalleşmesi için gerekli destek hizmetleri ve eğitim öğretim materyalleri sağlanır. BEP hazırlanır. Tam zamanlı kaynaştırmanın yapıldığı okullardaki sınıf mevcutları şu şekilde planlanmalıdır:

- ◆ Okul öncesi eğitim kurumlarında, özel eğitime gereksinimi olan iki (2) öğrencinin bulunduğu sınıflarda 10, bir (1) öğrencinin bulunduğu sınıflarda 20 öğrenciyi,
- ◆ Diğer kademelerdeki eğitim kurumlarında ise özel eğitime gereksinimi olan iki (2) öğrencinin bulunduğu sınıflarda 25, bir (1) öğrencinin bulunduğu sınıflarda ise 35 öğrenciyi geçmeyecek şekilde düzenlenir. Ayrıca kaynaştırma uygulamasının yapıldığı sınıflarda özel gereksinimi olan öğrenci sayısı ikiye geçmeyecek şekilde eşit olarak dağıtılır.

1.8.1.3.2. Yarı Zamanlı Kaynaştırma

Özel eğitim öğrencisinin kaydı özel sınıftadır ve eğitim öğretimini özel sınıflarda sürdürür. Öğrencinin başarılı olabileceği ders veya ders dışı etkinliklerde normal sınıflara alınarak kaynaştırma eğitimine dâhil olabilir. BEP doğrultusunda eğitim öğretim alırlar (Akcan, 2013). 3N1K (Okullarımızda Neden Nasıl Niçin Kaynaştırma) adlı yönetici-öğretmen-aile kılavuzu kitapçığında yarı zamanlı kaynaştırma uygulamasının yapıldığı sınıflarda öğrenci mevcudunun nasıl olması gerektiği şu şekilde ifade edilir:

“Özel eğitim sınıflarının mevcudu en fazla; okul öncesi eğitimde ve ilköğretimde 10, ortaöğretim ve yaygın eğitimde 15 öğrenciden oluşur. Ancak, otistik çocuklar için her tür ve kademedeki açılan özel eğitim sınıflarında ise sınıf mevcudu en fazla 4 öğrencidir. Yarı zamanlı kaynaştırma uygulaması kapsamında bazı derslerde normal sınıfta eğitim alması gereken öğrencilerin dağılımı yapılırken, bir sınıfta en fazla iki yetersiz öğrenci gidebilecek şekilde eşit olarak dağıtılmaya çalışılmalıdır.”

1.8.1.3.3. Tersine Kaynaştırma

Özel eğitim okulu ve ya kurumlarında, özel eğitime ihtiyacı olan öğrencilerin özel eğitim öğrencileri ile birlikte aynı ve ya farklı sınıflarda eğitim öğretim sürdürmeleridir (MEB, 2010). Tersine kaynaştırma uygulaması yapılan sınıfın mevcudu ise; 5’i özel eğitime ihtiyacı olan öğrenci olmak üzere;

- ◆ Okul öncesi eğitim kurumlarında en fazla on dört (14),
- ◆ İlköğretim ve ortaöğretimde en fazla yirmi (20),
- ◆ Yaygın eğitimde ise en fazla on (10) öğrenciden oluşur.

1.8.1.4. Destek Özel Eğitim Hizmetleri

Kargın (2004)’a göre kaynaştırma destek eğitim hizmetleri sınıf içi ve sınıf dışı olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Sınıf içinde verilen destek eğitim hizmetleri öğrenciyi sınıftan ayırmadan sürdürülen hizmetlerdir. Sınıf içi destek eğitim hizmetleri danışman yardımcı genel eğitim sınıfı, özel eğitim öğretmeni yardımı ile genel eğitim sınıfı ve yardımcı öğretmenle genel eğitim sınıfı şeklinde sınıflanabilir. Diğer destek eğitim hizmeti ise sınıf ve akranlarının dışında verilen sınıf dışı destek eğitim hizmetleridir. Sınıf dışı destek eğitim hizmetleri ise kaynak oda ve gezici özel eğitim öğretmeni olarak sınıflandırılır. Kaynaştırma öğrencisinin akranları ile etkileşimini sınıf içerisinde alınan eğitim öğretim sınıf dışındaki eğitim öğretime göre daha çok sağlar. Sınıf içerisindeki eğitim öğretim sınıf dışındakine göre en az kısıtlanmış ortamdır. Bireyin akranlarından uzakta eğitim öğretim gördüğü yerler bireyin daha çok kısıtlanmasına sebebiyet verir. Sınıf dışındaki eğitim öğretim ise bu yönüyle en çok kısıtlanmış ortama girer.

1.8.1.4.1. Özel Gereksinimli Öğrenci Sınıftan Ayrılmadan Sağlanan Destek Hizmetleri

1.8.1.4.1.1. Danışman Yardımlı Genel Eğitim Sınıfı

Özel eğitime ihtiyacı olan bireyin bir okul gününü genel eğitim sınıfında normal özellikler gösteren akranları ile birlikte geçirir. Herhangi bir özel eğitim yardımı almadan gerçekleşir (Kargın, 2004).

1.8.1.4.1.2. Özel Eğitim Öğretmeni Yardımı İle Genel Eğitim Sınıfı

Bu destek eğitimde özel eğitime ihtiyacı olan öğrenci eğitimini normal özellikteki akranlarıyla birlikte genel eğitim sınıflarında devam ettirir. Sınıfta sınıf öğretmeni dışında bir de özel eğitim öğretmeni vardır. Özel eğitim öğretmeni özel eğitim öğrencisinin sınıfa uyumunu sağlamada yardımcı olur. Bu uygulamada özele eğitim öğretmeni sınıftaki öğretmene yardımcı olur. Normal özellik gösteren öğrencilere özel eğitim öğrencisi ile olumlu manada etkileşim sağlamak için de yine yardımcı olan özel eğitim öğretmenidir. Bu uygulamada özel eğitime ihtiyacı olan birey sınıftan ve akranlarından ayrılmamış olur. Özel eğitim öğretmenin genel eğitim sınıfında ne kadar süre ile bulunacağı öğrencinin ihtiyaçlarına göre değişir. (Kargın, 2004).

1.8.1.4.1.3. Yardımcı Öğretmenle Genel Eğitim Sınıfı

Genel eğitim öğretmeni ve özel eğitim öğretmeni aynı sınıf ortamında bir arada çalışırlar. Sınıftaki öğrencilerin sorumluluğundan her iki öğretmen de sorumludur. Özel eğitim öğrencisi sınıf dışına çıkmadan akranları ile birlikte eğitim öğretim görür.

1.8.1.4.2. Özel Gereksinimli Öğrencinin Sınıf Dışında Aldığı Destek Hizmetleri

1.8.1.4.2.1. Kaynak Oda

Öğrencinin genel eğitime paralel bir şekilde özel eğitim öğretmeni tarafından bireysel veya küçük grupla genel eğitim sınıflarından farklı bir ortamda aldığı eğitim öğretimdir. Öğrenci bir okul gününün en az %21'ini en fazla %60'ını genel eğitim sınıfı dışında özel eğitim hizmeti olarak geçirir (Kargın, 2004).

1.8.1.4.2.2. Gezici Özel Eğitim Öğretmeni

Özel eğitime ihtiyacı olan bireyler için evde, hastanede, okul ve kurumlarda eğitim ve destek eğitim hizmetlerini yürütmekle görevlendirilen görme, işitme ve zihinsel engelliler sınıf öğretmenini ifade eder (MEB Özel eğitim hizmetleri yönetmeliği, 2006).

1.8.1.5. Özel Eğitim Kurumları

1.8.1.5.1. Özel Eğitim Okul ve Kurumları

Özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin normal özellikler gösteren akranları ile birlikte kaynaştırma yoluyla eğitim öğretim görmelerini sağlayan kurumlardır. Bu kurumlar bakanlıkça her tür ve kademede örgün ve yaygın olarak açılan özel okul ve kurumlardır (MEB Özel eğitim hizmetleri yönetmeliği, 2006).

1.8.1.5.2. Diğer Özel Eğitim Okul ve Kurumları

1.8.1.5.2.1. Özel Eğitim Mesleki Eğitim Merkezi (Okulu)

MEB Özel eğitim hizmetleri yönetmeliği, 2006; İlköğretimlerini tamamlayan, genel ve mesleki ortaöğretim programlarına devam edemeyecek durumda olan ve 23 yaşından gün almamış özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin temel yaşam becerilerini geliştirmek, topluma uyumlarını sağlamak, iş ve mesleğe yönelik bilgi ve beceriler kazandırmak amacıyla resmî ve özel, özel eğitim mesleki eğitim merkezi (okulu) açılır.

- ◆ Özel eğitim mesleki eğitim merkezlerinde (okullarında) akademik bilgi ve becerilerin yanında iş eğitimi uygulamalarının da yer aldığı eğitim programı uygulanır. Bu program temel alınarak BEP hazırlanır ve bireylerin başarılarının değerlendirilmesinde BEP'lerinde yer alan amaç ve davranışlar dikkate alınır.
- ◆ Personel ve eğitim ortamının uygun olması durumunda farklı yetersizlikleri olan bireyler için özel eğitim sınıfları açılır.
- ◆ Sınıf mevcutları en fazla 10 kişiden oluşur.
- ◆ Programın süresi dört yıldır. Programın birinci sınıfında bireylere akademik bilgi ve beceriler ile uygulamalı iş eğitimi yoluyla atölyelerde gerekli olan temel bilgi ve beceriler kazandırılır. İkinci, üçüncü ve dördüncü sınıflarda ise akademik bilgi ve becerilerin kazandırıldığı dersler ile uygulamalı atölye dersleri verilir.

1.8.1.5.2.2. Özel Eğitim İş Uygulama Merkezi (Okulu)

MEB Özel eğitim hizmetleri yönetmeliği, 2006; Genel ve mesleki ortaöğretim eğitim programlarından yararlanamayacak durumda ve 23 yaşından gün almamış olan özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin; temel yaşam becerilerini geliştirmek, topluma uyumlarını sağlamak ve iş ve mesleğe yönelik beceriler kazandırmak amacıyla resmî ve özel, özel eğitim iş uygulama merkezleri (okulları) açılır. Bu merkezlerde (okullarda) eğitim-öğretim hizmetlerinin yürütülmesinde aşağıdaki hususlar dikkate alınır:

- ◆ Özel eğitim iş uygulama merkezlerinde (okullarında) akademik bilgi ve becerilerin yanında iş eğitimi uygulamalarının da yer aldığı eğitim programı uygulanır.
- ◆ Bu program temel alınarak BEP hazırlanır ve bireylerin başarılarının değerlendirilmesinde BEP'lerinde yer alan amaç ve davranışlar dikkate alınır.

1.8.2. İlgili Çalışmalar

Çapraz (2016) yaptığı çalışmada ortaokul özel alt sınıfta öğrenim gören zihinsel yetersizliği olan öğrencilere doğrudan öğretim yöntemi ile bazı maddelerin “katı- sıvı- gaz” hallerinin öğretiminin etkililiğini tespit etmeyi amaçlamıştır. Katı-sıvı- gaz haldeki bazı maddelerin önce kendilerini sonra da resimleri ile öğretim ve değerlendirme yapıldığını belirtmiştir. Araştırmanın sonuçlarında zihinsel yetersizliği olan öğrenciler için kullanılacak ders materyallerinin dikkat dağıtıcı olmaması gerektiğini belirtmiştir. Çünkü zihinsel yetersizliği olan bireyler birden fazla uyarının olduğu yerde bilgiye ulaşmada ve bilgiyi kullanmada zorlanmaktadırlar. Doğrudan öğretim yöntemiyle bazı maddelerin katı- sıvı- gaz hallerinin öğretimini yaptıktan sonra 7-14-30 gün sonra hatırlanıp hatırlanmadığına bakılmıştır. Başlangıçta öğrenciler katı-sıvı-gazı bilmezken bu öğretim yöntemi sonrasında katı-sıvı-gaz maddeleri öğrendiklerini ifade etmiştir. Yeterli zaman ve uygun ders materyalleri kullanılarak doğrudan öğretim yöntemi ile işlenen katı, sıvı, gaz maddeleri konusunun öğretiminin uygun olduğunu belirtmiştir.

Kaya (2016) yaptığı çalışmada zihinsel yetersizliği olan 3.sınıf öğrencilerinde “canlı- cansız” kavramlarının öğretiminde SBSÖY’ nin etkisini ortaya koymaya çalışmıştır. Yapılan araştırmanın sonuçları doğrultusunda öğrencilerde %80 ve üzeri başarı elde edildiği ortaya çıkmıştır. Elde edilen veriler sonucunda hafif düzeyde zihinsel yetersizliği olan bireylerde canlı – cansız kavramlarının SBSÖY ile öğretiminin etkili olduğunu belirtmiştir. Bu öğretim yöntemi ile canlı – cansız kavramlarının kısa sürede öğrenildiğini belirtmiştir.

Sezgin (2016) yaptığı çalışmada hafif düzeyde zihinsel yetersizliği olan bir 4.sınıf öğrencisinin yazma becerisini geliştirmeyi amaçlamıştır. Çalışmaya katılan bu öğrencinin yazdığı harf sayısı 2.sınıf öğrencisinin yazı yazma düzeyinde ve düşük seviyede olduğunu belirtmiştir. Öğrencinin yazısının orta düzeyde okunaklı olduğunu belirtmiştir

Atıcı (2014) kaynaştırma öğrencilerinin okul hayatında yaşadığı zorluklar isimli çalışmasında ilgili kaynak taraması yaparak elde ettiği bulgular çerçevesinde bir takım sonuçlara ulaşmıştır. Çalışma sonucunda her öğretim düzeyinde kaynaştırma eğitimine

muhtaç öğrenci olduğu görülmüştür. Aşağı yukarı tüm okullarda kaynaştırma eğitimi alan öğrenciler bulunmaktadır. Yapılan alan yazın taramasında kaynaştırma öğrencileri için hazırlanan BEP konusunda öğretmenler sıkıntı yaşamaktadırlar. Araştırmacı, yeteri kadar rehber öğretmenin olmayışı, Rehberlik Araştırma Merkezlerinin (RAM) kalabalık oluşu, resmi yazışmaların uzun sürmesi kaynaştırma öğrencilerinin doğru şekilde tanısının konulmasında problem oluşturduğunu ifade etmiştir. Kaynaştırma öğrencilerinin okullarda yaşadığı en büyük problemin diğer öğrenciler tarafından dışlanıp okul kültürüne ayak uyduramaması olduğunu dile getirmiştir. Gerek derslerde olan başarısızlık gerekse diğer öğrenciler tarafından gördükleri dışlama sonucu bu tür öğrenciler okula isteyerek gelmedikleri sonucuna ulaşılmıştır. Kaynaştırma öğrencilerinin genellikle içe kapanık, derslere karşı ilgisiz olduklarını ortaya çıkarmıştır.

Güzel (2014) farklı engel gruplarından kaynaştırma öğrencisi olan sınıf öğretmenlerinin görüşlerini incelemiştir. Öğretmenlerin çoğunluğunun anlatacağı konu hakkında yeterli bilgiye sahip olmadan isteksiz ve hazırlıksız bir şekilde derse girmesinden dolayı kaynaştırma eğitiminin başarıya ulaşması zorlaşmaktadır. Bu nedenle öğretmenlere hizmet içi eğitim verilerek eksiklikleri tamamlanmalıdır. Kaynaştırma eğitimi herkesçe kabul edilse de tam olarak oturmuş bir sistem değildir. Bunun yanı sıra okul idaresi okul rehber öğretmeni ile işbirliği yaparak kaynaştırma programı uygulanmasını sağlamalıdır. Çalışmaya katılan öğretmenler sınıf ve okulun fiziki iş şartlarını da kaynaştırma eğitiminde önemli olduğunu, öğretmenlerin öğrencileri tanıyacak kadar kendilerini yeterli hissetmediklerini belirtmiştir.

Akcan (2013) sınıf öğretmenlerinin MEB'in yayınladığı kaynaştırma öğrencileri için çalışmalarının yeterli olup olmadığı konusunda yaptığı çalışmada öğretmenlerin çoğunluğu özel eğitim dersi aldığını ancak bu konuda yeterli olmadığını belirtmiştir. Çoğunluğun bulunduğu okulda Psikolojik Danışman ve Rehberlik (PDR) öğretmeni mevcuttur ve öğretmenler okullarında bulunan PDR öğretmenlerinin çalışmalarını etkin bulmaktadır. Okulların Çoğunluğunda BEP geliştirme birimi oluşturulmuş ve bu birimin yeterli olduğunu belirtmişlerdir. RAM ve valilerden gereken desteği göremediklerini belirtmişlerdir.

Dolapçı (2013), katılımcı olan öğretmen adayları kaynaştırma eğitimi almamıştır.23 yaş ve üzeri öğretmen adaylarının muhtaç bireyleri tanıyabilme yeterliliği 20, 21, 22 yaşındaki adaylara göre daha yüksektir. Erkek öğretmen adaylarının tanınması bayanlara göre daha yüksektir. Öğretmen adaylarının öz yeterlilik algıları arttıkça kaynaştırma eğitimine ilişkin yeterliliklerinin de arttığını belirtmişlerdir.

Gök (2013) kaynaştırma öğrencisi bulunan ilkokul sınıf öğretmenlerinin karşılaştıkları zorluklar ve başa çıkma yöntemleri konulu çalışmasında, sınıf öğretmenlerinin çoğunun kaynaştırma öğrencilerinin zaman yönetimi konusunda olumsuz etkilemediğini belirtmiştir. Bu öğrencilerin varlığının planlama açısından her hangi bir sorun yaşatmadığını bu öğrencilerin etkinlikle katılmalarının diğer öğrencileri teşviki ile kolaylaşmakta olduğunu belirtmişlerdir. Öğretmenler bu öğrenciler için uygun bir oturma düzeni hazırladıklarını, diğer öğrencilerle ortak alanları kullanıp onlar için ayrı bir alan oluşturmadıklarını bu öğrencilere ders dışında destekleyici eğitim yaptıklarını belirtmişlerdir. Öğretim yöntemi kaynaştırma öğrencisini dikkate alarak seçilmektedir.

Gün (2013) yaptığı araştırmada, kaynaştırma eğitimi konusunda fikirleri alınan öğretmenler bu konuda kendilerini yetersiz gördüklerini, çoğu öğretmenin bu konuda bireysel her hangi bir çabasının olmadığını ayrıca bu konuyla ilgili her hangi bir seminerde almak istemediklerini bildirmiştir. Öğretmenler üniversitede bu konuyla ilgili ders almadıklarını söylemişlerdir. Çoğu öğretmen BEP yaptığını ancak sadece dosyada bulunsun ileride teftişte lazım olur anlayışı ile internetten indirmiştir. Bu konuyla ilgili uygulamaları yoktur. Bu tür öğrencilerle pek fazla ilgilenemediklerini sebebinin ise sınıfların kalabalık olması demişlerdir. Ayrıca öğretmenlerin seminer almasının yeterli olmadığını çünkü bu seminerlerin amaca hizmet etmediğini dile getirmişlerdir. Çoğu öğretmen için kaynaştırma eğitimi belgeden ibarettir.

Hasanoğlu (2013) tarafından gerçekleştirilen araştırmanın amacı birleştirilmiş sınıflarda kaynaştırma eğitimine ilişkin öğretmen, normal ve özel gereksinimli öğrencilerin velilerinin yaşadığı sorunları belirlemek ve bu sorunlara çözüm önerileri getirmektir. Çalışmaya katılan tüm öğretmenlerin özel gereksinimli öğrenciler için

ölçme değerlendirme konusunda sorun yaşadıklarını belirtmiştir. Özel gereksinimli öğrenciler için öğretmenlerin BEP hazırlamadığını hatta RAM'dan gelen raporların incelenmediğini belirtmiştir. Öğretmenlerden 4 tanesi özel gereksinimli öğrencilerle sınıf huzurunu bozucu sorun yaşamadıklarını geriye kalan 7 tanesi ise sorun yaşadıklarını ve hem normal hem de özel gereksinimli öğrencileri uyardıklarını söylemişlerdir. Öğretmenlerin 2 tanesi vakit ayırma da geriye kalan 9 öğretmen özel gereksinimli öğrencilere öğretim sürecinde özel zaman ayıramadıklarını ifade etmişlerdir. Zaman ayıramama sebebinin ise birleştirilmiş sınıfta eğitimden kaynaklandığını belirtmişlerdir. Ancak özel vakit ayıran öğretmenler de planlı değil fırsat buldukça özel vakit ayırdıklarını söylemişlerdir. Tüm bunlar öğretmenlerin kaynaştırma eğitimi hakkında yeterli bilgi sahibi olmadığını ortaya çıkarmıştır. Öğretmenler ile veliler arasında iletişim ve işbirliği olmadığı için sorun yaşadıklarını belirtmiştir. Veliler ise özel gereksinimli çocuklarının normal arkadaşları tarafından dışlandığını, fiziksel şiddete uğradığını ve çocukların kendilerini yeterli görmemelerinden kaynaklanan sorunlar yaşadığını belirtmiştir.

Sülün(2012) tarafından yürütülen çalışmada kaynaştırma eğitimi alan kız öğrenciler erkek öğrencilere göre daha düşük problem davranış skoruna sahip olduğu belirtilmiştir. Kaynaştırma öğrencileri sosyal becerileri, akademik başarıları cinsiyet açısından değerlendirildiğinde cinsiyetin doğrudan bir etkisinin görülmediğini belirtmiştir. Araştırmacı kaynaştırma eğitimi ve özel sınıflarda eğitim alan öğrenciler için sosyal becerilerini geliştirmeye yönelik programlar geliştirilmesi gerektiğini önermiştir.

Ünay (2012) tarafından yürütülen çalışma İzmir ilinin bir ilköğretim okulunda gerçekleştirilmiştir. Okuldaki 26 kaynaştırma öğrencisinden rastgele seçilen öğrencilerle çalışma yapılmıştır. Bireysel destek almadan önce ve aldıktan sonraki öz yeterlilik algıları ölçülmüştür. Destek sınıfında eğitim alanların diğer sınıftaki kaynaştırma öğrencileri kıyaslandığında kendilerine daha çok güvendiği ve derste daha çok parmak kaldırdığı gözlenmiştir. Velilerin çoğu destek eğitimi ile çocuklarının daha iyi gelişim gösterdiğini ve buradaki ders saatlerinin artmasını istemişlerdir. Bu çalışmadan kaynaştırmanın başarılı olması; öğrenci velisi öğretmen ve okul idaresinin ortak çabasına bağlı olduğu sonucu çıkmıştır.

Kaya (2011), öğretmenlerin internetteki içerikleri kaynaştırma eğitimi açısından yeterli bulduklarını belirtmişlerdir. Web üzerinden içerik kullanmayan öğretmenlerin ise basılı kaynaklardan faydalandığını belirtmiştir. Etkinlikleri kullanmama nedeni ise bilgisayar ve internet kullanımında yaşadıkları sorunları ve internetteki etkinlikleri kullanmak için yeterli zamanları olmayışını belirtmiştir.

Kuşu (2011) öğretmen ve ebeveynlerin birinci kademe kaynaştırma öğrencilerine yönelik tutumları konulu çalışmasında ebeveynlerin tutumları öğretmenlere göre daha olumludur. Öğretmenlerin olumlu tutumuyla öğrencilerin akademik başarı seviyesi arasında ilişki olmadığı ortaya çıkmıştır. Ebeveynlerin olumlu tutumları arttıkça öğrencilerin akademik düzeyi de artmaktadır. Bu çalışmada ebeveyn tutumu ile öğrencinin akademik düzeyi arasında ilişki vardır.

Tas (2011) tarafından yürütülen bu çalışmada sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma eğitiminde bilişim teknolojilerini kullanma durumları araştırılmıştır. Çalışmanın yürütüldüğü semtteki okulların teknolojik imkânları birbirinden farklılık göstermektedir. Öğretmenlerin sınıf içerisinde eğitim teknolojilerini kullanmama durumlarını donanım yetersizliğine bağladıklarını ancak imkânın olduğu okullarda da öğretmenlerin teknolojiyi yeteri kadar kullanamadıklarını belirtmiştir. Öğretmenlerin sınıfında bulunan kaynaştırma öğrencileri için genellikle kendi yaptıkları planlamalar doğrultusunda eğitim verdiklerini belirtmişlerdir. Öğretmenlerin %72,3' ü yaşadıkları problem olarak;

- ◆ Sınıfların kalabalık olması
- ◆ Bilişim teknoloji donanımlarının yetersiz olması
- ◆ Bir sınıfta fazla sayıda kaynaştırma öğrencisinin bulunduğunu belirtmişlerdir. Öğretmenler kaynaştırma öğrencilerinin başarısızlığına sebep olarak öğrencilerin özgüven eksikliğini ve davranışsal problemler olduğunu belirtmişlerdir.

Avcılar (2010), sınıfında kaynaştırma öğrencisi bulunan 12 fen öğretmeniyle yarı yapılandırılmış görüşme tekniğine uygun olarak araştırma yapılmıştır. Bu öğrencilerle ilgili olarak öğretmenler çoğunlukla bir uzman olarak okul rehber öğretmeninden yardım aldıklarını söylemişlerdir. Öğrencilerin seviyesini anlamak için sınıfın düzeyin en uygun sorular sorup alınan cevaplara göre belirliyor. Öğrencilerin

seviyesini belirlemede herhangi bir kaynaktan yararlanmıyor ya da raporundan yararlanıyor. Bu tür öğrenciler için ders öncesi herhangi bir hazırlık yapılmıyor. Eğitsel amaç belirlemede hiçbir yardım almıyor. Sosyal pekiştireç kullanıyor.(aferin, bak çok iyisin). Öğrencilerin davranışları kayıt altına alınmıyor. Öğretmenler okul dışındaki uzmanlardan faydalanma açısından kendilerini eksik hissettiklerini söylemişlerdir.

Ekşi (2010) tarafından yürütülen çalışmada ilköğretim okulları sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma eğitimine karşı tutumları ile özel eğitim öğretmenlerinin tutumları arasında fark vardır. Özel eğitim öğretmenlerinin sınıf öğretmenlerine göre kaynaştırma eğitimine karşı olumlu oldukları belirtilmiştir. Çalışmaya katılan 150 sınıf öğretmeninden 83'ü kurs yoluyla kaynaştırma eğitimi almışken 1 kişi ise seminer ile konu hakkında eğitim almıştır. Bu durum öğretmen yetiştiren kurumların kaynaştırma eğitimi konusunda zayıf kaldıklarının göstergesi olduğunu belirtmiştir. Araştırmaya katılan 150 özel eğitim öğretmeninden 90 tanesi kaynaştırma eğitimini kurs yoluyla edinirken 33 kişi ise hizmet içi eğitim yoluyla edindiğini belirtmiştir.

Güner (2010), elde edilen sonuçlarda öğretmenlerin sınıf yönetimine ilişkin bilgilerin ve sınıf yönetimlerinin sınırlı olduğu ortaya çıkmıştır. Yaşı büyük olanların (46 ve yukarı) yaşı küçük olanlara (45 ve altı)daha düşük sınıf yönetimine sahip olduğu ortaya çıkmıştır. Bu durum bu çalışmaya göre böyle bir sonuç vermiş ancak başka yerlerde yapılan çalışmalarda bu sonuç değişebilmektedir. Akademik başarılarının ve davranışlarının sosyoekonomik düzeyde sınıf yönetim bilgilerini ve davranışlarına göre değişim gösterdiğini ortaya koymuştur.

Karaer (2010) tarafından gerçekleştirilen araştırmada okul yöneticileri ve sınıf öğretmenlerinin az bir kısmı üniversite sırasında ve göreve başladıktan sonra kaynaştırma ile ilgili bir eğitim aldıklarını belirtmişlerdir. Psikolojik danışman ve rehber öğretmenlerinin büyük bir çoğunluğu ise üniversitede eğitim aldıklarını ancak göreve başladıktan sonra kaynaştırma ile ilgili bir eğitim almadıklarını belirtmişlerdir. Okul yöneticileri, sınıf öğretmenleri ve PDR öğretmenleri kaynaştırma eğitimi için sınıf mevcutlarının düşürülmesi gerektiğini ve kaynaştırma eğitiminin normal okullar yerine özel eğitim okullarında verilmesi gerektiğini belirtmiştir. Katılımcılar

kaynaştırma eğitiminin öğrenciler açısından faydalı olacağına inanmakta ancak sınıflarında kaynaştırma öğrencisi istemedikleri ortaya çıkmıştır.

Malkoç (2010) tarafından yürütülen çalışma yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılarak yapılmıştır. Çalışma 26 gönüllü eğitici ile yapılmıştır. Bu eğitimcilerin 23 ünün kaynaştırma deneyimi vardır. Öğretmenlerin çoğunluğu engelli çocuklara özen göstererek bireyselleştirerek anlatmak gerektiğini söylemiştir. Bu öğrencilerle normal öğrencilerin benzer yönleri olarak ilgi ve sevgi beklediğini söylemişlerdir. Özel gereksinimli öğrencilerin normal sınıfa yerleşebilmesi için öncelikle kendine ifade edebilecek kadarda olsa dil gelişimini olması gerektiğini söylemişlerdir. En önemli sorunu okul ve eğitimcilerin kaynaştırma konusunda yeterli bilgiye sahip olmaması arkadaşları ile iletişim kuramaması ve ailenin ilgisizliğidir. Diğer çocukların velileri ise kaynaştırma öğrencilerinin kendi çocuklarına zarar vereceğini düşündüklerinden kaynak odanın bu çocuklar için olumlu olacağını düşündüklerini belirtmişlerdir.

Özmen (2010) okul öncesi öğretmenleriyle yaptığı çalışmada öğretmenlerin çoğunluğu özel eğitim dersi almıştır. Ancak kaynaştırma dersi almamıştır. Öğretmenler kaynaştırma eğitiminin en çok öğrencilerin yararına olacağını belirtmiştir. BEP hazırlanması gerektiğini öğretmenlerin çoğu biliyor ancak; %49,4 ü bu öğrenciler için ayrı plan hazırladığını %31,8'i hazırlamadığını %18,8 i ise bunu yapmayı hiç düşünmediğini ifade etmiştir. Çalışmasındaki verilere göre kaynaştırma öğrencisi olan ve olmayan öğretmenlerin hem eğitim hem de yaş düzeyleri ile tükenmişlik düzeyleri arasında anlamlı bir fark yoktur.

Şekercioğlu (2010) farklı branş ve kıdeme sahip 170 öğretmen ile çalışma yapmıştır. Katılanların %62,3 kaynaştırmaya ilişkin kurs almamıştır. Bazı sınıflarda sınıf mevcuduna göre fazla sayıda kaynaştırma öğrencisinin olduğu ortaya çıkmıştır. Oysaki MEB 2006 Özel Eğitim Yönetmeliği'ne göre kaynaştırma öğrencilerinin yerleştirildiği kaynaştırma sınıflarında sınıf mevcutları; iki özel gereksinimli öğrenci olduğu sınıflarda sınıf mevcudu 25, bir öğrenci olduğunda 35 öğrenciyi geçmeyecek şekilde düzenlenmelidir.(MEB 2006). Katılan öğretmenlerin %45,2 si sadece hiperaktif, %30,5 özel öğrenme güçlüğü olan öğrencilerle, %18,2 si ise sadece zihinsel

engellilerle sorun yaşadığını belirtmiştir. En az sorun ise bedensel, konuşma ve işitme engelli öğrenciler oluşturmaktadır. Kaynaştırma öğrencilerinin özellikleri hakkında bazı öğretmenler kendini yeterli görürken bazıları ise yetersiz görmüştür. Öğretmenlerin büyük bir çoğunluğu öğrencilerin genel eğitim sınıflarında bulunmasından memnun değildir. Bu yüzden de kaynaştırma eğitimi istenen amacı ulaşmamaktadır demişlerdir. Öğretmenler genel olarak iletişim problemi yaşamaktadırlar. Öğretmenlerin %45'i bu öğrencilerin olduğu sınıflarda kontrolü sağlamada güçlük yaşadığını belirtmiştir. Öğretmenlerin %71'i bu çocuklara nasıl yardımcı olacakları konusunda kendilerinin de yardıma ihtiyacı olduğunu belirtmişlerdir. Öğretmenlerin %67 si BEP i zaman kaybı olarak görüp bu konuda olumsuz tutuma sahiptirler. Öğretmenlerin %67 si bu öğrencilerin sınıf kurallarına güçlük çektiğini ifade etmiştir. Öğretmenlerin %64 ü bu öğrencilerin diğer öğrencilerin eğitimini yavaşlattığını düşünüyor %71 i sınıf mevcudu arttıkça kaynaştırmaya ilişkin eğitim aksadığını ve bu durumun kaynaştırma için engel olduğunu dile getirmiştir. Anket çalışmaları, okulların çoğunda kaynak odaya geçilmediğini ve okullardaki fiziksel düzenlemenin yetersiz olduğunu ortaya çıkarmıştır.

Ünal (2010) araştırmaya katılan öğretmenlerin %67,1 'i sınıfında kaç tane kaynaştırma öğrencisi bulunması gerektiğini bilirken geri kalanı ise bu konuda bilgisinin olmadığını belirtmiştir. Öğretmenlerin tamamına yakını Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği hakkında tam olarak bilgi sahibi olmadığını belirtmiştir. Öğretmenler kaynaştırma konusunda yetersizliklerini hizmet içi eğitimin yetersizliğine, kaynak eksikliğine, yeterli deneyimin olmadığına kaynaştırma eğitimi için yeterli zaman ayıramadıklarına dayandırmışlardır. Sınıf öğretmenlerinin yaşı ile kaynaştırmaya yönelik tutumları arasında anlamlı bir farklılık çıkmıştır. 41-45 yaş arasındaki öğretmenlerin tutumu "26-30", "36-40", "51-55" yaş grubu öğretmenlere göre daha olumlu çıkmıştır. Araştırmada elde edilen diğer bir bulgu ise sınıf öğretmenlerinin kıdemleri ile kaynaştırmaya yönelik tutumları arasında anlamlı bir farklılık olmadığını belirtmiştir. Araştırmaya katılan velilerin %61'i çocuklarının aldığı kaynaştırma eğitiminden memnun olduğunu belirtirken geriye kalanlar ise memnun olmama sebebini öğretmenin öğrenciye olan ilgisizliğini, öğretmenin

eğitiminden memnun olmamaya, öğretmenin veliyi yeterince bilgilendirmemesine ve velilerin kendilerinin de çocuklarına karşı yetersiz gördüklerine dayandırmışlardır. Ayrıca velilerin çoğunluğu veli toplantılarına katılırken BEP toplantılarına katılmadıklarını belirtmiştir.

Yekta (2010) yaptığı çalışmada katılımcı zihinsel yetersizliği olan öğrencilerin büyük bir çoğunluğu sınıftaki arkadaşları ile iyi anlaştıklarını, arkadaşlarını sevdiğini belirtmişlerdir. Diğer katılımcı zihinsel yetersizliği olan öğrenciler de ise durum tam tersi olup arkadaşlarını sevmediklerini çünkü arkadaşlarının kendilerine “aptal, salak” gibi ifadeler kullandıklarını belirtmişlerdir. Çalışmaya katılan zihinsel yetersizliği olan öğrencilerin büyük bir çoğunluğu ders araç gereçlerini arkadaşları ile paylaştığını, birlikte oyunlar oynadıklarını belirtmişlerdir. Zihinsel yetersizliği olan öğrenciler; öğretmenleri kendileri ile ilgilendiğinde mutlu olduklarını, öğretmenleri sınıfa sinirlenip kızıp bağırdığında üzüldüklerini dile getirmişlerdir.

Biber (2009) çalışmasını İzmir ilinin Konak ilçesinde bir ilköğretim okulunda öğrenim gören ve kaynaştırma eğitimi alan 22 tane 7.sınıf öğrencisi ile yapmıştır. Deney ve kontrol grubu oluşturulmuş ve bu gruplar 11er öğrenciden oluşmaktadır bu gruplarla 10 haftalık bir çalışma yapılmıştır. Deney grubuna web destekli eğitim verilirken kontrol grubuna böyle bir program uygulanmamıştır. 10 haftalık eğitimin ardından sonuçlar akademik başarı yönünden kıyaslandığında deney ve kontrol grubu arasında anlamlı bir farklılık vardır. Kaynaştırma öğrencilerine web destekli bir özel eğitim desteğinin uygulanmasının öğrencilerin fen eğitimine yönelik tutumunu olumlu yönde etkilediği söylenebilir. Web desteği ile öğrencilerin seviyesine inilerek öğrencilere daha kolay anlaşılır bir eğitim verilmiştir. Öğrencilerin derse ilgisi artmıştır. Öğrenme bireyselleştirilmiştir. Öğrencilerin öğrenme ile ilgili sorumluluğu artmıştır.

Zağlı (2010) yaptığı çalışmada katılımcı öğretmenlerin yarısından fazlası zihinsel yetersizliği olan kaynaştırma öğrencilerinin normal sınıflara konulmasının idare kararı ile olduğunu belirtmişlerdir. Öğretmenlerin %83'ü kaynaştırma eğitimi verilirken ne yapmaları gerektiği konusunda desteğe ihtiyaç duyduklarını belirtmişlerdir. Öğretmenlerin çoğunluğu kaynaştırma eğitimi verirken herhangi bir destek

almadıklarını destek olması bakımından bu konular ile ilgili olarak seminer gibi hizmet içi eğitim verilmesini istediklerini belirtmişlerdir. Öğretmenlerin %17'si sınıflarında 1'den fazla sayıda kaynaştırma öğrencisi olduğunu diler getirmişlerdir. Katılımcı öğretmenlerin %66'sı kaynaştırma eğitimi için sınıflardaki ders materyallerinin uygun olmadığı ve sınıfların fiziksel açıdan eksikleri olduğunu belirtmişlerdir. Öğretmenlerin %46'sı kaynaştırma öğrencilerinin normal zekâ seviyesindeki öğrencilerin ders sırasında dikkatini dağıttığını, %42'si de kaynaştırma öğrencilerinin kendileri için özel olarak hazırlanmış okullara gitmeleri gerektiğini dile getirmişlerdir.

Güven (2009) yapmış olduğu araştırmayı Eskişehir ilinde yer alan resmi ilköğretim okullarında 4-5. sınıflarda kaynaştırma uygulamalarını yürüten sınıf öğretmenleri oluşturmaktadır. 17 ilköğretim okulunda 25 öğretmen ile gerçekleşmiştir. Öğretmenlerle kaynaştırma öğrencilerinin başarı durumunu değerlendirmek için yarı yapılandırılmış görüşme yapılmıştır. Kaynaştırma öğrencilerinin özellikleri ortaya konulacak olursa bu öğrencilerin on birinde sadece zihinsel yetersizlik altında zihinsel yetersizliğin yanı sıra sağlık yetersizliği, üçünde davranış problemi, ikisinde fiziksel rahatsızlık, birinde dil konuşma, birinde işitme, birinde ise görme ve davranış yetersizliği vardır. Öğretmenler bu öğrencilerin başarı değerlendirmesinde yönetmeliklere göre yaptıkları ve çoğunlukla BEP hazırladıkları belirtilmiştir. Öğretmenlerin çoğunluğu kaynaştırma öğrencilerinin başarılarını akranlarına göre farklı değerlendirirken, azınlığı ise akranları ile aynı değerlendirmektedir. Öğretmenlerin çoğunluğu BEP' i esas alarak program uygularken bir kısmı ilköğretim programını, özel eğitim programı ve kaynaştırma yönetmeliğini esas aldığını belirtmişlerdir. Öğretmenlerin kaynaştırma öğrencilerine not vermesi durumuna gelinecek olursa birçoğu BEP amaçlarının kazanımına göre not verirken, bir kısmı ise bu öğrenciler için değerlendirme ölçeklerini ve puan ağırlıklarını değiştirdiklerini söylemişlerdir. Katılımcı öğretmenlerin azınlığı ise öğrenciyi motive edecek notlar verdiğini not yerine uygun davranışlara önem verdiğini söylemişlerdir. Araştırmada kaynaştırma öğrencilerinin başarılarının değerlendirme sürecinde yaşanan sorunlar için ise şunlar gösterilmiştir:

- ◆ Kaynaştırılan öğrencilerin akranları ile birlikte değerlendirilmesi

- ◆ Değerlendirme sürecinde davranış sorunlarının kontrolünde güçlük
- ◆ Akademik başarılarının değerlendirilmesinde güçlük yaşanması
- ◆ Zihinsel yetersizliği olan öğrencilerin değerlendirilmesi konusunda yetersizlik
- ◆ Kaynaştırma öğrencisinin sınav sonrasında kendisini farklı olarak algılaması
- ◆ Kaynaştırma öğrencisine akranları ile birlikte not vermede yaşanan zorluklar
- ◆ BEP dayalı değerlendirme yerine ilköğretim programına dayalı değerlendirme yapılması
- ◆ Kaynaştırma öğrencilerinin değerlendirilmesinde bir ölçütün bulunmaması
- ◆ Kaynaştırma öğrencinin gereksinimlerine uygun ölçme araçlarının geliştirilmemesi.

Kocadağ (2009) tarafından yürütülen çalışma hafif düzeyde zekâ geriliği olan öğrenciler ile yapılmıştır. Bu öğrencilerden deney ve kontrol grubu oluşturulmuştur. Deney grubuna bilgisayar destekli öğretim uygulanırken kontrol grubuna ise düz anlatım yöntemi uygulanmıştır. Bu çalışmanın ardından şu iki sonuca ulaşılmıştır;

- a. İnteraktif eğitim yazılımlarının öğrenci başarısını olumlu yönde etkilediği söylenebilir ama bu yazılımların her kazanımı başarı ile sonuçlandırdı demek yanlış olur.
- b. Her alanda kullanılan bilgisayar teknolojileri eğitim hayatında da sıkça kullanılması eğitimde kalite ve başarıyı artıracakı düşünülmektedir.

Uzun (2009) kaynaştırma uygulamasında ilköğretim müdürleriyle bir araştırma yapmıştır. Müdürlerin çoğunluğu öğrenciyi RAM' a yönlendirdiklerini RAM'dan gelen rapor doğrultusunda uygulama yaptıklarını, BEP uyguladıklarını ve velilerle görüşme yaptıklarını bildirmiştir. Ders öğretmenlerine rehber öğretmen ve MEB'in düzenlediği hizmet içi seminerlerle destek verildiğini belirtmiştir. Çoğunluk kaynaştırma öğrencileri ile ilgili BEP hazırladığını Rehber öğretmen tarafından öğretmenlere destek verildiğini bildirmiştir. Diğer öğrencilere de kaynaştırma öğrencileri hakkında bilgilendirdiklerini belirtmişlerdir. Çalışmaların yapıldığı okulların çoğunda fiziki şartlarıyla ilgili özel bir çalışma yapılmadığı ortaya çıkmıştır. Bu yüzden fiziksel engelli öğrencileri alt kattaki sınıflara yerleştirdiklerini söylemişlerdir. Bir kısmı ise okulları yeni yapıldığı için her türlü donanımın (asansör, rampa, tuvalet vs.) mevcut olduğunu bildirmiştir. Bu öğrencileri okuldaki sosyal etkinliklere (tiyatro, tören) kattıkları bu sayede hem kendilerinin hem de velilerin

mutlu olduğunu söylemişlerdir. Okul rehber öğretmenleri BEP hazırladığını sınıf rehber öğretmenlerinin de uyguladıklarını belirtmiştir. Okulda bu öğrencilerle karşılaşılan en büyük sorunlar; öğretmenle ilgili sorunlar, kaynaştırma öğrencisinin velisi ilgili sorunlar, diğer öğrencilerin ailelerinin sorunlarıdır. Kaynaştırma öğrencisinin başarısını etkileyen unsurlar ise; sınıf mevcudu, aileleri ve öğretmenlerin olduğunu söylemişlerdir.

Yönter (2009), çalışmasının katılımcılarını zihinsel yetersizliği olan kaynaştırma öğrencilerine sahip sınıf öğretmenleri oluşturmaktadır. Katılımcılara yarı yapılandırılmış görüşme soruları yöneltilmiştir. Öğrencilerin matematik performansının belirlenmesine ilişkin öğretmen görüşlerinde ağırlıklı olarak yazılı çalışmalar, gözlem ve ürün dosyası oluşturmaktadır. Çalışmaya katılan bütün öğretmenler BEP hazırladıklarını belirtmiştir. BEP hazırlayan öğretmenlerin çoğunluğu deneyimli öğretmenlerden destek alarak bu programı hazırladıklarını, azınlığı ise BEP hazırlama konusunda yetersiz olup internetten ya da kendi deneyimlerinden faydalandığını belirtmiştir. Öğretim ağırlıklı olarak tüm sınıfla beraber ya da akran desteğiyle az olarak ise küçük grupla öğretim yapılmaktadır. Sınav uygulaması olarak öğretmenlerin çoğunluğu sınav sorularının sayısında ve içeriğinde değişiklik yaptığını, akranları ile aynı sınavı uyguladığını belirtmiştir. Bu öğretmenler arasında az da olsa kaynaştırma öğrencilerine sınav yapmayan vardır.

Ertunç (2008) beden eğitimi öğretmenlerinin kaynaştırma öğrencileri hakkında bilgi düzeyleri ve öğrencileri bakış açısını betimsel olarak çalışmıştır. Öğrencilerin çoğunun sorunu, uyum ve öğrenme güçlüğüdür. Kaynaştırma nedir sorusu sorulduğunda bu soruya öğretmenlerin yarısı doğru cevap vermiştir. Öğretmenler kaynaştırma eğitimi ile ilgili yeterli bilgi sahibi olmadıkları yeterli sayıda kursa katılmadıkları ortaya çıkmıştır beden eğitimi dersi engelli öğrencinin sosyal gelişimine katkı sağlar görüşüne büyük çoğunluk katılmaktadır. Öğrenciler dersi az anlıyor öğretmenler engelli öğrencileri diğer öğrencilerle kaynaştırmak için çaba sarf ettiği ve akademik konularda problem yaşadıkları ortaya çıkmıştır.

Özdemir (2008) yapılan araştırmada sınıfında kaynaştırma öğrencisi olan öğretmenlerin sınıfında kaynaştırma öğrencisi olmayan öğretmenlere göre daha çok

tükenmişlik yaşadıklarını, insanlarla olan ilişkilerinin daha çok bozulduğunu belirtmiştir. Özel eğitim ile ilgili herhangi bir eğitim almayan öğretmenlerin eğitim alan öğretmenlere nazaran kaynaştırma öğrencilerine karşı olumsuz düşüncelere sahip olduklarını, diğer öğrencilerin de olumsuz etki ortaya koyduğunu ve bu öğrencilerin normal sınıf yerine özel sınıflarda eğitim almalarının daha doğru olacağını ve kaynaştırmaya yönelik öz yeterliliklerinin düşük olduğu belirtmişlerdir. Araştırmada ortaya çıkan ilginç bir sonuçta olarak erkek öğretmenlerin bayan öğretmenlere nazaran daha fazla duygusal tükenmişlik yaşadıkları ortaya çıkmıştır.

Vural (2008) tarafından yürütülen araştırmada çalışmaya katılan öğretmenlerin büyük çoğunluğu kaynaştırma öğrencisinin uygun sıra düzeni oluşturduğunu, programdaki amaçları olduğu gibi değil de daha basit bir şekilde sunduğunu belirtmiştir. Katılımcı öğretmenlerin büyük bir çoğunluğu kaynaştırma öğrencileri için materyallerde uyarlama yapmadıklarını belirtmişlerdir. Seçtikleri materyallerin dikkat çekici ve amaca uygun olmasına dikkat ettiklerini belirtmiştir. Öğretmenler karşılaştıkları güçlükler olarak çoğunlukla zaman yetersizliğini, kaynaştırma eğitimi konusunda bilgi eksikliğini, destek alamadıklarını ve sınıf mevcudunun fazlalığını belirtmiştir. Öğretmenler kaynaştırma eğitimine ilişkin olarak hizmet içi eğitim verilmesi destek ve bilgi verilmesi, ailelerin eğitilmesi gerektiğini belirtmiştir.

Yigen (2008) yaptığı çalışmada kaynaştırma öğrencilerini kaynaştırma eğitimi dışında destek eğitimi almadıklarını belirtmiştir. Belli alanlarda yetersizlik gösteren özel gereksinimli öğrencilerin yaşadıkları gibi çeşitli alanlarda aktif olabilmesi için kaynaştırma eğitiminin başarıya ulaşması gerektiğini belirtmiştir. Kaynaştırma eğitiminin başarılı olabilmesi için destek eğitimi alınmasının gerekli olduğunu dile getirmiştir. Kaynaştırma öğrencilerinin evine yakın bir okula gittiklerini, okul ve sınıf değişikliği yapmadıklarını ancak öğretmenlerin sıkça değiştiğini belirtmiştir. Öğretmenlerin çoğunlukla kaynaştırma öğrencileri için özel bir çalışma yapmadığını belirtmiştir. Velilerin çoğu çocuklarının kaynaştırma eğitimi almaktan memnun olduğunu, sosyalleşme açısından olumlu yönde etkilendiklerini belirtmiştir.

Akkoyun (2007), RAM' da çalışmakta olan yöneticiler ve öğretmenler özel hizmet eğitimi alan öğrenciler için eğitsel anlamda tanılama yaptıklarını bu tür

öğrencilerin velilerine birebir bilgi verdiklerini, öğretmenlere ise öğrencilerin bilgilerini içeren dokümanlar gönderdiklerini bildirmişlerdir. Bazı RAM personelleri ise izleme çalışmalarının tam olarak yapılmadığını bu durumun aksadığını belirtmişlerdir. RAM personeli, kurumlarının kaynaştırma destek eğitimi hizmetlerini uygulayabildiklerini ifade etmişlerdir. Ancak özel eğitim destek eğitim hizmetlerinin hemen hemen hiç uygulanmadığını ve uygulamak için herhangi bir girişimde bulunulmadığı saptanmıştır. Bazı RAM'ların bu destek eğitim konusunda bir girişimde bulduklarını belirtmişlerdir. Destek eğitim tam amacıyla uygulanmadığında kaynaştırma eğitimindeki uygulamaların da yetersiz kaldığı belirtilmiştir. RAM personeli kaynaştırma eğitiminin başarılı olabilmesi için ailelerin, öğretmenlerin, normal öğrencilerin, yöneticilerin ve kaynaştırma öğrencilerinin bilgilendirilmesi ile gerçekleşeceğini ortak bir görüş olarak bildirmişlerdir.

Battal (2007) yürüttüğü çalışmada çalışmaya katılan sınıf öğretmenlerinin büyük bir çoğunluğu eğitim hizmetlerini bireylerin yetersizliklerine göre planlanması gerektiğini belirtmişlerdir. Araştırmaya katılan branş öğretmenleri ise zihinsel yetersizliği olan bireylerin kaynaştırma eğitimi almaması gerektiğini belirtmişlerdir. Sınıf öğretmenleri ve branş öğretmenleri arasında kaynaştırma eğitimine muhtaç öğrenciyi tanılama yeterlilikleri konusunda bir farklılık gözlenmediğini belirtmiştir.

Bilen (2007) yürüttüğü çalışmada sınıf öğretmenlerinin karşılaştığı sorunları ve bu sorunlara çözüm önerilerini incelemiştir. Öğretmenlerin çoğunluğu sınıflarındaki özel gereksinimli bireyler için sınıf mevcudunun uygun olmadığını bir sınıfta olması gerekenden fazla sayıda özel gereksinimli öğrenci bulunduğunu belirtmişlerdir. Öğretmenlerin büyük bir kısmı kaynaştırma eğitimi için bir eğitim programına ya da kursa katılmadıklarına belirtmişlerdir. Öğretmenlerin büyük bir çoğunluğu kaynaştırma uygulamalarında okul müdürü diğer personellerin yeterince destek vermediğini belirtmiştir. Ailelerin ilgisiz olmasından dolayı kaynaştırma eğitiminde aile ile işbirliğinin yeterli olmadığını belirtmiştir.

Taş (2007), araştırma Konya, Ankara, Antalya, Eskişehir illerinden seçilen hastane okullarındaki süregen hastalığı olan öğrencilerle, öğretmen ve aileleriyle yapılmıştır. Araştırmaya katılan ailelerin %55'i kaynaştırma eğitiminin çocuklarının

derslerini anlamada iyi bir eğitim olmadığını çünkü öğrencilerin hastanede uzun süre yattıklarından derse devamsızlıklarının da arttığını belirtmişlerdir. Bunun yanı sıra çocuklarının fizyolojik ve psikolojik ihtiyaçlarının tam manasıyla karşılanamamasından dolayı bu öğrencilerin hayata küstüğünü ve derslere ilgisinin de olmadığını belirtmişlerdir. Ailelerin %70'i çocukların ev ödevleri ile ilgili sorun yaşadıklarını sebebinin ise öğretmenlerin kaynaştırma öğrencilerinin normal öğrencilerden ayrı tutup kaynaştırma öğrencilerine çok az ev ödevi verildiğini belirtmişlerdir. Yılda bir kez ancak verilen ev ödevini de çocuklarının yapmak istemediğini belirtmişlerdir. Veliler yaşanan güçlükler şöyle belirtilmiştir;

- ◆ Öğrencinin sınıfta kendini yalnız hissetmesi
- ◆ Öğrencinin okula devamsızlığı
- ◆ Diğer öğrencilerden yaşadığı güçlükler(lakap takma, sınıfa girip çıkarken fiziksel darbe vb.)
- ◆ Sınıfların kalabalık olması
- ◆ Öğretmenlerin bu öğrencilerin süregelen hastalığına karşı ilgisiz olmasını göstermişlerdir.

Turhan (2007), tarafından yürütülen çalışmada araştırmaya katılan öğrencilerin çoğunluğu kaynaştırma öğrencilerinin normal öğrencilerle aynı dersi almasını doğru bulmadıklarını sebep olarak ta konuların zorluğundan dolayı kaynaştırma öğrencilerine daha basit konular anlatılması gerektiğini belirtmişlerdir. Öğrencilerin çoğunluğu kaynaştırma öğrencilerinin sınıfta huzur bozucu davranışlar gösterdiğini belirtmişlerdir. Ama bu davranışı sadece kaynaştırma öğrencileri değil normal öğrencilerin de sergilediğini belirtmişlerdir. Öğrenciler kaynaştırma öğrencileriyle aynı sınıfta eğitim görmek istemediklerini ancak kaynaştırma öğrencileriyle arkadaş olmak istediklerini, teneffüste beraber oynamak istediklerini belirtmişlerdir.

Yıkılmış (2006) İl Milli Eğitim yöneticilerinin kaynaştırma uygulamalarına ilişkin görüş ve önerileri isimli araştırmasını nitel araştırma yöntemiyle gerçekleştirmiştir. Araştırmaya 10 tane yönetici katılmıştır. Yöneticilerden 8 tanesi kaynaştırma eğitimi ile ilgili yapılan yasal düzenlemeleri yeterli bulduklarını 2 tanesi ise yeterli olmadığını bu durumun daha da yasallaşması gerektiğini söylemişlerdir.

Katılımcıların etkili bir kaynaştırma eğitimi için MEB'den beklentileri ise şu şekildedir;

- ◆ Katılımcıların çoğunluğu bu tür öğrenciler için ayrı okullar yapılmalı
- ◆ Personel yetiştirilmeli
- ◆ Öğretmen ve yöneticiler bilgilendirilmeli
- ◆ Kaynaştırma eğitimi uygulaması yaygınlaştırılmalı olarak belirtmişlerdir.

Katılımcıların okul yönetiminden beklentileri ise; okul aile işbirliği sağlanmalı, kaynaştırma uygulamasına ilişkin olumlu inancın geliştirilmesi gerektiğini belirtmişlerdir. Öğretmenlerden beklentileri ise; öğrenciye yardımcı olmalı, yeterli bilgi ve donanıma sahip olmalı, kaynaştırma uygulamasına ilişkin olumlu inancın geliştirilmesi gerektiğini belirtmişlerdir. Yöneticilerin ailelerden beklentileri olarak ailelerin çocuklarının engelli olduğunu kabullenmesi ve buna uygun çalışma ortamı hazırlanıp çocuklarının desteklenmesi gerektiğini belirtmişlerdir. Yöneticilerin kaynaştırma eğitimine yönelik karşılaşılan sorunlara ilişkin görüşleri alındığında büyük bir çoğunluğu bu konuda sorun olduğuna dair bilgisinin olmadığını belirtmişlerdir. Katılımcıların çok azı şartların yeterince uygun olmadığını ve öğrencilerin okula gitmek istemediklerini belirtmişlerdir. Kaynaştırma eğitiminin öğrenciye yararı konusunda çoğu katılımcı bu tür öğrencilerin bu eğitimin moral vereceğini söylemişlerdir. Bir yönetici bu eğitimin öğrenciye yararı olduğuna inanmadığını belirtmiştir.

Gürgür (2005) kaynaştırma uygulamasının yapıldığı ilköğretim sınıfında işbirliği ile öğretim yaklaşımını ve yaşanan sorunları incelemiştir. Kaynaştırma eğitimi konusunda ders planlamasının çok dikkatli yapılmasının gerekli olduğunu katılımcı öğretmenler belirtmiştir. Ancak her öğretmen her istediği zaman derslerin başlama saatinden daha erken okula gelip planlama yapamayacağı için zaman zaman bu konuda sorunlar yaşadığını belirtmişlerdir. Planlamada önemli bir sorunda öğretmenlerin duygusal manada tükenmişlik düzeyinin yüksek olmasından kaynaklandığını belirtmişlerdir. İstenilen öğretim tekniği uygulanmadan önce iyi bir planlama yapılırsa başarıya ulaştıklarını ve öğrencilerin dikkatini derse daha çok çektiklerini

belirtmişlerdir. Aileler işbirliği ile eğitimin öğrenciler için olumlu bir planlama olduğunu ve bu uygulamadan memnun kaldıklarını belirtmişlerdir.

Yavuz (2005) araştırmacı okul öncesinde kaynaştırma eğitimi uygulamalarını incelemiştir. Araştırma okul öncesi öğretmenleri ile yapılmıştır. Öğretmenlerin çoğunluğu eğitim ortamının kaynaştırma eğitimine uygun olduğunu geriye kalan öğretmenler ise fiziksel sebeplerden, materyal eksikliğinden vs. dolayı uygun olmadığını belirtmiştir. Kaynaştırma eğitimine katılan öğrencilerin çoğunlunun zihinsel engelli olduğunu belirtmişlerdir. Öğretmenlerin sınıfta kaynaştırma eğitimi uygularken karşılaştığı problemler olarak;

- ◆ Velinin öğrencinin durumunu kabullenmemesi
- ◆ Bu tür öğrencilerin etkinliklerde diğer çocukları olumsuz etkilemesi
- ◆ Kaynaştırma öğrencilerinin etkinliklerde zorlanması
- ◆ Kaynaştırma öğrencilerinin sınıf kurallarına uyum sağlayamamak olduğunu belirtmişlerdir. Öğretmenler öğrencilere rehberlik etme konusunda yeterli olduklarını belirtirken materyal düzenleme konusunda yetersiz olduklarını belirtmişlerdir. Öğretmenler fen ve doğa etkinliklerinde kendilerini yeterli görürken matematik etkinliklerinde yetersiz gördüklerini belirtmişlerdir.

Öncül (2003) tarafından yapılan araştırmada kaynaştırma öğrencileriyle aynı sınıfta olan normal çocukların anneleriyle yaptığı çalışmada çalışmaya katılan bütün annelerin kaynaştırma uygulaması yapıldığını çocukları sayesinde öğrendiklerini belirtmiştir. Çalışmaya katılan annelerden özür gruplarını sıralamaları istendiğinde hiçbir anne tam olarak bütün özür gruplarını sıralayamamıştır. Anneler kaynaştırma uygulamasının hem normal hem de özel gereksinimli öğrencilere yararlı olacağını belirtmişlerdir. Kaynaştırma öğrencilerinin normal öğrencilere de yararlı olacağını, onların daha insancıl ve paylaşımcı olacaklarını belirtmiştir. Katılımcılar kaynaştırma öğrencilerinin ailesine destek olabilme konusunda maddi yönden daha çok manevi anlamda destek olabileceklerini belirtmişlerdir.

Caseav, Norman ve Stefonich (1998), özel eğitimin kalitesinin yükselmesi, zihinsel yetersizliği olan öğrencilere daha faydalı olunabilmesi için bütün öğretmenler üzerine düşen görevi yerine getirmelidir. Bunun için de; programa katkı sağlamalı, müfredatı ilerletmeye yönelik çalışmalar yapmalı, bireysel farklılıklara dikkat edip farklı öğrenme stillerine göre öğrenci yetiştirebilmesi gerekir. Tüm bunların gerçekleşebilmesi için öğretmenlerin elbette ki çok sabırlı olması gerekmektedir. Tüm bu değerlendirmelerin olumlu sonuç verebilmesi, özel eğitime ihtiyacı olan öğrencilerin ihtiyaçlarının karşılanabilmesi için Fen bilimleri öğretmenleri ve Özel Eğitim öğretmenlerinin bu sorumluluğu birlikte paylaşarak yerine getirmesi kaçınılmaz bir gerçektir. Bilimsel metotlar geliştirilmeli, zihinsel engelli öğrencilere model olacak uygulamalar ile program zenginleştirilip dersler bu şekilde işlenmelidir. Eğer program zihinsel engelli öğrencilere faydalı olma konusunda yetersiz kalıyor ise öğrencilere uygun bir şekilde yeniden uyarlanmalıdır. Fen Bilimleri öğretmenlerinin bütün öğrencilerin Fen Bilimleri derslerinde daha aktif olabilmesi için öğrencilerin beceri ve istekleri doğrultusunda öğrenme ortamlarını da dikkate alarak müfredatta çeşitli uyarlamalar yapması gerekir. Fen bilimleri öğretmenleri ders anlatırken nasıl anlatırlarsa daha verimli olurlar sorusuna cevap aramalı, gerek normal gerekse özel eğitim öğrencilerine karşı bakış açılarını değiştirebilmeli, öğrencilerin iletişim kurmalarını artırmalı ve daha çok dikkat çekici şekilde dersi planlamalıdır. Uygulamalar, ders içi etkinlikler Fen Laboratuvarlarında, bilimsel öğrenme metotlarına odaklanılarak, görsel materyallerle zenginleştirilerek yapılmalıdır.

Mastropieri ve diğerleri (1992) yaptığı çalışmada çalışmaya katılan zihinsel engelli bireylere yapabilecekleri aktivitelerin talimatları verilmiştir. Bu talimatlar sürekli ve yoğun bir şekilde verilmeye devam edildi. Bu yoğun çalışma öğrencilere basit sunumlardan ziyade görsellerle zenginleştirilmiş sunumlarla sunulmuştur. Benzer şekilde bütün müfredat olumlu bir şekilde sunulmuş fakat bazen metodolojik uygulamalardan kaynaklı olarak eksik ya da yanlışlıklar da yapılmıştır. Daha sonra aktiviteler materyal geliştiriciler tarafından geliştirilerek tekrar sunulmuştur. Aktiviteler, bilimsel uygulamalar, örneklemeler öğrenci merkezli yaparak yaşayarak öğrenecekleri şekilde uygulanmış ve bu durum zihinsel yetersizliği olan bireyler için daha anlaşılır hale getirilmiştir. Bu durum da materyallerin olumlu sonuç verdiğini

göstermiştir. Bu sonuçlar gösteriyor ki zihinsel yetersizliği olan bireylere görsellerle zenginleştirilmiş sunumlar verilirse, daha fazla rehberlik, daha somut bilimsel aktiviteler, daha öğrenci merkezli yöntem ve teknikler uygulanırsa olumlu sonuçlar alınabilecektir.

İKİNCİ BÖLÜM

YÖNTEM

Araştırmanın bu bölümünde çalışma grubu, çalışmada kullanılan veri toplama aracı, verilerin toplanması ve analizine yer verilmektedir. Nitel veri toplama teknikleri ile ele alınan bu çalışmada yarı yapılandırılmış görüşme ve yarı yapılandırılmış gözlem tekniği kullanılmıştır. Nitel araştırmalar derin, detaylı vb. konularda çalışma yapmak için daha uygundur. Nitel araştırmada araştırmacı araçtır. Eğer araştırmacı nitel bir çalışma yapıyorsa, bu çalışmanın başarılı ve inanırılığının yüksek olması için araştırmacının becerisine ve yeterliliğine de bağlı olduğunu unutmaması gerekir (Patton, 2014).

Nitel bulguların veri toplama yöntemlerinden birisi mülakatlardır. Mülakatlar kişilerin deneyimleri, düşünceleri doğrudan alınarak veri toplamaktır. Nitel araştırmacı insanlara deneyimleri, düşünceleri, fikirleri hakkında konuşur. Bu mülakatlar kişisel ya da grupça da yapılabilir. Daha sonra bu mülakatlar, dokümanlar, veriler incelenerek detaylı notlar hazırlanır. Mülakatlar sadece soru sormaktan ibaret değildir. Disiplinli, özenli, ciddi bir çalışmayı gerektirir. Tüm bunlar çerçevesinde yığınla toplanan notların özüne indirgenerek başarılı bir çalışma ortaya çıkarılır (Patton, 2014).

Nitel araştırmada kullanılan yöntemlerden mülakatların bir çeşidi açık uçlu mülakatlardır. Açık uçlu mülakatlar sonucu ortaya çıkan cevaplar kişinin deneyimlerini basit, kalıplaşmış bir şekilde sunmak yerine daha derin, detaylı bir şekilde ortaya çıkarır. Haliyle ortaya çıkan cevaplar nicel yöntemlerle standartlaştırılmayıp nitel yöntemlerle çözümlenmelidir. Açık uçlu mülakatların amacı araştırmadaki katılımcıların deneyimleri hakkında farklı bakış açılarını yakalamaktır. Bu yüzden nitel araştırmaların irdelenmesi nicel araştırmalara nazaran daha detaylı ve uğraştırıcıdır (Patton, 2014).

Yapılan bu çalışmada açık uçlu mülakat kullanılmıştır. Yapılan açık uçlu mülakata uygun olacak şekilde görüşme soruları hazırlanmıştır. Bu mülakat yarı yapılandırılmış görüşme olacak şekilde hazırlanmıştır. Mülakat kullanıldığı için öğretmen ve öğrenci görüşleri açıkça ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır.

2. 1. Araştırma Deseni

Bu çalışmada araştırma deseni olarak vaka çalışması (case study) kullanılmıştır. Case study (vaka çalışması) gerçek yaşamdaki olaylar bağlamında bir olguyu araştıran deneysel bir çalışmadır. Tek bir olaya, duruma odaklanarak çalışılan bu yaklaşım, olayları derinlemesine analiz etmeye yardımcı olabilir (Yin, 1994, Meriam, 2002, Mehmetlioğlu ve Özdem, 2014). Vaka çalışması (case study) özgün araştırmaların ve yeni bulguların ortaya çıkarılmasını sağlar (Yüksel, Mil, Bilim, 2007).

Vaka çalışması yöntemi, olayların incelenmesinde araştırmacıya fayda sağlayacak bir yöntemdir. Bu yöntem araştırmacılar tarafından da sıkça tercih edilir. Vaka çalışması yöntemi olayları, kişileri genel olarak tanımaya yardımcı olabilir. Tekli vaka incelemesi çoklu vaka incelemesine nazaran olayların derinlemesine analiz edilmesinde zayıf kalabilir. Çoklu vaka çalışması yapılması için de geniş bir zamana ve yoğun bir kaynağa ihtiyaç vardır (Stake, 1980).

Bu çalışmada zihinsel yetersizliği olan kaynaştırma öğrencileri ile Fen Öğretimi vaka olarak ele alınmıştır.

2. 2. Çalışma Grubu

Araştırma 2015- 2016 öğretim yılında İstanbul ilinde yer alan dört farklı ortaokulda gerçekleştirilmiştir. Çalışma grubunu ortaokulda görev yapan sekiz Fen Bilimleri öğretmeni, sınıfında zihinsel yetersizliği olan öğrencinin bulunduğu dört normal zekâ düzeyine sahip öğrenci ve dört hafif düzeyde zihinsel yetersizliği olan kaynaştırma öğrencisi oluşturmaktadır. Araştırmada görüşme yapılacak öğretmenlerin seçiminde araştırmacı tarafından belirlenen temel ölçüt; öğretmenlerin branşının Fen Bilimleri ve sınıfında hafif düzeyde zihinsel yetersizliği olan öğrenci olmasıdır. Çünkü bu araştırmada zihinsel yetersizliği olan kaynaştırma öğrencilerinin Fen Öğretimi alırken yaşadığı olumlu ve olumsuz durumlar ele alınmıştır. Fen Bilimleri

öğretmenlerinin zihinsel yetersizliği olan bireylere öğretim yapma konusundaki görüşleri alınmıştır. Normal zekâ seviyesine sahip öğrencilerin zihinsel yetersizliği olan öğrencilerle bir arada Fen Öğretimi alma konusundaki olumlu ve olumsuz durumları araştırılmıştır. Bu konularda öğretmen ve öğrencilerin görüşleri ele alınmıştır.

Görüşmeye katılan Fen Bilimleri öğretmenleri; öğretmen1, öğretmen 2, öğretmen 3, öğretmen 4, öğretmen 5, öğretmen 6, öğretmen 7 ve öğretmen 8 olarak kodlanmıştır. Zihinsel yetersizliği olan öğrenciler; zihinsel engelli öğrenci 1, zihinsel engelli öğrenci 2, zihinsel engelli öğrenci 3, zihinsel engelli öğrenci 4 olarak kodlanmıştır. Normal zekâyâ sahip öğrenciler; normal öğrenci 1, normal öğrenci 2, normal öğrenci 3, normal öğrenci 4 olarak kodlanmıştır. Zihinsel engelli öğrenci 1 öğretmen 3'ün, zihinsel engelli öğrenci 2 öğretmen 1'in, zihinsel engelli öğrenci 3 öğretmen 8'in, zihinsel engelli öğrenci 4 öğretmen 7'nin öğrencisidir. Normal öğrenci 1 ve normal öğrenci 2 gözlemcinin, normal öğrenci 3 öğretmen 8'in, normal öğrenci 4 öğretmen 7'nin öğrencisidir. Bu çalışmada araştırmacı gözlemci konumundadır.

Tablo 2. 2. 1. Öğretmen Katılımcılara İlişkin Demografik Bilgiler

Kod	Cinsiyet	Meslekteki Kıdemi(yıl)	Öğrenim Durumu	Toplam Zihinsel engelli öğrenci Sayısı
Öğretmen 1	Erkek	7	Lisans	11
Öğretmen 2	Bayan	3	Lisans	9
Öğretmen3	Erkek	12	Lisans	19
Öğretmen4	Bayan	5	Lisans	9
Öğretmen5	Bayan	12	Lisans	12
Öğretmen6	Erkek	6	Yüksek lisans	17
Öğretmen7	Bayan	8	Lisans	15
Öğretmen8	Bayan	5	Lisans	15

Tablo 2. 2. 2. Zihinsel Yetersizliği Olan Katılımcılara İlişkin Demografik Bilgiler

Kod	Cinsiyet	Sınıfı	Tanısı
Zihinsel engelli öğrenci 1	Erkek	8	Hafif düzeyde zihinsel ve bedensel yetersizlik
Zihinsel engelli öğrenci 2	Erkek	8	Hafif düzeyde zihinsel yetersizlik
Zihinsel engelli öğrenci 3	Kız	6	Hafif düzeyde zihinsel yetersizlik
Zihinsel engelli öğrenci 4	Kız	7	Hafif düzeyde zihinsel yetersizlik

Tablo 2. 2. 3. Normal Zekâ Seviyesinde Olan Öğrenci Katılımcılara İlişkin Demografik Bilgiler

Kod	Cinsiyet	Sınıfı	Sınıftaki Zihinsel yetersizliği olan öğrenci Sayısı
Normal öğrenci 1	Kız	7	1
Normal öğrenci 2	Erkek	7	1
Normal öğrenci 3	Kız	6	2
Normal öğrenci 4	Erkek	7	1

2. 3. Veri Toplama Araçları

Nitel veri toplama yöntemlerinden gözlem ve görüşme teknikleri kullanılmıştır. Veri kaynağı olarak da öğretmen ve öğrencilere başvurulmuştur. Çalışmaya başlamadan önce görüşme yapılacak öğretmen ve öğrencilerle görüşülmüş ve

gönüllülük esasına bağlı kalınarak çalışma yapılmıştır. Fen Bilimleri öğretmenlerinin kaynaştırma öğrencilerinin bulunduğu sınıflarda nasıl öğretim yaptıkları, bu öğrencilere yaklaşımları, yaşadıkları olumlu ve olumsuz durumları ile ilgili görüşleri ele alınmıştır. Bu görüşlerini sınıflarındaki öğretim sürecine nasıl yansıttıklarını öğrenmek amacıyla gözlem tekniği kullanılmıştır. Aşağıda veri toplama süreçlerinde kullanılan görüşme ve gözlem formlarına ilişkin bilgilere yer verilmiştir.

2. 3. 1. Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu

Yarı yapılandırılmış görüşme tekniği, nitel veri toplama tekniği ile çalışan araştırmacıların sıklıkla kullandığı bir görüşme tekniğidir. Yarı yapılandırılmış görüşme tekniği derinlemesine bilgi toplanması açısından uygun bir tekniktir. Ayrıca yapılandırılmamış görüşmeler gibi esnek yapılandırılmış görüşmeler gibi de katı değildir. Bu yönüyle araştırmacıya kolaylık sağlar (Altunay, Oral, Yalçınkaya, 2014).

Fen Bilimleri öğretmenlerinin, zihinsel yetersizliğe sahip öğrencilerin bulunduğu genel eğitim sınıflarında nasıl öğretim yaptıklarına ilişkin düşüncelerini, bu duruma olan bakış açılarını öğrenebilmek için görüşme tekniği kullanılmasının uygun olacağı düşünülmüştür. Bu konu ile ilişkili olarak Fen Bilimleri öğretmenlerinin yanı sıra normal zekâ seviyesine ve zihinsel yetersizliğe sahip öğrencilerle de görüşülmüştür.

Araştırmacı tarafından geliştirilen yarı yapılandırılmış görüşme formu öğretmenler için yedi açık uçlu soru, her iki öğrenci tipine ise beş açık uçlu sorudan oluşmuştur. Öğretmenlere hazırlanan görüşme sorularının mümkün olduğunca açık ve net cevaplar alınacak şekilde düzenlenmesine dikkat edilmiştir. Sorular; fen bilimleri öğretmenlerin zihinsel yetersizliği olan kaynaştırma öğrencilerine nasıl öğretim yaptığı, kullandıkları yöntem, teknik ve öğretim stratejilerini içermektedir. Aynı zamanda hazırlanan sorular; öğretmenlerin derste karşılaştıkları sorunlar, öğrencilere fen öğretimi yapma konusundaki öz değerlendirmeleri, kaynaştırma öğrencilerinin genel eğitim sınıflarında öğretim alma konusundaki düşüncelerini de kapsamaktadır. Zihinsel yetersizliği olan öğrencilere hazırlanan görüşme sorularının; Fen Öğretimi alırken zorlanıp zorlanmadığı, aile ve öğretmenlerinden beklentileri, yapılan öğretimden memnun olup olmadıkları konusundaki görüşlerini net olarak ortaya

koyacak şekilde olmasına dikkat edilmiştir. Normal zekâ seviyesine sahip öğrencilere hazırlanan görüşme sorularının; zihinsel yetersizliği olan öğrencilerle birlikte Fen Öğretimi alma ve bu öğrencilere nasıl bir Fen Öğretimi yapılması gerektiği ile ilişkili olmasına dikkat edilmiştir. Bunun yanı sıra okul idaresinin ve öğretmenlerin bu tip öğrencilerin başarılarını artırma konusunda neler yapması gerektiği konusundaki görüşlerini ortaya koyacak şekilde hazırlanmasına dikkat edilmiştir. Kaynaştırma öğrencilerinin bulunduğu sınıflarda Fen Öğretimi yapılırken öğretmen ve öğrencilerin görüşlerini içeren görüşme formu araştırmacı tarafından hazırlanarak uzman görüşü alınmıştır (Ek 1, Ek 2, Ek 3). Uzman görüşlerinin alınmasının ardından bir öğretmen ve öğrenci ile pilot uygulama yapılmıştır.

2. 3. 2. Yarı Yapılandırılmış Gözlem Formu

Gözlemin amacı gözlemlerde yaşanan olayları, gözlenenleri belli bir amaç doğrultusunda gözleyip yorumlamaktır. Yorumlama sırasında gereksiz ayrıntılardan kaçınılmalıdır. Belli bir amaç doğrultusunda gözlem yapıp betimlenmelidir. Gözlem sayesinde gözlenenlerin o ana kadar farkına varmadığı olaylar gözlemci tarafından ortaya çıkarılabilir. Gözlem yaparken zihinsel açıdan açık olup tarafsız bir şekilde ortam, olaylar, kişiler gözlemlenmelidir. Görüşmeler yapılırken katılımcılar bazı gerçekleri gizleyip söylemeyebilir. Gözlem sayesinde böyle bir durum varsa ortaya çıkarılır. Görüşme ile elde edilen veriler gözlem ile desteklenir (Patton, 2014).

Bu çalışmada Fen Öğretmenlerinin zihinsel yetersizliği olan öğrencilerin bulunduğu sınıflarda nasıl Fen Öğretimi yaptığı, bu tip öğrencilerle derste ne kadar ilgilendiğini belirlemek amacıyla gözlem yapılmıştır. Ayrıca derste yaşanan olumlu olumsuz durumları, öğrencilerin derse ilgisi ve derste ki davranışları vb. durumları ayrıntılı bir şekilde belirleyebilmek amacıyla gözlem tekniği kullanılmıştır. Bu çalışmada gözlemi araştırmacı yapmıştır. Araştırmacı gözlemci konumundadır. Araştırmacı tarafından hazırlanan yarı yapılandırılmış gözlem formu uzman görüşü alınarak oluşturulmuştur (Ek 4).

2. 4. Verilerin Toplanması

Veri toplama sürecinin ilk basamağında öğretmen ve öğrencilerle ön görüşme yapılmıştır. Katılımcılara araştırma ile ilgili bilgi verilerek gönüllülük esasına dayalı

olarak görüşme ve gözlem yapılacağı söylenmiştir. Katılımcıların gönüllü olduğu belirlendikten sonra sekiz Fen Bilimleri öğretmeni, dört normal ve dört zihinsel yetersizliği olan kaynaştırma öğrencisiyle görüşme yapılmıştır. Görüşmeler öğretmen ve öğrencilerin isteğine uygun bir zamanda önceden alınan randevularla gerçekleştirilmiştir. Öğretmen ve öğrencilerle yapılan görüşmelerde, görüşme yapılacak ortamın sessiz olmasına dikkat edilmiştir. Bu çerçeveye uygun olarak müdür yardımcısının odası, rehber öğretmenin odası, laboratuvar gibi ortamlarda yapılmıştır. Görüşmeler sırasında araştırmacı tarafından hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Tüm görüşmelerde öğretmen ve öğrencilerin onayı alınarak ses kaydı yapılmıştır. Ses kaydı yapılmasının sebebi araştırmanın analizi süresince oluşabilecek veri kaybını en aza indirmektir. Ortalama 3' ile 15' –dakika- süren görüşme süreçleri boyunca öğretmen ve öğrencilerin en samimi cevaplar vermeleri için uygun atmosferin oluşturulmasına özen gösterilmiştir.

Veri toplama sürecinin ikinci basamağında, çalışma grubunda yer alan üç öğretmenin sınıfında belli aralıklarla her birinin sınıfında dörder kez gözlem yapılmıştır. Gözlem yapılacak sınıflarda zihinsel yetersizliği olan kaynaştırma öğrencilerinin bulunmasına dikkat edilmiştir. Gözlemlerde öğretmen ve öğrencilerin ders esnasındaki doğal hallerinin araştırmaya yansımaları sağlanmaya çalışılmıştır. Gözlemler ders sırasında, araştırmacının doğal ortamı bozmayacak; öğrencilerin dikkatini en az çekecek, kaynaştırma öğrencisinin davranışlarını net gözlemleyecek şekilde uygun bir yerde bulunup not alınarak yapılmıştır.

2. 5. Verilerin Analizi

Araştırmada görüşme ve sınıf gözlemlerinden elde edilen verilerin analizinde betimsel analiz ve içerik analizi kullanılmıştır. Nitel verileri analiz etmek zor ve değerlidir. Zor olmasının sebebi elde fazla miktarda veri olması, gereksiz verilerin uzaklaştırılması gerektiğidir. Veriler uygun bir şekilde anlamlandırılırsa değer kazanır (Patton, 2014).

Betimsel analiz derinlemesine analiz gerektirmeyen daha yüzeysel yapılan analiz türüdür. Betimsel analizde görüşmeler sonucu elde edilen veriler doğrudan alıntılar yapılarak hiçbir değişiklik yapılmadan kullanılır (Yıldırım ve Şimşek, 2008,

Karataş, 2015). İçerik analizinde birbiriyle ilişkili olan veriler belirli kavramlar ve temalar çerçevesinde bir araya getirilir. Bir araya getirilen veriler okuyucunun anlayacağı şekilde düzenlenip yorumlanır(Yıldırım ve Şimşek, 2006). Analiz öncesinde araştırmacının gözlem ve görüşme uygulamalarında aldığı notlar, ses kayıtları ayrıntılı olarak incelenerek bilgisayar ortamında yazıya aktarılmış ve analize uygun veri metinleri haline getirilmiştir. Görüşme ve gözlemler sonucu oluşturulan verilerden vaka incelemeleri yapılmıştır. Araştırmacının oluşturduğu vakalar belirlendikten sonra, vakaları destekler nitelikte olan görüşme ve gözlem verileri doğrudan alıntı yapılarak eklenmiştir. Doğrudan alıntılar yapıldığı için, verilere araştırmacı tarafından herhangi bir yorum katılmamıştır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR

Bu bölüm yapılan araştırmanın amacı doğrultusunda ortaokullarda görev yapmakta olan ve sınıflarında zihinsel yetersizliğe sahip kaynaştırma öğrencileri olan Fen Bilimleri öğretmenlerinin nasıl bir Fen Öğretimi yaptıklarına ilişkin görüşleri incelenmiştir. Ayrıca eksik kaldıkları durumlar, sınıfta iki farklı zekâ seviyesine sahip öğrencilere Fen Öğretimi yeterlilikleri ve bu durumun olumsuz yönleri incelenmiştir. Öğretmenlerin görüşlerine ek olarak zihinsel yetersizliği olan ve normal zekâ seviyesine sahip ortaokul öğrencilerinin görüşlerine de bu bölümde yer verilmiştir. Bu amaç doğrultusunda yapılan görüşme verilerinin analiz edilmesiyle elde edilen bulgulara yer verilmiştir. Yapılan bu görüşme verileri ve yapılan gözlemler birlikte değerlendirilerek, bu bulguların benzerlik ve farklılıkları ortaya konulmaya çalışılmıştır.

3. 1. Bir Numaralı Alt Probleme Ait Bulgular

3. 1. 1. Öğretmenlerin, Zihinsel Yetersizliği Olan Öğrencilerin Normal Zekâ Seviyesindeki Öğrencilerle Aynı Sınıfta Fen Öğretimi Almasına İlişkin Görüşleri

Araştırmaya katılan Fen Bilimleri öğretmenlerinin hepsi zihinsel yetersizliği olan ve normal zekâ seviyesine sahip öğrencilerin aynı sınıfta öğretim almaları (kaynaştırma eğitimi) anlayışına sahiptirler. Öğretmenler sınıfın ortalama seviyesine göre öğretim yaptıkları için kaynaştırma öğrencisinin bu seviyeye erişmekte zorlandığını dile getirmişlerdir. Ayrıca normal zekâ seviyesindeki öğrencilerin zihinsel yetersizliği olan öğrencilere akran zorbalığı yaptığını ifade etmişlerdir. Tüm bunlar birleşince bu öğrencilerin aynı sınıfta öğretim görmelerinin olumsuz olduğunu görüşündedirler. Öğretmen 1, öğretmen 6 ve öğretmen 8'in bu konudaki görüşleri aşağıda verilmiştir.

Öğretmen 1: Sen ders anlatırken diğer öğrencilere çiçeğin yapısını özelliklerini falan anlatırken bu anlamıyor. Bazıları anlamıyor bazıları da Sıkıldıkları için, o derste dikkat çekemediğim için çocukta huzursuz oluyor yerinde duramıyor kalkmak, dolaşmak istiyor. Problem çıkarıyor. Kontrol etmekte zorlandığımız öğrenciler oluyor. Ya kendine zarar veriyor, ya arkadaşlarına ya da dersin işlenmesine engel oluyorlar.

Öğretmen 4: Diğer öğrenciler zihinsel yetersizliği olan öğrenciyi dışlayabiliyor akran zorbalığı yapabiliyor... Bu çocuklar normal öğrencilerle aynı okulda ama ayrı sınıflarda yine derslerine biz girecek şekilde eğitim almalılar

Öğretmen 8: Ben açıkçası kendimi de eleştiriyorum ama çok verimli olduğumu düşünemiyorum aynı ortamda fen eğitimi bizim koşullarda mantıklı bulmuyorum.

3. 1. 2. Kaynaştırma Eğitiminin Olumlu ve Olumsuz Yönlerinin Kıyaslanmasına İlişkin Görüşler

Araştırmaya katılan Fen Bilimleri öğretmenlerinin ikisi zihinsel yetersizliği olan öğrenciler için yapılan kaynaştırma eğitimi uygulamasının olumlu yönünden ziyade olumsuz yönlerinin daha fazla olduğunu dile getirmişlerdir. Öğretmenler kaynaştırma eğitimi uygulamasının olumsuz yönünün daha ağır bastığını belirtmişlerdir. Bu konuda öğretmen 4 ve öğretmen 7'nin görüşleri aşağıdaki gibidir. Geriye kalan öğretmenler bu konuda net bir görüş belirtmemiştir.

Öğretmen 4: Olumlu yönleri de var ama olumsuz yönleri daha ağır basıyor. Sosyalleşme açısından olumlu olsa da olumsuz yönleri de var. Diğer öğrenciler zihinsel yetersizliği olan öğrencileri dışlayabiliyorlar, akran zorbalığı yapabiliyorlar, güç gösterisi yapabiliyorlar, psikolojik baskı yapabiliyorlar.

Öğretmen 7: Olumlu yönleri de var ama bence olumsuz yönleri daha fazla bence aynı sınıfta olmaması gerekiyor. O öğrenci sınıf seviyesinden oldukça düşük olduğu için biz bu çocukla en fazla 5 dakika ilgilenebiliyoruz ....genel olarak da aynı sınıfta olması sorun teşkil ediyor fen dersi açısından.

Normal öğrenci 3'ün görüşü de bu bulguyu destekler niteliktedir. Normal zekâ seviyesindeki öğrenci 3'ün bu konudaki görüşü aşağıdaki gibidir.

Normal öğrenci 3: Olumlu bir etkisi yok. Çünkü seviyesi bizden düşük.
Olabilir bu durum herkeste olabilir. Yani hiçbir olumlu yönü yok.

3. 1. 3. Zihinsel Yetersizliği Olan Öğrencilerin Sınıflardaki Durumuna Yönelik Görüşler

Araştırmaya katılan öğretmenlerden üçü zihinsel yetersizliği olan kaynaştırma öğrencilerinin karmaşaya gittiğini belirtmişlerdir. Öğretmenlerin zihinsel yetersizliği olan öğrencilerle nasıl ilgilenmesi gerektiğini yeterince bilmemesi, sınıfların kalabalık ve gürültülü oluşu, sınıflardaki 2 öğrenci grubunun seviyenin farklı oluşu bu duruma neden olmaktadır. Tüm bu durumlar birleşince zihinsel yetersizliği olan kaynaştırma öğrencilerinin karmaşaya gittiğini dile getirmişlerdir. Çalışmaya katılan diğer öğretmenler bu konu hakkında net bir görüş beyan etmemişlerdir. Görüş belirten öğretmenlerden öğretmen 1, öğretmen 4 ve öğretmen 8'in görüşleri aşağıdaki gibidir..

Öğretmen 1: Genelde o çocuklarla çok ilgilenilmiyor yani bir köşede kalıyorlar kaynaştırma öğrencileri nasıl olsa bir şey öğrenemiyor diye gibi düşünüyorlar ona görev vermediğimiz zaman onunla bire bir ilgilenmediğimiz zaman en azından 2-3 dakika, dolayısıyla o çocuk yerinde duramıyor ve bütün sınıfın atmosferini bozuyor. ...Burada biz öğretmenlere de büyük iş düşüyor. Ama dediğim gibi bizler çok bilgi sahibi olmadığımız için bence bu çocuklar şu anda biraz karambole gidiyorlar. Belirsiz bir durum var. Bir birlik yok açıkçası. Hangi öğretmen ne yapıyor bu okulda kaynaştırma adına ne yapılıyor çok belirsiz. Çok havada kalmış bir durum var.

Öğretmen 4: Diğer öğrenciler zihinsel yetersizliği olan öğrencileri dışlayabiliyorlar, akran zorbalığı yapabiliyorlar, güç gösterisi yapabiliyorlar, psikolojik baskı yapabiliyorlar...sınıfların kalabalık olması zaten öğrencilerin ergenlik gereği problemlilerden dolayı o sınıfta zihinsel engelli öğrenciyle birebir ilgilenmek zor oluyor. Biraz arada kaynamış oluyorlar.

Öğretmen 8: ...Fen Eğitimi konusunda da açıkçası bu kadar kalabalık sınıflarda da bu öğrencilerin harcadığını çünkü bire bir ilgilenme durumumuz yok. Belki bunlar için hani farklı bir kaynaştırma odaları mı desek nasıl desek yani fen eğitimini birazcık daha materyallerle öğretmememiz gerektiğini düşünüyorum. Ama buradaki 46 kişinin içerisinde sınıflarımda bire bir herhangi bir ayrıcalıklı şekilde ilgilenemiyorum. Benim için de en büyük problem bu

Gözlemci notları da araştırma da ortaya çıkan bu bulguyu desteklemektedir. Gözlemcinin bu durum ile ilgili tuttuğu not aşağıdaki gibidir.

Öğretmen ders esnasında zihinsel yetersizliği olan öğrenci ile sürekli ilgilenemiyor. Durum bu olunca öğrenci, öğretmen sınıf içerisinde ne yaptırıyorsa onları uyguluyor. Yani öğretmen öğrencilere bir şeyler yazdırıyorsa zihinsel yetersizliği olan öğrenci de yazıyor. Yazıyor ancak yazdığı şeylerin birçoğunu anlamadığı sorulara cevap veremeyişinden belli oluyor. Özetle zihinsel yetersizliği olan öğrenciler normal zekâ seviyesindeki akranlarının yanında biraz arka planda kalmış oluyor.

3. 2. İki Numaralı Alt Probleme Ait Bulgular

3. 2. 1. Normal Zekâ Seviyesindeki Öğrencilerin Zihinsel Yetersizliği Olan Öğrencilerle Aynı Sınıfta Fen Öğretimi Almasına Yönelik Görüşleri

Görüşmeye katılan normal zekâ seviyesindeki öğrencilerin hepsi zihinsel yetersizliği olan öğrencilerle aynı sınıfta Fen Öğretimi almak istemediklerini belirtmişlerdir. Öğrenciler, zihinsel yetersizliği olan öğrencilerin dersi anlamadıkları için sessizliği bozduklarını bundan dolayı dersin veriminin düştüğünü dile getirmişlerdir. Konu ile ilgili olarak normal öğrenci 1 ve normal öğrenci 4'ün görüşleri aşağıdaki gibidir.

Normal öğrenci 1: özel eğitim öğrencisi ile birlikte aynı sınıfta eğitim alma konusunda düşüncelerim olumsuz. Çünkü ikimizin de seviyeleri farklı. Onlar farklı bir şekilde anlıyor olabilirler, anlamıyor olabilirler. Geride kalabilirler....Derslerde biraz konuşuyor. Derslerde rahatsız ediyor.

Normal öğrenci 4: hocam hepimiz aynı olduğumuz için onlar da farklı seviyede oldukları için onlara ayrı özel bir sınıf olmalı.

3. 3. Üç Numaralı Alt Probleme Ait Bulgular

3. 3. 1. Normal Zekâ Seviyesindeki Öğrencilerle Aynı Sınıfta Olmanın Zihinsel Yetersizliği Olan Öğrencilere Etkisine Yönelik Görüşler

Görüşmeye katılan öğretmenlerden üçü heterojen sınıf ortamında bulunan öğrencilerin Fen Bilimleri Dersi almalarının zihinsel yetersizliği olan öğrencilere olumlu manada bir şeyler katacağını belirtmişlerdir. Bu konuda ki görüşleri ise, zihinsel yetersizliği olan öğrenciler normal öğrencilerle etkileşerek, onların yaptığı bir etkinliğe katılarak, gözlemleyerek kendisini geliştirebilmesi şeklindedir. Bu konuda öğretmen 3 ve öğretmen 5'in görüşleri aşağıdaki gibidir.

Öğretmen3: ..... Arkadaşları ile etkileşim içinde olurlarsa örneğin arkadaşlarının yaptığı bir deneyi anlayabilirlerse kendilerini daha iyi geliştirebilirler. Yani normal öğrencilerle etkileşerek konuyu daha iyi anlayabilirler.

Öğretmen 5: ..... Grup çalışmalarında arkadaşını izlemek ona bir şeyler katabilir. O konuyla ilgili bilgiyi öğrenmesi açısından. İşin içinde olduğu için.

Normal zekâ seviyesindeki öğrencinin görüşü de bu bulguyu destekler niteliktedir. Normal öğrenci 2'nin görüşleri aşağıda verilmiştir.

Normal öğrenci 2: şimdi ben dersi anlıyorum o öğrenci anlamıyor ben anlarken o da benim dediklerimden belki bir şeyler anlayabilir.

Görüşmeye katılan öğretmenlerden diğer beşi ise diğer öğretmenlerin görüşüne katılmamakta heterojen sınıf ortamında olmanın zihinsel yetersizliği olan öğrencilere herhangi bir katkısının olmayacağını düşünmektedir. Bunun sebebi olarak zihinsel yetersizliği olan öğrencilerle birebir ilgilenilemediği için bu öğrenciler normal sınıf ortamında sıkılmakta ve sınıfın huzurunu bozacak davranışlar sergilemektedirler. Zihinsel yetersizliği olan öğrencilerin bu davranışlarından dolayı diğer öğrencileri de

olumsuz olarak etkilediklerini belirtmişlerdir. Bu konuda öğretmen 2 ve öğretmen 4'ün görüşleri aşağıda gibidir.

Öğretmen 2: ..... Ders esnasında özel olan öğrenciyle özel olarak ilgilenmemiz gerekiyor. Sınıfta 30-35 öğrenciye hitap etmek bir de özel öğrenci ile ilgilenmek gerekiyor maalesef zor oluyor zaman açısından. ....Birebir iletişim kurmada zaman ve sınıfların kalabalık olması açısından engel oluyor..... Mesela çocuğun özel durumunun ağırlığına bağlı olarak çocuk adapte olamıyor sınıfa adapte olamıyor yani diğer arkadaşlarının ona bakış açısı biraz farklı olabiliyor ve çocuk bundan rahatsız olabiliyor.

Öğretmen 4: ..... Diğer öğrenciler zihinsel yetersizliği olan öğrencileri dışlayabiliyorlar, akran zorbalığı yapabiliyorlar, güç gösterisi yapabiliyorlar, psikolojik baskı yapabiliyorlar. Bunun dışında zihinsel yetersizliği olan bir öğrencinin sınavlarının ortalaması kötü olsa bile biz öğretmenler bu öğrencilere sözlü notlarını yüksek vererek geçirmeye çalışıyoruz. Zayıf veremiyoruz. Diğer normal öğrenciler de bu çocuk derste çok iyi değilken neden rahatlıkla yüksek not alıyor diye soruyor ve bu durumu anlamıyorlar.

3. 3. 2. Zihinsel Yetersizliği Olan Öğrencilerin Özel İlgiye İhtiyacı Olduğuna İlişkin Görüşler

Çalışmaya katılan Fen Bilimleri öğretmenlerinin beşi sınıflardaki kaynaştırma öğrencilerinin özel ilgiye ihtiyacının olduğunu belirtmişlerdir. Normal öğrenciler gibi derslerde yeteri kadar aktif olamayışları, zihinsel yetersizliğinin ciddiyeti bunun yanında bazı kaynaştırma öğrencilerinin ayrı olarak başka bir engelinin de olması kaynaştırma öğrencilerinin özel ilgiye ihtiyacını olduğunu göstermektedir. Zihinsel yetersizliği olan kaynaştırma öğrencilerine daha anlayışlı davranılması gerektiğini belirlenmiştir. Bu konuda öğretmen 1, öğretmen 5, öğretmen 7 ve öğretmen 6'nın görüşleri aşağıdaki gibidir. Konu ile ilgili olarak diğer katılımcı öğretmenler herhangi bir görüş beyan etmemişlerdir.

Öğretmen 1: Yani o kadar ciddi sıkıntılar yaşadık ki mesela ben bir kaynaştırma öğrencim mesela ağır bir travmaydı tam zamanlıydı yani hep okula geliyordu diğer çocuklarla birlikte fakat çocuk yerinde duramıyordu

ne yaparsak yapalım hiçbir şey yapmasa etrafa diğer çocukların çantalarını yerlere fırlatıyordu işte alıp çöpe atıyordu falan tutamıyorduk yerinde sınıftan koşarak kaçıyordu başına bir şey gelmemesi için peşine gidiyorduk dolayısıyla bu sınıfta sürekli bir aksiyon bu da diğer çocukları olumsuz etkiliyordu tabii ki. Yani kaynaştırma öğrencisinin olmadığı sınıflarla o sınıfı başarı olarak karşılaştırdığımızda altta kalıyorlardı bu çocukla geçirdiğimiz zamandan dolayısıyla ya o çocukla tamamen ilgileneyeceğiz ya da o çocukla ilgilenmezsek o da sınıfın huzurunu bozuyordu. Yani bazı öğrenciler kaynaşmakta da güçlük çekiyor bunun artık ciddi bir desteğe ihtiyacı var herhalde rehberlikle ilgili hem psikolog psikiyatri ile teknik bir destek hem de takip anlamında rehber öğretmenlerinde takip etmesi gerekiyor. Sadece rapor verip kaynaştırma öğrencisi deyip sınıfa koymak bence işi kurtarmıyor.

Öğretmen 5: Zihinsel engelliler tabii özel durumlarından dolayı onlarla özel ilgilenilmesi gerektiğini düşünüyorum.

Öğretmen 7: O öğrenci sınıf seviyesinden oldukça düşük olduğu için biz bu çocukla en fazla 5 dakika ilgilenabiliyoruz ders içerisinde ya da 10 dakika ama o çocuğun 40 dakika özel ilgiye ihtiyacı var. Bu sefer ben onunla ilgilenmeye kalkarsam sınıfla ilgilenemiyorum. 40 kişiyle ilgilenemiyorum. Bu da sorun oluşturuyor. Aynı sınıfta olumlu tarafı onu diğer öğrencilerden soyutlamamış oluyor. Onu biraz ayırırsan psikolojik olarak kötü hissedebiliyor.

Öğretmen 6: .... çocuğu değerli hissettirmemiz gerekiyor bunu yapamazsak öğrenci dersi benimsemeyebiliyor.

Araştırmaya katılan normal zekâ seviyesindeki öğrencilerin ikisinin görüşü bu bulguyu destekler niteliktedir. Normal zekâ seviyesine sahip diğer öğrenciler bu konuda net bir görüş beyan etmemişlerdir. Normal öğrenci 2 ve normal öğrenci 3'ün bu konudaki görüşleri aşağıda belirtilmiştir.

Normal öğrenci 2: Aileler için daha çok ilgi göstermelerini beklerdim. Mesela oğlum özel eğitime gidiyor diğerleri gitmiyor benim oğlum biraz

geri zekâlı dememeli. Daha çok ona verim şey güç vermeli onu motive etmeli sen yapabilirsin, başarabilirsin gibi.

Normal öğrenci 3: Öğretmenler biraz daha anlayışlı olabilirler bu öğrencilere. İdareciler de onlar için daha fazla çaba göstermeli. Mesela bizim için, şunu yaparsanız şu hediye alacaksınız falan diyorlar, geziye gideceksiniz ödül olarak falan diyorlar onlar içinde bu şekilde bir şeyler yapılmalı.... Arkadaşları da yine anlayışlı olmalı yani birbirleri ile iyi geçinmeliler.

Zihinsel yetersizliği olan öğrenci 1'in görüşü de bu bulguyu destekler niteliktedir. Konu ile ilgili zihinsel yetersizliği olan öğrenci 1'ingörüşü aşağıda verilmiştir.

Zihinsel engelli öğrenci 1: Destek olmalarını isterdim, güzel ders çalışmamı sağlayacak şekilde destek olmalarını isterim.

Gözlemci notları da araştırma da ortaya çıkan bu bulguyu desteklemektedir. Gözlemcinin bu durum ile ilgili tuttuğu not aşağıdaki gibidir

Öğretmen üniteyi bitirmiş olup gözlem yapılan o hafta konu tekrarı yapıp soru çözmektedir. Bütün öğrencilerin derse katılımını artırmak amacıyla etkileşimli tahtadan açtığı sorulara sırayla tüm öğrencileri kaldırıp soruları cevaplandırmasını istedi. Sorular orta seviyede olduğu için öğrencilerin çoğunluğu sorulara rahatlıkla cevap verdi. Zihinsel engelli öğrenciye sıra geldiğinde öğretmen ona diğer öğrencilere tanıdığı süreden biraz daha fazla süre verdi tüm sınıfın bu öğrenciyi dinlemesini sağladı birazda yardımcı olunca öğrenci soruya doğru cevap verdi. Öğrencinin soruya doğru cevap vermesinde arkadaşlarının verdiği cevaplar ve ders içerisinde konu ile ilgili verdiği örnekler de etkili oldu. Hatta öğrenci konu ile ilgili izlediği bir diziden örnek verdi. Öğretmen, öğrencinin doğru cevap vermesi üzerine ona “afetin güzel bir örnek verdin” demesiyle öğrenci mutlu oldu. Bu durum öğrencinin üzerinde biraz durulup ona ilgi gösterilip değerli olduğu hissettirildiğinde kendisini geliştirebileceğini gösteriyor.

3. 4. Dört Numaralı Alt Probleme Ait Bulgular

3. 4. 1. Öğretmenlerin Zihinsel Yetersizliği Olan Kaynaştırma Öğrencilerine Fen Öğretimi Yeterliliklerine Yönelik Görüşleri

Araştırmaya ilişkin görüş belirten öğretmenlerin hiçbiri kendilerini zihinsel yetersizliği olan öğrencilere Fen Öğretimi yapma konusunda yeterli görmemektedir. Bu konuyla ilgili kendilerini yetersiz görmekle birlikte, yılların verdiği tecrübe ile bir şeyler yapmaya çalışmakta, sadece bu tip öğrencilere daha basit ve normal öğrencilerden farklı bir sınav yapılması gerektiğini bildiklerini belirtmişlerdir. Bu durumun da son derece ilkel bir yöntem olduğunu düşünmektedirler. Bu konuda öğretmen 1, öğretmen 3 ve öğretmen 4'ün görüşleri aşağıdaki gibidir.

Öğretmen 1: Yani tam anlamıyla yeterli bulmuyorum. Hiçbir eğitim almadım sadece yaşadıklarımdan yani 6 senedir bu işi yapıyorum 6 yılda gördüğüm değişik değişik kaynaştırma öğrencileri ya da zihinsel engelli öğrencilerle ilgili ya da özel eğitim öğretmenleriyle mesela öğretmenler odasındaki sohbetle öyle daha ilkel yani teknik olarak çok eksikiz bu konuda. Hem kulaktan dolma hem de kendi yaşadıklarımızla. Çok eksikiz bu konuda ne yapacağımızı bilmiyoruz. Sadece şunu biliyoruz onlara farklı daha basit bir sınav yapılması gerektiği ve o çocuğu ne olursa olsun sınıfı geçmesi gerektiğini biliyorum başka da hiçbir şey bilmiyoruz açıkçası.

Öğretmen 3: .....Tamamıyla karşılaştığımız durumla ilgili deneme yanılma şeklinde kendimizce bir şeyler yapıyoruz. Bazen okul idaresi ya da veli ilk başta çocuğun problemi hakkında bilgi vermediği zaman ilk etapta bunu bile anlayamayabiliyoruz. Ya da hangi düzeyde olduğunu anlayamayabiliyoruz. Dolayısıyla bu konular hep noksan kalıyor.

Öğretmen 4: .....Ben kendimi çok yetersiz görüyorum. Nasıl ders anlatılacağı nasıl sınav hazırlanacağı konusunda hatta o çocuklara ayrı bir sınav olması gerekiyor ama nasıl hazırlanacağı konusunda kendimi yetersiz görüyorum.

Gözlemci notları da araştırma da ortaya çıkan bu bulguyu destekler niteliktedir. Gözlemcinin bu durum ile ilgili tuttuğu not aşağıdaki gibidir.

Gözlem yapılan öğretmenlerin kaynaştırma eğitimi konusunda yeterli bilgiye sahip olmadığı belli oluyor. Öğretmen sınıfın geneliyle ders işliyor, sınıfın genel seviyesine göre konu anlatıyor zihinsel yetersizliği olan öğrenci ile çok az ilgileniyor. Bazen hiç ilgilenemeyebiliyor. Öğretmen ara sıra ona basit sorular yöneliyor, bazen “nasılsın iyi misin?” diyerek onu sınıftan soyutlamamaya çalışıyor. Sınıfı yazılı yapacağı zaman onun yazılı kâğıdındaki sorular diğer arkadaşlarından farklı daha basit seviyede. Tüm bunların kaynaştırma eğitimi için yeterli düzeyde olmadığı yapılan ders gözleminde de görülüyor.

3. 4. 2. Fen Bilimleri Öğretmenlerinin Kaynaştırma Eğitimine Yönelik Eğitim Almalarına İlişkin Görüşleri

Görüş belirten öğretmenlerden altısı gerek lisans eğitimi sırasında gerek hizmet içi eğitim vb. adı altında zihinsel yetersizliği olan öğrencilere kaynaştırma eğitimi hakkında herhangi bir eğitim almadıklarını belirtmişlerdir. Bu konu ile ilgili herhangi bir eğitim almadıkları için kendilerini yetersiz gördüklerini belirtmişlerdir. Ancak yılların getirdiği tecrübe ile bir şeyler yapmaya çalıştıklarını belirtmişlerdir. Bu öğrencilere az da olsa bir şeyler kazandırmak adına öğretmenlere bu konuda eğitim verilmesi gerektiğini dile getirmişlerdir. Bu konuda öğretmen 3, öğretmen 5 ve öğretmen 6'nın görüşleri aşağıdaki gibidir.

Öğretmen 3: Eğitim fakültesinde özel eğitim konusunda bir eğitim almadığım için ancak yılların getirdiği birikim ile hareket ediyoruz.

Öğretmen 5: Eğitim almadım. Hiç yeterli değilim diyemeyeceğim ama tabii onlara bir dokunuşta bulunmak bir şeyler kazandırmak için bir şeyler yapmaya çalışıyoruz. Hiç bir şey yapmıyoruz diyemem. Yeterli olduğumu da düşünmüyorum.

Öğretmen 6: Herhangi bir eğitim almadım. Özellikle zihinsel engellilere fen öğretimi adı altında bir eğitim almadım o konuda özel bir durum olduğu için kendimi yetersiz buluyorum. Her zaman karşımıza belli seviyede öğrenciler çıktığı için zihinsel engelli öğrenciler için yetersiz buluyorum kendimi. Bu konuda fen öğretmenlerine bir eğitim verilmelidir diye düşünüyorum.

Araştırmaya katılan öğretmenlerden ikisi zihinsel yetersizliği olan öğrencilere nasıl bir Fen Öğretimi yapılması gerektiği konusunda lisans eğitimi sırasında ders aldıklarını belirtmişlerdir. Bu öğretmenler bu konuda bir eğitim almalarına karşın kendilerini hala yetersiz gördüklerini sebep olarak ta çeşitli düzeylerde zihinsel engelli öğrencilerin olduğu ve bu öğrencilere lisans eğitimi sırasında haftada 2 saat kadar alınan bir eğitimin yeterli olmadığını belirtmişlerdir. Bu konuda öğretmen 2 ve öğretmen 4'ün görüşleri aşağıdaki gibidir.

Öğretmen 2: Üniversite dönemimizde özel eğitim dersi aldım. Özel eğitime muhtaç olan öğrencilere yönelik bir ders aldım. O derste özel eğitilmiş öğrencilerin durumuna göre hangi ne tarz bir eğitim alması gerektiği konusunda bir dönemlik bir ders aldık ama çok yeterli olduğunu düşünmüyorum.

Öğretmen 4: Üniversitede son sınıfta 2 saatlik bir ders aldım. Ama sadece haftada 2 saat alınan bir dersle bir sürü özel öğrenme güçlüğü olan öğrencilere karşı nasıl davranacağımız konusunda yeterli değilim.

Çalışmaya katılan öğretmenlerden üçü zihinsel yetersizliği olan kaynaştırma öğrencilerine yönelik yaptığı çalışmalarda yılların verdiği tecrübeye göre hareket ettiklerini bu konuda herhangi bir eğitim almadıklarını, kulaktan dolma bilgilerle ilkel olarak bir şeyler yapmaya çalıştıklarını belirtmişlerdir. Bu konuda öğretmen 1, öğretmen 3 ve öğretmen 7'nin görüşleri aşağıdaki gibidir.

Öğretmen 1: .....sadece yaşadıklarımın yani 6 senedir bu işi yapıyorum 6 yılda gördüğüm değişik kaynaştırma öğrencileri ya da zihinsel engelli öğrencilerle ilgili ya da özel eğitim öğretmenleriyle mesela öğretmenler odasındaki sohbetle öyle daha ilkel yani teknik olarak çok eksikiz bu konuda. Hem kulaktan dolma hem de kendi yaşadıklarımızla. Çok eksikiz bu konuda ne yapacağımızı bilmiyoruz. Sadece şunu biliyoruz onlara farklı daha basit bir sınav yapılması gerektiği ve o çocuğu ne olursa olsun sınıfı geçmesi gerektiğini biliyorum başka da hiçbir şey bilmiyoruz açıkçası.

Öğretmen 3: ..... Tamamıyla karşılaştığımız durumla ilgili denem yanılma şeklinde kendimizce bir şeyler yapıyoruz. Bazen okul idaresi ya da veli ilk başta çocuğun problemi hakkında bilgi vermediği zaman ilk

etapta bunu bile anlayamayabiliyoruz. Ya da hangi düzeyde olduğunu anlayamayabiliyoruz. Dolayısıyla bu konular hep noksan kalıyor. Zihinsel engelli öğrenciler zamanında fark edilmediği için. Eğitim fakültesinde özel eğitim konusunda bir eğitim almadığım için ancak yılların getirdiği birikim ile hareket ediyoruz.

Öğretmen 7:..... biz kendi kendimize yöntemler buluyoruz. Bunlar belki yanlış bir şey.

3. 4. 3. Zihinsel Yetersizliği Olan Öğrenciler İçin Hazırlanan BEP'lerin Öğretmenlerin Hazırlamasına Yönelik Görüşler

Çalışmaya katılan öğretmenlerden ikisi BEP hazırlama konusunda kendisini yetersiz görürken geriye kalan altı Fen Bilimleri öğretmeni bu konuda her hangi bir görüş beyan etmemiştir. Görüş belirten öğretmenler bu konuda kendilerini yetersiz görmelerinin sebebi olarak da bu öğrenciler için hazırlanması gereken BEP'lerin ciddi bir kurum (İlçe Milli Eğitim Müdürlükleri, Rehberlik Araştırma Merkezleri, Özel eğitim uzmanları vs.) tarafından hazırlanmasının daha profesyonelce olacağını dile getirmişlerdir. Bu konuda öğretmenler herhangi bir eğitim bile almamışken 100-150 tane kazanım içerisinde rastgele birkaç tane kazanım seçilmesinin yanlış olduğunu belirtmişlerdir. Konuyla ilgili olarak öğretmen 1 ve öğretmen 3'ün görüşleri aşağıdaki gibidir.

Öğretmen 1: .....BEP'ler BÖP'ler daha ciddi bir kurum tarafından hazırlansa daha uygulanabilir düzeyde olsa daha iyi olur. Ciddi derken bunlar ya bakanlık tarafından ya RAM (Rehberlik Araştırma Merkezi) tarafından ya ilçeler tarafından şu programı uygulayacaksınız şöyle olacak dese daha iyi olur. Çünkü biz onu hazırlayacak yeteneğe de sahip değiliz. Biz sadece şunu yapıyoruz BEP'leri BÖP'leri hazırlarken normal bizim yıllık planlarımızdan tabi bu BEP'ler için bir taslak var 100-150 maddelik onların içinden gelişigüzel 2-3 tane kazanım seçiyoruz tabi öncesinde bir test uyguluyorsunuz ama çok yüzeysel bu planları hazırlamak bu kadar kolay olmasa gerek. Tam çocuğa göre bence gerçekten bireysel bir plan ismi gibi o çocuğa özel olması lazım. O da hazır taslakla olacak iş değil. Profesyonel olarak rehber öğretmen ya da psikolog o çocuğu oturup

taniyacak ona göre ders öğretmeniyle birlikte plan hazırlaması lazım ama sadece ders öğretmeni yaptığı zaman bu BEP' leri BÖP' leri dediğim gibi 100 maddelik şeyden işte şunu yapar şunu yapamaz diye gelişigüzel seçmek yanlış.

Öğretmen 3: Bu programı öncelikle uzmanlar oluşturmalı. Biz herhangi bir eğitim almadığımız için bu konuda akademik anlamda bu öğrencilere nasıl bir program yapılmalı bunu biz bilemeyiz. Uzmanlar müfredat oluşturmalı.

3. 4. 4. Öğretmenlerin Ders İçerisinde Zihinsel Yetersizliği Olan Kaynaştırma Öğrencileri ile Birebir İlgilenme Durumuna İlişkin Görüşler

Görüş belirten öğretmenlerden yedisi zihinsel yetersizliği olan öğrencilerle sınıf içerisinde bire bir yeteri kadar ilgilenemediklerini belirtirken 1 tane öğretmen bu konuda net olarak herhangi bir ifade de bulunmamıştır. Katılımcı öğretmenler sınıf içerisinde zihinsel yetersizliği olan öğrencilerle ilgilenememelerinin sebebi olarak sınıfların mevcut durumunu, kalabalık oluşunu, sınıf içerisinde normal öğrencilerin de çoğu kez sınıf huzurunu bozacak davranışlarda bulunmalarını belirtmişlerdir. Bunun yanı sıra öğretmenin ders esnasında öğrencileri derse hazır hale getirip normal müfredatı yetiştirmeye çalışırken zihinsel yetersizliği olan öğrencilere vakit ayıramadıklarını belirtmişlerdir. Bu konuda öğretmen 3 ve öğretmen 4'ün görüşleri aşağıdaki gibidir.

Öğretmen 3: .....sınıf mevcutları çok kalabalık sınıflarımız kırkar kırk beşer kişi, fiziki durumun iyi olmadığı sınıflardayız maalesef çalıştığımız okullarda koşullar bu iken zihinsel engelli öğrencilere sınıfta ayrı bir zaman ayıramıyoruz bu da öğrencinin kendini yeteri kadar geliştirememiş oluyor.

Öğretmen 4: .....çoğunluğun seviyesine göre ders işlediğim için sınıfta normal öğrencileri durdurup ders işlemek zaten zor iken bir de sınıfta zihinsel engelli öğrencinin olması bu öğrenciyle birebir ilgilenemiyorum.

Gözlemci notları da araştırma da ortaya çıkan bu bulguyu destekler niteliktedir. Gözlemcinin bu durum ile ilgili tuttuğu notlar aşağıda belirtilmiştir.

Yapılan gözlemlerde öğrencinin bir tanesinin bedensel yetersizlik (yanında herhangi bir kimse olmadan yürüyemiyor) ve hafif düzeyde zihinsel yetersizliği vardı. Bu öğrencinin Fen Bilimleri dersine karşı ilgisi ve katılma çabası gözlemlediğim diğer öğrencilere göre daha yüksek. Basit düzeyde sorular sorulduğunda doğru cevaplar verebiliyor. Bunun sebebini merak edip çıkışta öğrencinin annesi ile görüştüm. Annesi, öğrencinin ablası Fen Bilimleri öğretmeni olduğu için öğrencinin bu yüzden Fen Bilimleri dersine daha ilgi olduğunu söyledi. Evde ablası ile ders çalışmasının onu derse hazırladığını belirtti. Bire bir ilgilenilerek ders işlenirse bu öğrenciler mevcut seviyelerinin üzerine çıkabilecekleri görülüyor. Ancak sınıfların kalabalık olması, kalabalık sınıf ortamı olmasa bile bazı normal öğrencilerin sürekli konuşma çabası dersin huzurunu bozan davranışlar zihinsel engelli öğrenciler ile bire bir ders işlemeyi engeller nitelikte.

3. 4. 5. Öğretmen Adaylarına Lisans Eğitimi Sırasında Özel Eğitime Yönelik Ders Verilmesine İlişkin Görüşler

Araştırmaya katılan Fen Bilimleri öğretmenlerinin üçü üniversitede öğrenim gören öğretmen adaylarına özel eğitim, kaynaştırma eğitimi vb. içerikli bir ders konulması gerektiğini belirtmişlerdir. Öğretmen adaylarının bu konudan eksik kalmaması gerektiği, ileride zihinsel yetersizliği olan bir öğrenci ile karşılaşınca profesyonelce ilgilenilmesi gerektiğini belirtmişlerdir. Konu ile ilgili olarak diğer öğretmenler net bir görüş belirtmemiştir. Bu konuda öğretmen 6, öğretmen 7 ve öğretmen 8'in görüşleri aşağıdaki gibidir.

Öğretmen 6: Üniversitelerde henüz atanmamış öğretmenler için öğretim yöntem ve teknikleri, öğrenme psikolojisi adı altında bir ders verilebilir.

Öğretmen 7: Bir kere bu özel bir başlık altında öğretilmesi gerekiyor. Hani bizim üniversite zamanımızda hiç öyle bir şey yapılmadı mesela. Kaynaştırma öğrencisine zihinsel engelli öğrenciye nasıl eğitim verilir diye bir dersimiz yoktu açıkçası. Bunun özel bir dersi olması lazım ve ders sayısının da oldukça fazla olması lazım. Yani gerekli teknikleri öğretmeleri gerekir.

Öğretmen 8: Bugün ki düzenlemelerle lisansta hangi dersler değişti bilmiyorum. Ben mezun olalı 5 sene oldu. Ama bunların kesinlikle lisansta mesela ayrı bir ders ayrı bir şey olarak hatta tek bir dönemlik değil bence 1, 2, 3 aşamalı olarak.

Araştırmaya katılan Fen Bilimleri öğretmenlerinin 2 tanesi lisans eğitimi almakta olan öğretmen adaylarına özel eğitim içerikli bir dersin yanı sıra bu konuya yönelik pratik yapmasının doğru olacağını belirtmişlerdir. Bu konuda pratik ten kastedilen durumun öğretmen adaylarının staj yapması gerektiğidir. Öğretmenler staj gibi uygulamalar aracılığıyla bu konu hakkında tecrübe sahibi olabileceği ve ileriki yıllarda bunun faydalı olabileceğini belirtmişlerdir. Bu konuda öğretmen 2 ve öğretmen 8'in görüşleri aşağıdaki gibidir.

Öğretmen 2: Üniversite dönemimizde özel eğitim dersi aldım. Özel eğitime muhtaç olan öğrencilere yönelik bir ders aldım. O derste özel eğitimi öğrencilerin durumuna göre hangi ne tarz bir eğitim alması gerektiği konusunda bir dönemlik bir ders aldık ama çok yeterli olduğunu düşünmüyorum. Ama stajda eğitim almadım. O açıdan eksikliklerim var özel eğitimi öğrencilerin olduğu bir okulda da yarı dönemlik ya da birkaç haftalık bir ders alınabilirdi. Böyle bir şey olmadığı için kısmen eksiklikler mevcut.

Öğretmen 8: ....özellikle de pratik yapacak şekilde stajlarla falan belki özel kurumlara da gidilip bu öğrencilerle biraz daha diyalog kazanılabilir. Çünkü her ne kadar öğresek de bu çocukların psikolojisine yeterince inebildiğimizi ben düşünmüyorum.

3. 4. 6. Öğretmenlerin Özel Eğitim Konusunda Kendilerini Geliştirmelerine İlişkin Görüşler

Çalışmaya katılan Fen Bilimleri öğretmenlerinin dördü lisans eğitiminde kaynaştırma eğitimi, özel eğitim vb. içerikli bir ders almayan öğretmenler için bu konuda MEB tarafından hizmet içi eğitim semineri ya da kurs verilmesi gerektiğini belirtmişlerdir. Bu şekilde bir düzenleme yapılırsa öğretmenleri bu durumun ileriye taşıyacağını ve kaynaştırma öğrencilerinin eksik kalmayacağını dile getirmişlerdir. Bu

konuda öğretmen 4, öğretmen 6, öğretmen 7 ve öğretmen 8'in görüşleri aşağıdaki gibidir. Konu ile ilgili olarak diğer öğretmenler herhangi bir görüş belirtmemiştir.

Öğretmen 4: Biz bu çocuklar için kaynaştırma eğitimi adı altında gideceksek bu kurslar halk evlerinde olabilir işte dışarıda Milli Eğitime bağlı bir kurs olsa da bütün öğretmenler bu kursu alsa çok faydalı olur diye düşünüyorum.

Öğretmen 6: Hali hazırda görevdeki öğretmenler içinde hizmet içi eğitim verilmelidir bir de gönüllü olmalıdır.

Öğretmen 7: seminer verilebilir bu konuda özellikle hiç eğitim almamış kişilere eğitim vermeleri gerekiyor. Yoksa biz kendi kendimize yöntemler buluyoruz. Bunlar belki yanlış bir şey.

Öğretmen 8: Belki bilmiyorum hizmet içi eğitim ya da herhangi başka bir şeyle desteklenebilir ve ya Milli Eğitim'in bunun için yapacağı özel uygulamalarla bence çok daha iyi olabiliriz bizde, çocuklarda. Milli Eğitim tarafından bana göre belki daha farklı bir kurs belki öğretmenlere yönelik kendilerini geliştirebilecekleri bir şey.

Çalışmaya katılan Fen Bilimleri öğretmenlerinden biri hâlihazırda öğretmen olan ve lisans eğitiminde kaynaştırma eğitimi, özel eğitim vb. içerikli bir ders almayanların derse hazırlıklı gelerek bir yerlerden bir şeyler araştırıp öğrenerek derse gelirse başarılı olabileceğini belirtmiştir. Bu durumun bile hiç bir şey bilmeyen öğretmene göre fark oluşturacağını dile getirmiştir. Bu konuda öğretmen 1'in görüşleri aşağıdaki gibidir.

Öğretmen 1: Öğretmenin hazırlıklı olması bunun rolü yüksek yani. İnsan başarmak isterse bütün olumsuzlukları yenebilir. İnsan hep bir şeylerin arkasına sığınmaması lazım. Önceden hazırlık yapsa araştırırsa belki bir öğretmen zihinsel engelli öğrenci ile nasıl mücadele edilir diye bir kitap okusa basit deneyler araştırırsa internetten öğrenmiş olsa eminim bir fark yaratır bunları bilmeyen öğretmenlere göre. Burada biz öğretmenlere de büyük iş düşüyor.

3. 4. 7. Öğretmenler İçin Yapılan Hizmet İçi Eğitimlere Yönelik Görüşler

Araştırmaya katılan Fen Bilimleri öğretmenlerinin ikisi MEB'in öğretmenleri; özel eğitim konusunda bilgilendirme, eğitime amaçlı yapması gerektiği hizmet içi seminer ve kursların gönüllülük esasına uygun planlanması gerektiğini belirtmişlerdir. Çünkü zorunlu tutulan bir seminerin; fayda sağlayacak nitelikte bile olsa katılımcıların isteksiz olmasıyla verimsiz olacağını dile getirmişlerdir. Bu tür seminerlerde katılımcıları zorlamak yerine daha ilgi çekici hale getirilip katılım sağlanırsa amacına ulaşabileceğini belirtmişlerdir. Aksi takdir de katılımcılar bir şeyler öğrenmek yerine seminere sadece bir zorunluluğu yerine getirmek için gideceğini bunun da etkili olmayacağını belirtmişlerdir. Bu konuda öğretmen 6 ve öğretmen 8'in görüşleri aşağıdaki gibidir. Geriye kalan öğretmenlerin bu konuda herhangi bir görüşü yoktur.

Öğretmen 6: Hali hazırda görevdeki öğretmenler içinde hizmet içi eğitim verilmelidir bir de gönüllü olmalıdır öğretmen gönüllü olmazsa sadece bu eğitimi alır ama uygulamaz öğretmen fakat gönüllü olursa daha faydalı olur diye düşünüyorum.

Öğretmen 8: ...hizmet içi eğitim ya da herhangi başka bir şeyle desteklenebilir ve ya MEB'in bunun için yapacağı özel uygulamalarla bence çok daha iyi olabiliriz bizde, çocuklarda. Ama şöyle de hizmet içi eğitim belki de aslında çok da verimli geçmiyor. MEB tarafından bana göre belki daha farklı bir kurs belki öğretmenlere yönelik kendilerini geliştirebilecekleri bir şey. Çünkü hizmet içi eğitimler şöyle bir gözle bakılıyor. Ders saati dışında gidildiği için maddi ve manevi olarak çok büyük yükümlülük. Belki bu şekilde bir düzenlemeyle hem öğretmenleri birazcık daha rahatlatarak yani öğrenmeye aç hissettirecek şekilde planlanırsa olabilir.

3. 5. Beş Numaralı Alt Probleme Ait Bulgular

3. 5. 1. Zihinsel Yetersizliği Olan Öğrencilere Fen Öğretimi Yapılırken Kullanılacak Yöntem, Teknik ve Stratejilere Yönelik Görüşler

Çalışmaya katılan öğretmenlerin hepsi zihinsel yetersizliği olan öğrencilere anlatılan Fen Bilimleri dersinde deney, gözlem, görsel model, maket gibi materyallerin

kullanılması gerektiğini söylemiştir. Çocuğun hayal dünyasına incek, yaparak yaşayarak öğrenecek şekilde, görsel materyallerin, slâytların maketlerin vb. bulunduğu bir ortamda eğitim almaları gerektiğinin daha uygun ve bu öğrencilerin eğitimi açısından verimli olacağını belirtmişlerdir. Bu konuda öğretmen 1, öğretmen 2 ve öğretmen 4'ün görüşleri aşağıdaki gibidir.

Öğretmen 1: Daha yaparak yaşayarak öğrenebilecekleri fen eğitimi verilmesi gerekiyor. Dokunarak modellerle ya da görsel grafiklerle daha böyle yaparak yaşayarak eğitim verilmelidir. Laboratuvar ortamında, dokunabileceği dinleyeceği değil de yapabileceği şekilde eğitim verilmelidir. Klasik teorik bilgi değil.

Öğretmen 2: Zihinsel engelli öğrencilere daha çok Görsel içerikli çocuğun ilgisini çekebilecek çocuğun hayal dünyasına inebilecek tarzda eğitim materyalleri barındıran birazcık hafifletilmiş düzeyde kazanımların olduğu bir eğitim programı ile eğitim verilebilir.

Öğretmen 4: .....daha çok dokunarak, temas ederek yaparak yaşayarak öğreneceği şekilde bir fen eğitimi verilmelidir. Akıllı tahtalar varsa okulda sunu slâyt renkli görseller olabilir. Model maketle birebir konu anlatılsa daha iyi olur.

Çalışmaya katılan normal zekâ seviyesindeki öğrencilerin hepsinin görüşleri bu bulguyu destekler niteliktedir. Konu ile ilgili olarak normal öğrenci 2 ve normal öğrenci 4'ün görüşleri aşağıda verilmiştir.

Normal öğrenci 2: böyle öğrencilere sözel değil de görsel. Mesela laboratuvara getirilerek farklı özel eğitim öğretmenleri tarafından böyle daha detaya girerek daha güzel bir şekilde.

Normal öğrenci 4: onlar için özel öğretmenler olmasını isterdim. Onlara ayrı bir sınıf olmasını isterdim. Onların öğretmenleri onlar için derste model, maket, araç gereçlerle ders anlatmalılar.... Laboratuvar yapılmalı hem bizim için hem de onlar için.

Görüş belirten zihinsel yetersizliği olan öğrencilerin ikisinin görüşü de bu bulguyu destekler niteliktedir. Zihinsel engelli öğrenci 1 ve zihinsel engelli öğrenci 2'nin görüşleri aşağıda verilmiştir.

Zihinsel engelli Öğrenci 1: Şekillerle Fen dersini ders anlatmasını isterdim.

Zihinsel engelli öğrenci 2: Laboratuvar ortamında bilgisayarla falan ders anlatmalarını isterdim.

Katılımcı öğretmenlerin hepsi zihinsel yetersizliği olan öğrencilere eğitim verilirken klasik yöntemler yerine daha çağdaş yöntem, teknik vb. kullanılması gerektiğini söylemişlerdir. Klasik yöntemlerdeki okuma yazma anlatma vs. yerine öğrencinin sürece dâhil olması, dokunması, görmesi, hissetmesi vb. gerektiğini belirtmişlerdir. Çünkü bu öğrenciler normal öğrenciler gibi düz anlatımdan bir şeyler anlayamadıkları için yaparak yaşayarak, basit deneyler, gözlemler yaparak kendilerini geliştirebileceğini belirtmişlerdir. Bu öğrencilerin ölçme değerlendirme yapılırken de klasik sınavlar yerine basit deneyler, gözlemler vb. içeren süreç temelli bir sınav sisteminin olmasının daha uygun olacağını dile getirmişlerdir. Bu konuda öğretmen 1, öğretmen 3 ve öğretmen 6'nın görüşleri aşağıdaki gibidir.

Öğretmen 1: Yani daha çok somut şeyler. Deney olabilir Fende en çok deney basit deneyler. Ondan sonra da dokunarak ya da görerek duyarak öğrenebileceği materyaller. Yani somut modeller olabilir levhalar olabilir yani daha çok malzeme üzerine malzeme ve yapacağı deney etkinlik yoksa dediğim gibi bu çocuğa yazı yazdırarak anlatarak teorik olarak bir şey öğretebilmek zor.

Öğretmen 3: Y yaparak yaşayarak öğrenme ön planda olmalı. O tarz öğrenciler uygulamayı daha çok akıllarında tutabiliyorlar. Deney yapma gözlem yapma daha uygun olur diye düşünüyorum. Ölçme konusunda ise klasik sınavlar yerine deneysel, yaparak yaşayarak öğrendiklerinden bir sınav sistemi oluşturulmalı bu öğrenciler için.

Öğretmen 6: .....öğrenci bir şeyleri eline almalı dokunmalı kavramalı görebilmeli hissetmeli işin içine karışmalı bir çiçeğin kokusunu alabilmelidir. Standart bir anlatım değil de yaparak yaşayarak yapılırsa

daha iyi olabilir. Örneğin bizde mayoz bölünmeye uğrayan hücrelerde bitki poleni verilebilir siz ne kadar poleni gösterirseniz ya da anlatırsanız anlayamaz ama onunla doğaya çıkıp herhangi bir çiçeğin içindeki poleni gösterdiğinizde işin içine kattığınızda daha sağlıklı olur diye düşünüyorum. Deneysel çalışmalar daha fazla olmalı.

Normal zekâ seviyesine sahip öğrencinin görüşü de bu bulguyu destekler niteliktedir. Normal öğrenci 2'nin görüşleri aşağıda verilmiştir.

Normal öğrenci 2: Böyle öğrencilere sözel değil de görsel mesela okulumuzda biliyorsunuz laboratuvar var o laboratuvara getirilerek farklı, özel eğitim öğretmenleri tarafından böyle daha detaya girerek daha güzel bir şekilde.

Zihinsel yetersizliğe sahip öğrencinin görüşü de bu bulguyu destekler niteliktedir. Zihinsel engelli öğrenci 2'nin görüşleri aşağıda verilmiştir.

Zihinsel engelli Öğrenci 2: Öğretmenimin bilgisayarla, laboratuvar ortamında ders anlatmasını isterdim.

3. 5. 2. Öğretmenlerin Fen Bilimleri Dersinde Kullandıkları Yönteme Yönelik Görüşler

Araştırmaya katılan öğretmenlerin hepsi gerek normal öğrencilere gerekse zihinsel yetersizliği olan öğrencilere Fen Bilimleri eğitimi verirken genellikle sunuş yoluyla öğretim yöntemini kullandıklarını belirtmişlerdir. Çünkü sınıf mevcutlarının kalabalık oluşu, ders huzurunu bozan öğrencilerin olması her zaman çağdaş yöntem ve tekniklerin kullanılmasının uygun olmadığını, TEOG sınavından dolayı yetişmesi gereken konuların çözülmesi gereken soruların olduğunu sebep olarak belirtmişlerdir. Tüm bu sebeplerden dolayı uygun yöntemin sunuş yoluyla eğitim olduğunu söylemişlerdir. Bu konuda öğretmen 1, öğretmen 2 ve öğretmen 8'in görüşleri aşağıdaki gibidir.

Öğretmen 1: Sınıfa daha çok teorik olarak ders anlattığımız için o öğrenciler sınıfta misafir gibi oturuyorlar.

Öğretmen 2: Eğitim materyallerinin eksikliklerinden dolayı çokça öğrendiğimiz yöntemleri sergileyemeyebiliyoruz. Daha çok sunuş yoluyla eğitim veriyorum.

Öğretmen 8:... Ama biz şuan sınıflarımızda daha çok sunuş ve buluş kullanıyoruz.

Konu ile ilgili olarak normal öğrenci 2'nin görüşleri de bu bulguyu destekler niteliktedir. Öğrencinin görüşü aşağıda belirtilmiştir.

Normal öğrenci 2: böyle öğrencilere sözel değil de görsel....

Gözlemci notları da araştırma da ortaya çıkan bu bulguyu destekler niteliktedir. Gözlemcinin bu durum ile ilgili tuttuğu notlar aşağıda belirtilmiştir.

Öğretmen derste klasik öğretim yöntemlerinden sunuş yolu ile Fen Öğretimi yapmaktadır. Bu öğretim yöntemi şekli zihinsel yetersizliği olan öğrencilerin derse olan ilgisini yeteri kadar çekememektedir.

Araştırmaya katılan Fen Bilimleri öğretmenlerinin dördü zihinsel yetersizliği olan öğrencilere Fen Eğitimi verilirken, dersin günlük hayatla ilişkilendirilerek daha somut ve ilgi çekici hale getirilmesi gerektiğini belirtmişlerdir. Fen bilimleri konuları günlük hayatla ilişkilendirilirse akılda daha kalıcı olabileceğini ve onların seviyesine indirgenebileceğini belirtmişlerdir. Bu konuda öğretmen 1, öğretmen 5, öğretmen 6 ve öğretmen 7'nin görüşleri aşağıdaki gibidir. Bu konu hakkında diğer katılımcı öğretmenler herhangi bir görüş beyan etmişlerdir.

Öğretmen 1:... çiçek modelini çiz diyorsun kitaba bakarak onu yapabiliyor ama sen ders anlatırken diğer öğrencilere çiçeğin yapısını özelliklerini falan anlatırken bu anlamıyor.

Öğretmen 5: Bir tanesi yine üzerinde durduğum yaparak yaşayarak öğrenme çok basit düzeyde deneyler günlük hayatla ilişkilendirilen deneyler olabilir.

Öğretmen 6: Özel bir yöntem teknik demeyelim de diğer sorularda da dediğim gibi öğrenci bir şeyleri eline almalı dokunmalı kavramalı görebilmeli hissetmeli işin içine karışmalı bir çiçeğin kokusunu

alabilmelidir. Standart bir anlatım değil de yaparak yaşayarak yapılırsa daha iyi olabilir. Örneğin bizde mayoz bölünmeye uğrayan hücrelerde bitki poleni verilebilir siz ne kadar poleni gösterirseniz ya da anlatırsanız anlayamaz ama onunla doğaya çıkıp herhangi bir çiçeğin içindeki poleni gösterdiğinizde işin içine kattığınızda daha sağlıklı olur diye düşünüyorum. Deneysel çalışmalar daha fazla olmalı. Mesela bir cismin hacmini öğrenmek için formül değil de cismi su dolu bir kaba koyar su ne kadar yer değiştirirse buradan sonuca ulaşabilir mesela.

Öğretmen 7: Dediğim gibi daha çok basit düzeye indirgenmiş olmalıdır. Daha günlük hayattan konular olması gerekiyor. .... kendi vücudundan örnekler kendi yaşayacağı örnekler verebiliriz.

Gözlemci notları da araştırma da ortaya çıkan bu bulguyu destekler niteliktedir. Gözlemcinin bu durum ile ilgili tuttuğu notlar aşağıda belirtilmiştir.

Öğretmen derste üreme büyüme ve gelişme ünitesinden, insanlar için canlının anne karnında gelişimini ve doğum sonucu canlının dünyaya gelişini günlük hayattan örnekler vererek anlattı. Bu durum öğrencilerin derse ilgisini arttırdı. Günlük hayatta karşılaşılan durumlar ile Fen konuları ilişkilendirilerek anlatılırsa sunuş yolu ile öğretim yapan öğretmenlerin öğrenciyi derse çekmesi bir miktar daha artacağı gözlenmiştir.

3. 5. 3. Zihinsel Yetersizliği Olan Öğrencilere İşbirlikçi Öğretim Yapılmasına Yönelik Görüşler

Araştırmaya katılan Fen Bilimleri öğretmenlerinin beşi normal zekâ seviyesinde olan lider özelliğe sahip öğrencilere bir görev verip sorumluluk kazandırmaya çalıştıklarını belirtmişlerdir. Bu sorumluluğun içeriğinin sınıftaki kaynaştırma öğrencisi ile ilgilenip ona bir şeyler kazandırması olduğunu belirtmişlerdir. Bu sayede hem kaynaştırma öğrencisi hem ders açısından hem de sosyal açıdan hissettiği eksiklik azalacak hem de normal zekâ seviyesindeki öğrenciler sorumluluk kazanacaktır. Bu konuda öğretmen 2, öğretmen 6 ve öğretmen 8'in görüşleri aşağıdaki gibidir. Konu ile ilgili olarak çalışmaya katılan diğer öğretmenler bu konuda herhangi bir görüş belirtmemişlerdir.

Öğretmen 2: Zihinsel engelli öğrencinin olduğu sınıflarda o öğrenciyi de düşünerek farklı bir strateji izliyorum. ....Sınıf arkadaşlarına o öğrenciye de yardımcı olmaları gerektiği konusunda ara ara bilgilendirme yapıyorum.

Öğretmen 6: .... bahsettim zaten bu çocukların dinlemesi hiçbir şekilde mümkün değildir zaten onlara biraz daha fen dersinde birebir ve ya çok küçük gruplar 2-3 kişilik gruplar şeklinde ders verilse daha iyi olur.

Öğretmen 8: ....daha önceki rehberliğini yaptığım sınıflarda 4 sene boyunca aynı öğrencileri tanıdığım için daha net ilgilenebiliyordum. O zaman bu öğrencilere yine daha önceden de 2 tane rehberliğini yaptığım sınıf vardı. Orda da kaynaştırma öğrencisi vardı. Sınıftaki lider öğrencilerle eşleştirme gibi onlara bu öğrencilere dair bir sorumluluk yüklemiştim geri kaldıklarında ve ya temel şeylerde eksikleri olduğunda kendilerini ifade etmelerinde birazcık daha yardımcı akran öğreticiliği yararlanıyordum bu sadece ders anlamında değildi sınıftaki sosyal anlamda da gelişmelerini sağladığını düşünüyordum. Ancak ama bu rehberlik yapabildiğim sınıflarda çünkü önceden rehberlik saatimiz vardı. Şimdi o da yok. Öğrencileri biraz olsun daha tanıyabiliyorduk. Şimdi ise çok bir şey yapamıyorum ben.

Normal zekâ seviyesine öğrenci 2'nin görüşü de bu bulguyu destekler niteliktedir. Öğrencinin görüşü aşağıda verilmiştir.

Normal öğrenci 2: ....Şimdi ben anlıyorum dersi o anlamıyor. Ben anlarken o da benim dediklerimden belki bir şeyler anlayabilir.

Araştırmaya katılan zihinsel yetersizliği olan öğrencilerin hepsinin görüşü bu bulguyu destekler niteliktedir. Zihinsel engelli öğrenci 1, zihinsel engelli öğrenci 3 ve zihinsel engelli öğrenci 4'ün görüşleri aşağıdaki gibidir.

Zihinsel engelli öğrenci 1: Başarılı öğrencilerle bir arada eğitim almak istiyorum. Onları örnek alırım.

Zihinsel engelli öğrenci 3: Başarılı arkadaşlarımdan dediğini, bana anlattığını anlayabiliyorum.

Zihinsel engelli öğrenci 4: Başarılı arkadaşlarımla birlikte eğitim almanın olumlu yönleri, bazen arkadaşlarımla iyi ders işliyoruz. Onların anladıklarını ben de anlayabiliyorum. Yani başarılı bir arkadaşım anladığı bir konuyu bana anlatıyor ben de ondan anlayabiliyorum.

3. 5. 4. Öğretmenlerin Hangi Seviyede Ders İşlediklerine Yönelik Görüşler

Araştırmaya katılan Fen Bilimleri öğretmenlerinin hepsi sınıftaki öğrencilerin ortalama seviyesine göre ders işlediğini belirtmişlerdir. Orta seviye işlenen bu dersin zihinsel yetersizliği olan kaynaştırma öğrencilerine ağır düzeyde geldiğini söylemişlerdir. Sınıf içerisinde farklı zekâ seviyesine sahip bireyler olduğu için böyle bir durumun hem ders öğretmenini hem de öğrencileri ciddi olarak etkileyeceği belirlenmiştir. Bu konuda öğretmen 4, öğretmen 6 ve öğretmen 8'in görüşleri aşağıdaki gibidir.

Öğretmen 4: ...çoğunluğun seviyesine göre ders işlediğim için sınıfta normal öğrencileri durdurup ders işlemek zaten zor iken bir de sınıfta zihinsel engelli öğrencinin olması bu öğrenciyle birebir ilgilenemiyorum.

Öğretmen 6: ....seviyeler aynı değildir sınıfın çoğunluğu diğer öğrencilerden oluştuğu için otomatikman diğer öğrencilerin boyutunda ders anlatmaktayız. Özellikle kalabalık sınıflarda 40 ve üzeri sınıflarda grubun tamamına hitap etmek zorundasınız ve ya orta bir karar seçmek zorundasınız. Bu yüzden geride kalabilirler. Fen eğitimi açısından diğer öğrencilerle birlikte ders alması geride kalmalarına sebep olabilir.

Öğretmen 8: ...diğer öğrencilerle orta düzey sınıfın ortalamasına göre gitmeye çalışıyorum açıkçası. Bu durum da onlar için sınıfın ortalamasına göre çok üst düzey kalıyor.

Araştırmaya katılan normal öğrencilerin üçünün görüşü bu bulguyu destekler niteliktedir. Katılımcı diğer normal zekâ seviyesindeki öğrenci bu konuda net bir görüş beyan etmemiştir. Normal zekâ seviyesindeki öğrenci 2 ve normal zekâ seviyesindeki öğrenci 3'ün bu konudaki görüşü aşağıdaki gibidir.

Normal öğrenci 2: Şimdi onlar benim anladığım dersi anlamıyorlar. Benim anladığım dersi anlamadıkları için de konuşuyorlar. Çünkü zevk almıyorlar dersten. Anlamıyor konuşuyor.

Normal öğrenci 3: Derste konuşuyor. Öğretmen bizim anlayacağımız şekilde anlattığı için anlamıyor dikkatini toplayamıyor ya da toplamak istemediği için konuşuyor.

Gözlemci notları da araştırma da ortaya çıkan bu bulguyu desteklemektedir. Gözlemcinin bu durum ile ilgili tuttuğu not aşağıdaki gibidir.

Öğretmen dersi sınıfın geneline hitap edecek şekilde orta seviyede işliyor. Yani normal zekâ seviyesindeki öğrencilerin anlayabileceği şekilde ders anlatıyor. Bu durumda zihinsel yetersizliği olan öğrencilerin çoğu kez konuyu anlamakta problem yaşadıkları gözlenmiştir.

3. 6. Altı Numaralı Alt Probleme Ait Bulgular

3. 6. 1. Derste Vakit Kaybına Sebep Olan Durumlara Yönelik Görüşler

Araştırmaya katılan Fen Bilimleri öğretmenlerinin dördü sınıfta kaynaştırma öğrencisine vakit ayırıp özel olarak onlarla ilgilenmeye çalışınca geriye kalan öğrencilerin dersten uzaklaştığını belirtmişlerdir. Bu durumdan dolayı sınıf hâkimiyetlerinin azaldığını dile getirmişlerdir. Tüm bunlar birleşince zaman kaybının yaşandığını normal zekâ seviyesindeki öğrencilerin vaktinin kaybolduğunu belirtmişlerdir. Bu konuda öğretmen 1, öğretmen 2, öğretmen 7 ve öğretmen 8'in görüşleri aşağıdaki gibidir.

Öğretmen 1: ... bazı çocuklar aşırı derecede dersin işlenmesine engel olacak davranışlarda bulunduğu için bir çocuk geri kalan 29 çocuğun dersin 40 dakikasını işleyememek mesela bu olumsuz bir yönü kaynaştırma eğitiminin.

Öğretmen 2: ..... Mesela çocuğa sindirim konusu anlatıyorum basit kazanımlarla ama onunla ilgilenirken sınıfın geriye kalan öğrencileri boş kaldığı için beklemek istemiyorlar. Bu şekilde problemler yaşanıyor. Tabi yine diğer sorularda dediğim gibi zaman sorunu oluyor.

Öğretmen 7: O öğrenci sınıf seviyesinden oldukça düşük olduğu için biz bu çocukla en fazla 5 dakika ilgilenabiliyoruz ders içerisinde ya da 10 dakika ama o çocuğun 40 dakika özel ilgiye ihtiyacı var. Bu sefer ben onunla ilgilenmeye kalkarsam sınıfla ilgilenemiyorum. 40 kişiyle ilgilenemiyorum. Bu da sorun oluşturuyor.

Öğretmen 8: ....düzeyin farklı oluşu aşırı derecede engelliyor. Onların seviyesine inmeye çalışırsam diğer öğrencilerde sınıf hâkimiyetini kaybediyorum.

Konu ile ilgili olarak normal öğrenci 3'ün görüşü de bu bulguyu destekler niteliktedir. Görüşü aşağıda belirtilmiştir.

Normal öğrenci 3: Mesela öğretmen bir soru soruyor biz parmak kaldırıyoruz öğretmen bizim bildiğimizi bildiği için bizi kaldırmıyor. O öğrenci anlamış mı diye onu kaldırıyor. O öğrenci cevap veremiyor. Vakit geçiyor. Zaman kaybı yaşanıyor.

3. 6. 2. Zihinsel Yetersizliği Olan Öğrencilerin Tanısının Gerçeği Yansıtıp Yansıtmasına İlişkin Görüşler

Araştırmaya katılan Fen Bilimleri öğretmenlerinin üçü sınıftaki zihinsel yetersizliği olan öğrencilerinin tanısının gerekli birimler tarafından net bir şekilde belirtilmesi gerektiğini dile getirmişlerdir. Öğrencinin tanısının hafif düzeyde olduğu bildirilip ama sonrasında ağır düzeyde olabildiği ya da tam tersi durum olabildiğini belirtmişlerdir. Öğrencinin durumu güncellenmediğinde öğrenci ve öğretmenin mağdur olabileceğini belirtmişlerdir. Bu konuda öğretmen 3, öğretmen 6 ve öğretmen 8'in görüşleri aşağıdaki gibidir. Konu ile ilgili olarak diğer öğretmenlerin bu konuda herhangi bir görüşü yoktur.

Öğretmen 3: Bazen okul idaresi ya da veli ilk başta çocuğun problemi hakkında bilgi vermediği zaman ilk etapta bunu bile anlayamayabiliyoruz. Ya da hangi düzeyde olduğunu anlayamayabiliyoruz. Dolayısıyla bu konular hep noksan kalıyor. Zihinsel engelli öğrenciler zamanında fark edilmediği için.

Öğretmen 6: Zihinsel engellinin derecesi bilinebilirse ona göre bir plan hazırlanması daha uygun olur diye düşünüyorum.

Öğretmen 8: Açıkçası bence bunların özellikle hani ileri düzey mi orta düzey mi hafif düzey mi bunlara çok dikkat edilmeli. Çünkü sınıflarda bazen bakıyoruz hafif düzey raporu geliyor ama bakıyoruz ağır düzeyde çıkıyor. Bazen ileri düzey raporu geliyor çoğu öğrenciden daha iyi durumda olabiliyor. Ben öncelikle çıkan raporların çok sağlıklı olmadığını düşünüyorum.

3. 6. 3. Sınıflardaki Kaynaştırma Öğrencilerinin Sayısının Uygulamada Getirdiği Sorunlara Yönelik Görüşler

Araştırmaya katılan Fen Bilimleri öğretmenlerinin ikisi sınıflarda 1 den fazla zihinsel yetersizliği olan kaynaştırma öğrencisi olduğunu belirtmişlerdir. Öğretmenler sınıfların kalabalık olmasından dolayı dersin yeterince verimli geçmediğini belirtmişlerdir. Buna ek olarak bir de sınıflarda gereğinden fazla kaynaştırma öğrencisinin olması ve sınıf mevcutlarının bu durum göz önünde bulundurularak oluşturulmamasının dersin verimi öğrencilerin anlaması açısından ciddi olarak sıkıntı çıktığını belirtmişlerdir. Bu konuda öğretmen 4 ve öğretmen 8'in görüşleri aşağıdaki gibidir. Konu ile ilgili olarak diğer öğretmenler herhangi bir görüş beyan etmemişlerdir.

Öğretmen 4: Kullandığımız müfredat normal öğrencilere hazırlanmıştır. Bizim zihinsel engelliler için anlatabileceğimiz ayrıca bir müfredat yok. Bir sınıfta normal öğrencilerin yanında 1-2 tane de zihinsel engelli öğrenci olabiliyor..... sınıfların kalabalık olması zaten öğrencilerin öğrenme gereği problemlidir. Bu yüzden o sınıfta zihinsel engelli öğrenciyle birebir ilgilenmek zor oluyor.

Öğretmen 8: Bir de ben şunu gözlemliyorum sınıflarımda 2'şer tane kaynaştırma öğrencisi dediğimiz zihinsel engelli öğrenci var. 45 kişilik sınıfta 2 tane kaynaştırma öğrencisi var. Bu öğrencileri birbiri ile yakın tutmamaya çalışıyorum. Çünkü zaten konudan çok kopuyorlar ve konuşmaya başlıyorlar. Sınıf içerisindeki diğer öğrencilerden soyutlanmaya başlıyorlar. Bunu sınıfta çok net gözlüyoruz.

Gözlemci notları da araştırma da ortaya çıkan bu bulguyu desteklemektedir. Gözlemcinin bu durum ile ilgili tuttuğu not aşağıdaki gibidir.

Gözlem yapılan sınıfların genel olarak mevcudu 39-42 arasında. Sınıflardan ikisinin zihinsel yetersizliği olan öğrenci sayısı iki tane. Yani sınıf mevcuduna göre zihinsel yetersizliği olan kaynaştırma öğrencisi sayısı olması gerekenden fazla. Bir tane zihinsel yetersizliği olan kaynaştırma öğrencisinin bulunduğu sınıfta da mevcut 40 kişiydi bu durumun da yine olması gerekenin dışında olduğu gözlemlenmiştir. Konu ile ilgili olması gereken sınıf mevcudu durumu aşağıda belirtilmiştir. Ancak okullardaki uygulamaya bakıldığında mevzuata uygun bir şekilde sınıf mevcutlarının oluşturulmadığı görülmüştür. Okullardaki uygulamanın mevzuata uygun olmayacak şekilde yapılması öğretmenlerin belirttiği bir takım sorunlara sebep olmaktadır.

Konu ile ilgili olması gereken sınıf mevcudu durumu aşağıda belirtilmiştir. MEB 2006 Özel Eğitim Yönetmeliğine göre; “Kaynaştırma öğrencilerinin yerleştirildiği kaynaştırma sınıflarında sınıf mevcutları; iki özel gereksinimli öğrenci olduğu sınıflarda sınıf mevcudu 25, bir öğrenci olduğunda 35 öğrenciyi geçmeyecek şekilde düzenlenmelidir (MEB 2006).”

3. 6. 4. Zihinsel Yetersizliği Olan Öğrencilerin Dikkat Dağılımı Olduğu Yönünde Görüşler

Araştırmaya katılan Fen Bilimleri öğretmenlerinin dördü zihinsel yetersizliği olan öğrencilerin dikkatlerinin çok çabuk dağıldığını dile getirmişlerdir. Öğretmenler kaynaştırma öğrencilerinin dağılan dikkatlerini toplayabilmek için ellerinden geleni yapmaya çalıştıklarını ama bu durumun da bazen yeterli olmadığını belirtmişlerdir. Zihinsel yetersizliği olan öğrencilerin dikkatlerinin çok çabuk dağılmasının sebebi olarak Fen dersinin ilgilerini çekmediği ve dersi anlayamadıklarını belirtmişlerdir. Zihinsel yetersizliği olan kaynaştırma öğrencilerine öğrencilere Fen Eğitimi verilirken

bu öğrencilerin dikkatini toplu tutacak şekilde bir yöntem, teknik, strateji vb. kullanılması gerektiğini belirtmişleridir. Bu konuda öğretmen 1, öğretmen6, öğretmen 7 ve öğretmen 8'in görüşleri aşağıdaki gibidir. Konu ile ilgili olarak diğer öğretmenler herhangi bir görüş belirtmemişlerdir.

Öğretmen 1: Sınıfa daha çok teorik olarak ders anlattığımız için o öğrenciler sınıfta misafir gibi oturuyorlar. Onlara o şekilde anlatmak bir işe yaramıyor. Her zaman olmasa da belli zamanlarda bir iki dakikalık görev verdiğinizde bunu yerine getirebildiğini görüyorsun yani çiçek modelini çiz diyorsun kitaba bakarak onu yapabiliyor ama sen ders anlatırken diğer öğrencilere çiçeğin yapısını özelliklerini falan anlatırken bu anlamıyor. Bazıları anlamıyor bazıları da Sıkıldıkları için, o derste dikkat çekemediğim için çocukta huzursuz oluyor yerinde duramıyor kalkmak, dolaşmak istiyor. Problem çıkarıyor.

Öğretmen 6: Yani zihinsel engelli çocukların dikkati çok fazla dağılabiliyor. Dikkatini çekebilmek zor olabiliyor. Dikkatini çekebildiğiniz anda veya kendisini heveslendirecek bir takım davranışlar yaptığınız anda kendisini işin içine çekebildiyseniz olumlu sonuçlar veriyor. Fakat çocuğun dikkatini çekemezseniz eğer dikkati ne yazık ki dağılıyor. Ya da Fen'i bir ders olarak değil de eğlence olarak ta sunabilmeliyiz. Odaklanma sorunu yaşayabiliyorlar belli bir süre sonra dersten kopabiliyorlar.10 dakika sonra dikkati başka tarafa kayıyor.

Öğretmen 7: Hani ben elimden geleni yapıyorum ama onun akli başka yerde oluyor dikkatini toplamak çok zor oluyor.

Öğretmen 8: Bu çocuklarla daha çok oyun tarzındaki teknikler onları işte çok dersle değil de dikkatlerini bizde tutacak şekilde bu tarz teknikler kullanılması gerektiğini düşünüyorum.

Konu ile ilgili olarak görüş belirten normal zekâ seviyesine sahip öğrencilerden, normal öğrenci 3'ün görüşü de bu bulguyu destekler niteliktedir.

Normal öğrenci 3: Derste konuşuyor öğretmen bizim anlayacağımız şekilde anlattığı için anlamıyor dikkatini toplayamıyor ya da toplamak istemediği için konuşuyor. Ses çıkarıyor sürekli sınıfta....

Gözlemci notları da araştırma da ortaya çıkan bu bulguyu desteklemektedir. Gözlemcinin bu durum ile ilgili tuttuğu not aşağıdaki gibidir.

Öğretmen ders anlatırken zihinsel yetersizliği olan kaynaştırma öğrencisi sürekli başka şeylerle ilgileniyor. Derste çok nadir öğretmeni dinliyor. Sürekli elindeki kalem defterle vs. ile uğraşma çabasında bazen arkasına dönüp konuşuyor. Tüm bunlar kadarıyla Fen Bilimleri dersinin ve ya bu dersin öğrenim stratejisinin bu öğrencinin dikkatini çekmediğini, öğrencinin dikkatinin tam manasıyla toplanmadığını gösterir niteliktedir.

3. 6. 5. Sınıf Ortamının Ses Durumuna Yönelik Görüşler

Araştırmaya katılan Fen Bilimleri öğretmenlerinin üçü, normal zekâ seviyesine sahip ve zihinsel yetersizliği olan öğrencilerin hepsi ders işlerken buldukları sınıf ortamının sessiz olmasını istediklerini belirtmişlerdir. Çünkü öğretmenler sınıftaki gürültü artıp sessizlik bozulduğunda öğrencilerin dersi anlayabilme potansiyellerinin düşüp dersteki verimin azaldığını dile getirmişlerdir. Dersi anlayamama durumunun sadece zihinsel yetersizliği olan öğrencileri değil normal zekâ seviyesindeki öğrencileri de ciddi manada olumsuz etkilediğini belirtmişlerdir. Bu konuda öğretmen 1, öğretmen 4 ve öğretmen 8'in görüşleri aşağıdaki gibidir. Araştırmaya katılan diğer öğretmenler bu konuda net bir açıklamada bulunmamışlar.

Öğretmen 1: .... bazı çocuklar aşırı derecede dersin işlenmesine engel olacak davranışlarda bulunduğu için bir çocuk geri kalan 29 çocuğun dersin 40 dakikasını işleyememek mesela bu olumsuz bir yönü kaynaştırma eğitiminin. Çoğu zamanda bu işe yeni başlayan daha genç arkadaşlar mesela o çocukları kontrol etmekte güçlük çekiyor.... görev vermediğimiz zaman onunla bire bir ilgilenmediğimiz zaman en azından 2-3 dakika, dolayısıyla o çocuk yerinde duramıyor ve bütün sınıfın atmosferini bozuyor.

Öğretmen 4: Bunun yanı sıra sınıfların kalabalık olması zaten öğrencilerin ergenlik gereği problemlı olmasından dolayı o sınıfta zihinsel engelli öğrenciyle birebir ilgilenmek zor oluyor.

Öğretmen 8: 45 kişilik sınıfta 2 tane kaynaştırma öğrencisi var. Bu öğrencileri birbiri ile yakın oturtmamaya çalışıyorum. Çünkü zaten konudan çok kopuyorlar ve konuşmaya başlıyorlar.

Araştırmaya katılan zihinsel yetersizliği olan öğrencilerden birinin ve normal zekâ seviyesine sahip olan öğrencilerden üçünün görüşü bu bulguyu destekler niteliktedir. Çalışmaya katılan diğer öğrencilerin bu konu hakkında net bir görüş beyan etmemişlerdir. Konu ile ilgili olarak ve normal zekâ seviyesindeki öğrenci 1, normal zekâ seviyesindeki öğrenci 2 ve normal zekâ seviyesindeki öğrenci 3 ve zihinsel engelli öğrenci 3'ün görüşleri aşağıdaki gibidir.

Normal öğrenci 1: Derslerde biraz konuşuyor. Derslerde rahatsız ediyor. Kulağımı bir şeyler tırmalıyor bende onlar yüzünden ders dinleyemiyorum. Sınavımdan da düşük notlar alıyorum.

Normal öğrenci 2: Anlamıyor konuşuyor. Beni rahatsız ediyor onu rahatsız ediyor diğerlerini rahatsız ediyor. Herkesin sınavlarına da etki ediyor.... Ben dinleyemiyorum.

Normal öğrenci 3: Ses çıkıyor sürekli sınıfta, başkasıyla da konuştuğu için benim anlamamı etkiliyor.

Zihinsel engelli öğrenci 3: Sessiz sakin bir sınıf isterdim.

Gözlemci notları da araştırma da ortaya çıkan bu bulguyu desteklemektedir. Gözlemcinin bu durum ile ilgili tuttuğu not aşağıdaki gibidir.

Sınıf 42 kişilik ve 2 tane kaynaştırma öğrencisi var. Kaynaştırma öğrencilerinden bir tanesi derse katılmasa da öğretmeni dinliyor ses çıkarmıyor. Diğer zihinsel yetersizliği olan kaynaştırma öğrencisi ise elindeki kalemle defterle uğraşiyor ders dinlemiyor arada sırada arkasındaki öğrenci ise konuşuyor. Sınıfta problem çıkaran dersin huzurunu gürültü yaparak bozan 1 tane öğrenci var. Öğretmenin dersinde konuşamıyor. Ama ders dinlemeyip başka şeylerle uğraşma çabasında. Ders dinleyen arkadaşını rahatsız edip dersten uzaklaştırma çabasında. Ders sonunda öğretmenle konuştuğumda öğretmen derste gürültü çıkaran öğrencinin ve kaynaştırma öğrencisinin kendi dersinde çok rahatsız edici

şeyler yapmadığını dile getirmiştir. Bu duruma ek olarak aynı sınıftan normal zekâ seviyesindeki öğrenci ise sınıftaki bu öğrencilerin Fen Bilimleri dışındaki derste çok konuştuklarını ve bu durumdan olumsuz etkilendiğini belirtmiştir.

3. 6. 6. Öğretmenlerin Fen Bilimleri Öğretim Programına Yönelik Görüşleri

Çalışmaya katılan Fen Bilimleri öğretmenlerinin hepsi zihinsel yetersizliği olan öğrencilere hali hazırdaki programın ağır geldiğini belirtmişlerdir. Fen Bilimleri Öğretim Programında yer alan içeriklerin daha basit, daha az kazanımlar içermesi gerektiğini belirtmişlerdir. Bu öğrencilerin normal kazanımları anlamaları zor olduğu için bu öğrencilere özel daha basit, onların düzeylerine uygun ve uzmanlıkla hazırlanmış şekilde kazanımlar içeren, anlaşılabilir deney maket bu öğrenciler için özel bir kitap vs. yapılırsa daha faydalı olacağını belirtmişlerdir. Bu konuda öğretmen 2, öğretmen 4 ve öğretmen 5'in görüşleri aşağıdaki gibidir.

Öğretmen 2:.....çocuğun hayal dünyasına inebilecek tarzda eğitim materyalleri barındıran birazcık hafifletilmiş düzeyde kazanımların olduğu bir eğitim programı ile eğitim verilebilir. Çünkü çocuğun seviyesi diğer öğrencilerden farklı olduğu için. Çocuğun özel durumu olduğu için.

Öğretmen 4: .....sınıfta normal öğrenciler bile normal müfredatı anlamakta sıkıntı yaşarken zihinsel engelli bir öğrencinin bunları anlaması çok daha zor oluyor. Bence atıyorum 8. Sınıf düzeyindeki bir zihinsel engelli öğrenciye 4. 5. Sınıf müfredatını anlatabilsek o çocuklara ancak o zihinsel düzeye erdirmiş oluruz. O yüzden şu anki Milli Eğitimin yayınladığı kitaplardaki müfredatı o sınıf düzeyindeki öğrencilere anlatmamız mümkün olmuyor dediğim gibi çocukların onu algılayabilecek zihinsel olgunluğa erişemediklerinden dolayı daha hafifletilmiş bir müfredat olsa biz daha rahat anlatabileceğiz.

Öğretmen 5: Onlara fen dersi içeriğine yönelik küçük hedefler kazandırmaya yönelik fen dersi içeriğine uygun deney olabilir maket model olabilir onlara özel basite indirgenmiş kazanımlarla belli bir plan çerçevesinde eğitim verilebilir.

3. 6. 7. Öğretmenlerin Zihinsel Yetersizliği Olan Öğrencilere Sınıf İçerisinde Ayırdıkları Vakte Yönelik Görüşler

Çalışmaya katılan öğretmenlerin hepsi sınıf mevcutlarının kalabalık, ders huzurunu bozup dersin işlenmesine engel olan öğrencilerin olduğunu belirtmişlerdir. Sınıfta tüm bunlar olurken ders öğretmenin zihinsel yetersizliği olan öğrenci için ayırdığı sürenin olabildiğince az olduğunu dile getirmişlerdir. Genellikle kalabalık sınıf ortamında sınıftaki ortalama seviyeye göre ders işlediği için zihinsel yetersizliği öğrencilere yeteri kadar vakit ayırıp ilgilenemediklerini ifade etmişlerdir. Bu konuda öğretmen 1, öğretmen 3, öğretmen 4 ve öğretmen 6'nın görüşleri aşağıdaki gibidir.

Öğretmen 1: Sınıfa daha çok teorik olarak ders anlattığımız için o öğrenciler sınıfta misafir gibi oturuyorlar. Onlara o şekilde anlatmak bir işe yaramıyor. Her zaman olmasa da belli zamanlarda bir iki dakikalık görev verdiğinizde bunu yerine getirebildiğini görüyorsun yani çiçek modelini çiz diyorsun kitaba bakarak onu yapabiliyor ama sen ders anlatırken diğer öğrencilere çiçeğin yapısını özelliklerini falan anlatırken bu anlamıyor. Bazıları anlamıyor bazıları da sıkıldıkları için, o derste dikkat çekemediğim için çocukta huzursuz oluyor yerinde duramıyor kalkmak, dolaşmak istiyor. Problem çıkarıyor. Kontrol etmekte zorlandığımız öğrenciler oluyor. Ya kendine zarar veriyor, ya arkadaşlarına ya da dersin işlenmesine engel oluyorlar.

Öğretmen 3: .....Eğer zihinsel engelli öğrenciler özel sınıflarda olursa onların seviyesine daha iyi inebileceğimizi düşünüyorum. Ama sınıf mevcutları çok kalabalık sınıflarımız kırkar kırk beşer kişi, fiziki durumun iyi olmadığı sınıflardayız maalesef çalıştığımız okullarda koşullar bu iken zihinsel engelli öğrencilere sınıfta ayrı bir zaman ayıramıyoruz bu da öğrencinin kendini yeteri kadar geliştirememiş oluyor. Bence kalabalık okullarda özel sınıflar oluşturulmalı.

Öğretmen 4:.....sınıfların kalabalık olması zaten öğrencilerin ergenlik gereği problemlili olmasından dolayı o sınıfta zihinsel engelli öğrenciyle birebir ilgilenmek zor oluyor. Biraz arada kaynamış oluyorlar.

Öğretmen 6: Akademik olarak fen dersini diğer öğrencilerle birlikte alması olumsuz sonuçlar ortaya çıkarıyor. Çünkü seviyeler aynı değildir sınıfın çoğunluğu diğer öğrencilerden oluştuğu için otomatikman diğer öğrencilerin boyutunda ders anlatılmaktadır. Özellikle kalabalık sınıflarda 40 ve üzeri sınıflarda grubun tamamına hitap etmek zorundasınız ve ya orta bir karar seçmek zorundasınız. Bu yüzden geride kalabilirler. Fen eğitimi açısından diğer öğrencilerle birlikte ders alması geride kalmalarına sebep olabilir. Bu şekilde olmamalıdır diye düşünüyorum.

Gözlemci notları da araştırma da ortaya çıkan bu bulguyu destekler niteliktedir. Gözlemcinin bu durum ile ilgili tuttuğu notlar aşağıda belirtilmiştir.

Öğrenciler sürekli bir konuşma dersin işlenişini bozma konuyu dağıtma çabasında buldukları için öğretmenin normal öğrenciler için bile dersi anlatması zorlaşırken bir de sınıfta zihinsel yetersizliği olan öğrenci için fazladan bir şeyler yapmaya çalışmanın zor olduğu gözleniyor. Öğretmenler sınıf içerisinde genellikle zihinsel yetersizliği olan öğrencilerle çok fazla ilgilenemiyor.

3. 7. Yedi Numaralı Alt Probleme Ait Bulgular

3. 7. 1. Zihinsel Yetersizliği Olan Öğrencilerin Sosyalleşmelerinde Kaynaştırma Eğitiminin Etkilerine İlişkin Görüşler

Araştırmaya katılan öğretmenlerden yedisi zihinsel yetersizliği olan ve normal zekâ seviyesindeki öğrencilerin aynı sınıfta eğitim almasının zihinsel yetersizliği olan öğrencilerin sosyalleşmesini olumlu yönde etkileyeceğini belirtmişlerdir. Katılımcı öğretmenlerden biri bu konuda herhangi bir görüş beyan etmemiştir. Konu ile görüş belirten öğretmenler kaynaştırma eğitiminin amacının zihinsel yetersizliği olan öğrencilerin normal zekâ seviyesindeki öğrencilerle bir arada bulunup sosyalleşme yönünden kendilerini geliştirmeleridir. Arkadaşlarından bir şeyler isteyebilme, çevresindekilere bir şey sorabilme vs. açısından kendilerini geliştireceğini düşünmektedirler. Bu konuda öğretmen 1, öğretmen 2 ve öğretmen 6'nın görüşleri aşağıdaki gibidir.

Öğretmen 1: .....çocuğun diğer normal çocuklarla sosyalleşmesi kaynaşması açısından bu olumlu.....

Öğretmen 2: Zaten özel eğitimin kaynaştırmanın mantığı da bu Çocuğun diğer arkadaşlarıyla kaynaşması bu açıdan olumlu sosyal yönü gelişecek evet belki diğer normal arkadaşlarının bu tarz özel eğitime muhtaç olan öğrencilerin varlığından haberdar olmaları açısından gerekli bir şey.....

Öğretmen 6: .....çocuğun kişisel açıdan sosyalleşmesi açısından önemli konuşma becerisi kazanıyor soru sorma becerisi kazanıyor arkadaşından kalem isteme kalem açacak isteme becerileri kazanıyor bunlar için olumlu tabi.

Gözlemci notları da araştırma da ortaya çıkan bu bulguyu destekler niteliktedir. Gözlemcinin bu durum ile ilgili tuttuğu notlar aşağıda belirtilmiştir.

Gözlem yapılan zihinsel yetersizliği olan öğrenciler normal arkadaşlarıyla birlikte eğitim alırken sosyalleşmeleri açısından kendilerini geliştirebildikleri gözleniyor. Çekingenlikleri var ama çok fazla değil. Diğer arkadaşları gibi konuyu hemen kavrayamıyorlar derse çok hızlı adapte olamıyorlar ama öğretmen bir şey sorduğunda rahatça konuşabiliyorlar. Öğretmenlerinden ve arkadaşlarından rahatça bir şeyler isteyebiliyorlar.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu çalışma ile Fen Bilimleri öğretmenlerinin, normal zekâ seviyesindeki ve zihinsel yetersizliği bulunan öğrencilere aynı sınıfta Fen Öğretimi yaparken yaşadıkları olumlu ve olumsuz durumlar hakkındaki düşünceleri araştırılmıştır. Araştırmada, nitel araştırma yöntemlerinden vaka çalışması (case study) deseninden yararlanılmıştır. Ayrıca bu sınıflarda normal öğrencilerin ve zihinsel yetersizliği olan öğrencilerin yaşadığı olumlu ve olumsuz durumlar, öğrencilerin görüş ve beklentileri nitel araştırma yöntemi kullanılarak araştırılmıştır. Araştırmaya sekiz Fen Bilimleri öğretmeni, dört zihinsel yetersizliğe ve dört normal zekâ seviyesine sahip öğrenci katılmıştır. Bu bölümde araştırma bulgularından hareketle tartışma, sonuç ve önerilere yer verilmiştir.

4. 1. TARTIŞMA

Yapılan görüşmelerden elde edilen bulgulara göre, araştırmaya katılan öğretmenlerin ikisinin BEP hazırlama konusunda uzman olmadıkları belirlenmiştir. Öğretmenler zihinsel yetersizliği olan kaynaştırma öğrencilerine Fen Öğretimi yapma konusunda bile kendilerini yetersiz görürken BEP hazırlamanın daha zor bir durum olduğunu dile getirmişlerdir. Öğretmenlerden üçü kaynaştırma öğrencilerinin tanısının yanlış konulduğunu düşünmektedirler. Yanlış tanı konulduğu için öğretmenler öğrenciye nasıl ve/veya ne şekilde davranması gerektiğini bilmedikleri ve mevcut durumun eksiklikleri üzerine bu sorun da eklenince öğretmenlerin yetersiz kaldıkları tespit edilmiştir. Sınıflardaki normal zekâ seviyesindeki öğrencilerin zihinsel yetersizliği olan öğrencilere karşı hoş olmayan davranışları, zihinsel yetersizliği olan öğrencilerin ders başarısının düşük olması gibi durumlar tespit edilmiştir. Bu

durumların kaynaştırma öğrencilerinin okula uyumu konusunda problem yaşamasına neden olduğu yapılan görüşme ve gözlemlerle belirlenmiştir.

Atıcı' nın (2014) yaptığı çalışmanın bulgularında da benzer sonuçlar olduğu tespit edilmiştir. Kaynaştırma eğitimi konusunda alan yazın taraması yaparak elde ettiği bulgular çerçevesinde bir takım sonuçlar elde etmiştir. Her öğretim düzeyinde kaynaştırma eğitimine ihtiyacı olan öğrenciler olduğu ortaya çıkmıştır. Aşağı yukarı tüm okullarda kaynaştırma eğitimi alan öğrenciler bulunduğu belirlenmiştir. Kaynaştırma öğrencilerine hazırlanması gereken BEP konusunda öğretmenler problem yaşamaktadırlar. Bunun yanı sıra rehber öğretmen eksikliği, RAM'larda yaşanan yoğunluk, resmi yazışmaların çok oluşu kaynaştırma öğrencilerinin tanısının sağlıklı bir şekilde konulmasında sekteye uğrattığını göstermektedir. Bundan ötürü kaynaştırma öğrencisinin tanılması yanlış yapıp öğrenci olması gerektiği gibi bir eğitim öğretim alamaması muhtemeldir. Kaynaştırma öğrencileri derslerdeki başarısızlıkları, arkadaşlarının dışlayıcı davranışlarından dolayı okul kültürüne yeteri kadar ayak uyduramadıkları belirlenmiştir. Kaynaştırma öğrencileri genellikle içine kapanık, derse karşı isteksiz ve çekingen oldukları ortaya çıkarılmıştır.

Yapılan görüşmelerden ve sınıf içi gözlemlerden elde edilen bulgulara göre öğretmenlerin kaynaştırma öğrencilerine gerçekleştirdiği Fen Öğretiminin yeterli olmadığı tespit edilmiştir. Öğretmenlerin dersleri normal öğrencilerden orta seviyede bulunanlara göre yürüttüğü belirlenmiştir. Kaynaştırma öğrencilerine de ders esnasında kısa süreli basit sorular sorarak vakit ayırmaya çalıştıkları tespit edilmiştir. Ancak kaynaştırma öğrencilerine kısa süreli ilgi göstermek onların başarılı olması için yeterli olmadığı belirlenmiştir. Bu durum, öğretmenlerin özel eğitim konusunda eğitim almadığını şayet eğitim almışsa aldığı eğitimi yeterli ölçüde uygulayamadığını göstermektedir.

Akcan (2013) sınıf öğretmenlerinin MEB'in yayınladığı kaynaştırma öğrencileri için çalışmaların yeterli olup olmadığı konusunda çalışma yapmıştır. Bu çalışmada öğretmenlerin çoğunluğu özel eğitim dersi aldığını ancak bu konuda yeterli olmadığını belirtmişlerdir.

Yapılan görüşmelerden elde edilen bulgulara göre sınıfların kalabalık ve gürültülü olduğu belirlenmiştir. Öğretmenlerin normal seviyedeki öğrencilerle bile bazı zamanlar disiplinli bir şekilde ders işlemekte zorlandığı ortaya çıkarılmıştır. Durum böyle iken kaynaştırma öğrencileri ile pek fazla ilgilenemedikleri belirlenmiştir. Öğretmenlerin zihinsel yetersizliği olan kaynaştırma öğrencisine ders esnasında çok az ve yetersiz kalacak şekilde vakit ayırabildiği gözlem ve görüşmeler sonucu ortaya çıkarılmıştır.

Gün(2013)'ün yaptığı çalışmanın bulgularında da benzer sonuçlar olduğu tespit edilmiştir. Öğretmenlerin kaynaştırma öğrencileriyle yeteri kadar ilgilenemedikleri belirlenmiştir. İlgilenememenin sebebi olarak da sınıfların kalabalık olması gösterilmiştir. Ayrıca öğretmenlere kaynaştırma eğitimi ile ilgili seminer verilse de bunun amaca hizmet etmediğini dile getirmiştir.

Yapılan araştırmanın bulgularında öğretmenlerin kaynaştırma öğrencilerine karşı nasıl davranması gerektiğini bilmedikleri ortaya çıkmıştır. Öğretmenlerden ikisi MEB'in bu konuda öğretmenlere hizmet içi eğitim vermesi gerektiğini belirtmiştir. Ancak öğretmenler MEB'den bekledikleri seminerin amaca hizmet edecek şekilde gönüllülük esasına göre olması gerektiğini belirtmişlerdir. Zorunlu tutulan hizmet içi eğitimlerin faydalı olmadığı yapılan görüşmelerle belirlenmiştir. Görüşmelerde öğretmenlerin sırf zorunluluğu yerine getirmek için gittikleri belirlenmiştir. Öğretmenlerin hizmet içi eğitimlere zorunluluğu yerine getirmek için gitmek istemedikleri yapılan görüşmelerle ortaya çıkarılmıştır. Ayrıca öğretmenler verilecek hizmet içi eğitimlerin ilgi çekici olmasını sadece bir sunumdan ibaret olmaması gerektiğini belirtmişlerdir.

Gün (2013)'ün yaptığı çalışmanın bulgularında da benzer sonuçlar tespit edilmiştir. Öğretmenlerin kaynaştırma eğitimi konusunda kendilerini yetersiz gördükleri belirlenmiştir. Öğretmenlerin bazılarının kaynaştırma eğitimine için bireysel çabalarının olmadığı ve kaynaştırma eğitimi ile ilgili herhangi bir eğitici seminer almak istemedikleri belirlenmiştir. Öğretmenler verilen seminerlerin, hizmet içi eğitimlerin vb. amaca hizmet etmediğini ifade etmişlerdir. Bazı öğretmenler yakın zamanda seminer aldıklarını ve fayda göremediklerini belirtmişlerdir. Verilen

seminerlerin kaynaştırma eğitimi yapan öğretmenler yerine özel eğitim uzmanları verirse seminerlere katılacakları belirlenmiştir. Ayrıca bu seminerler sunum yerine uygulamalı eğitim şeklinde olursa faydalı olup gerçekten amaca hizmet edeceğini belirtmişlerdir.

Yapılan görüşmelerden ve sınıf içi gözlemlerden elde edilen bulgulara göre öğretmenler kaynaştırma eğitiminin gerçekleştirilme süreçleri ile ilgili olarak olumsuz görüşlere sahiptirler. Kaynaştırma öğrencilerine normal öğrencilerle birlikte verilmesi gereken eğitimin süreçleri hakkında bilgi sahibi olmamalarının en büyük problem olduğu belirlenmiştir. Bu durumun yanı sıra sınıfların normal öğrenciler bağlamında da kalabalık olması, sınıfların gürültülü olması, sınıfta birden fazla kaynaştırma öğrencisi olması gibi sebeplerden kaynaştırma eğitiminin beklenen kalitede olmadığı belirlenmiştir. Öğretmenlerin kaynaştırma eğitimine yönelik eksikliklerinden dolayı bir uzman desteğine ihtiyaç duydukları yapılan gözlem ve görüşmeler sonucu ortaya çıkarılmıştır.

Sadioğlu ve diğerleri (2013) yaptıkları çalışmada, sınıf öğretmenlerinin ülkemizdeki kaynaştırma uygulamaları ile ilgili görüşlerini değerlendirdiklerinde, sınıf öğretmenlerinin büyük çoğunluğunun çeşitli nedenlerle kaynaştırma eğitimi ile ilgili olumsuz görüş bildirdikleri belirtmişlerdir. Olumsuz görüş belirtilmesinin başlıca sebeplerinden birincisi öğretmenlerin konuya ilişkin yetersiz olduklarıdır. Bu duruma ek olarak kaynaştırma uygulamalarında aksaklıkların olduğu, sınıfların kalabalık oluşu ve bu tip öğrencilerin özel eğitim almalarının daha iyi olacağı düşüncesi gelmektedir. Tüm bu sebeplerden dolayı kaynaştırma öğrencilerinin yeterli eğitimi alamadıklarını ifade etmişlerdir. Öğretmenlerin kaynaştırma eğitiminde başarıya ulaşabilmeleri için en çok uzman desteğine ihtiyaç duydukları belirlenmiştir.

Yapılan görüşmelerden ve sınıf içi gözlemlerden elde edilen bulgulara göre kaynaştırma eğitiminin olumlu etkilerinden biri; kaynaştırma öğrencileri ile normal zekâ seviyesindeki öğrencilerin birlikte eğitim öğretim görerek onların sosyalleşmelerine katkı sağladığı ortaya çıkarılmıştır. Öğrencinin isteklerini belirtme, bir sıkıntısını anlatabilme ve iletişim kurma becerilerinin bu sayede gelişebileceği belirlenmiştir. Bazı şeyleri ortak paylaşmayı, ortak yaşam alanında bulunmanın neler

gerektirdiğinin zihinsel yetersizliği olan kaynaştırma öğrencilerine kazandırılmasına katkı sağladığı belirlenmiştir. Ancak bu durumun yanı sıra normal zekâ seviyesindeki öğrencilerin, zihinsel yetersizliği olan kaynaştırma öğrencilerine akran zorbalığı yapabildikleri de belirlenmiştir. Normal zekâ seviyesindeki öğrencilerin, zihinsel yetersizliği olan kaynaştırma öğrencileri dışladıkları tespit edilmiştir. Zihinsel yetersizliği olan öğrencilerin; sınıflarında yaşanan seviye farkı, arkadaşlarının kendilerine veya diğer öğrencilere tutum ve davranışlarının vb. neticesinde özel ilgi beledikleri ortaya çıkarılmıştır. Zihinsel yetersizliği olan öğrencilere öğretmenler sınıf ortamında manevi olarak destek verdiğinde ve bu öğrencilerin üzerinde biraz durduğunda aslında bu öğrencilerden de az da olsa dersler açısından verim alınabildiği ve başarı durumunun yükselbildiği belirlenmiştir.

Yekta (2010)'nın yaptığı çalışmanın bulgularında da benzer sonuçlar olduğu belirlenmiştir. Normal zekâ seviyesindeki olan öğrencilerin sınıflarında bulunan zihinsel yetersizliği olan öğrencilerle iyi anlaşmış arkadaş oldukları ama bunun yanında bazı öğrencilerin anlaşamayıp kaynaştırma öğrencilerini sevmedikleri belirlenmiştir. Normal zekâ seviyesindeki öğrencilerin kaynaştırma öğrencilerine akran zorbalığı yapıp şiddet uyguladığı, hoş olmayan tabirler kullandıkları ortaya çıkarılmıştır. Bu bulgulardan hareketle normal zekâ seviyesindeki öğrencilerin kaynaştırma öğrencilerini dışlayıp akran zorbalığı yaptığı belirlenmiştir. Zihinsel yetersizliği olan kaynaştırma öğrencilerinin arkadaşlarından ders araç gereçleri isteyip bir şeyler paylaştığı normal zekâ seviyesindeki öğrencilerle oyun oynadıkları da araştırma sonucunda ortaya çıkarılmıştır. Bu durum kaynaştırma eğitiminin sosyalleşmeye katkı sağladığını ortaya çıkarır niteliktedir. Öğretmenler kaynaştırma öğrencileri ile yakından ilgilendiğinde onlara imza gülen yüz gibi ödül niteliğinde bir şeyler verdiğinde kaynaştırma öğrencilerinin bu durumdan çok memnun oldukları belirlenmiştir. Bu durumun tam tersi olup kaynaştırma öğrencileri yapmasa bile sınıftaki diğer öğrenciler öğretmeni sinirlendirip öğretmen sınıfa kızdığı zaman bu seferde duruma çok üzüldükleri ortaya çıkarılmıştır.

Yapılan görüşmelerden ve sınıf içi gözlemlerden elde edilen bulgulara göre, öğretmenler kaynaştırma eğitimi konusunda ne yapmaları gerektiğini tam anlamıyla bilmedikleri belirlenmiştir. Fen Bilimleri Öğretmenlerinin kaynaştırma eğitimi

konusuna bildiklerinin birkaç faktör ile sınırlı olduğu tespit edilmiştir. Bilinen bu faktörler; kaynaştırma öğrencilerine ayrı ve basit düzeyde bir BEP doğrultusunda bir sınav uygulanması gerektiği, bu öğrencilerin dönem sonunda geçer not olacak şekilde ders ortalamasının olması gerektiğidir. BEP' lerin her kaynaştırma öğrencisine ders öğretmenleri tarafından hazırlanması gerektiği yapılan görüşmelerle tespit edilmiştir. Ancak öğretmenler bu planların hazırlanmasında da yine yetersiz oldukları için rehber öğretmen başta olmak üzere bu konuda bilgi birikim sahiplerinden destek görmek istedikleri ortaya çıkarılmıştır. Kendi yaptıklarının gelişigüzel ve son derece işlevsiz olduğu 100-150 kazanım içerisinden rastgele kazanımlar seçip bir plan hazırlamanın bu kadar basit olmayacağı belirlenmiştir. Öğrenci, ders öğretmenleri, okul rehber öğretmeni ve veli tarafından gerçekte olması gerektiği gibi bir kişisel plan hazırlansa bu kadar üstünkörü bir kaynaştırma eğitimi olmayacağı ve plan açısından da uygun olacağı belirlenmiştir. Kaynaştırma eğitiminde neler yapılması gerektiğini bilmeyen bir öğretmenin tek başına herhangi bir destek görmeden bir kişisel plan hazırlamasının beklenmesinin yanlış olduğu ve Fen Bilimleri öğretmenlerin bu konuda da yetersiz olduğu belirlenmiştir.

Öğretmenler özel eğitim, kaynaştırma eğitimi vb. konularda yetersiz olduklarını düşünmektedirler. Öğretmenlerin MEB tarafından bu konular ile ilgili gönüllülük çerçevesinde, ilgi çekici nitelikte, öğretmenleri ileri seviyeye taşıyacak hizmet içi eğitim verilmesini istedikleri belirlenmiştir. Bu sayede yanlış olan bir davranış düzeltilebilir ve kaynaştırma öğrencilerinin normal zekâ seviyesindeki öğrenciler arasında kaybolup gitmesi en aza indirgenebilir.

Çalışmaya katılan öğretmenlerin ikisi, sınıflarında birden fazla zihinsel yetersizliği olan kaynaştırma öğrencisi olduğunu belirtmiştir. Bu sınıfların mevcudunun 35-43 arasında olduğu belirlenmiştir. Sınıf mevcudunun kalabalık oluşu ayrıca mevzuatta belirtilen şekilde olmayıp bir sınıfta fazla kaynaştırma öğrencisinin olduğu gözlem ve görüşmelerle ortaya çıkarılmıştır. Bu durumlar sebebiyle zihinsel yetersizliği olan öğrenci ile özel olarak ilgilenmenin öğretmenler için zor bir durum olduğu belirlenmiştir. Zihinsel yetersizliği olan kaynaştırma öğrencisi ile ilgilenildiğinde sınıfın geri kalanlarının dersten koptuğu ve öğretmenin sınıf hâkimiyetinin azaldığı belirlenmiştir.

Zağlı (2010), yaptığı çalışmada kaynaştırma öğrencilerinin normal sınıflara konulmasında kararının idare tarafından verildiği öğretmenlerin, veli ve öğrencilerin bu konuda görüşlerinin alınmadığını belirtmiştir. Öğretmenler kaynaştırma öğrencilere nasıl bir eğitim verecekleri konusunda herhangi bir destek almadığını belirterek bu konuda desteğin yapılması gerektiği, desteğe ihtiyaç duydukları belirlenmiştir. Destek verilmesi gereken konunun ise en çok özel eğitim ve ders konulu olacak şekilde seminer gibi bir hizmet içi verilmesini istedikleri bu belirlenmiştir. Az sayıda da olsa bazı sınıflarda birden fazla sayıda kaynaştırma öğrencisi olduğu tespit edilmiştir. Sınıftaki ders materyallerinin kaynaştırma eğitimi için uygun olmadığı belirlenmiştir. Öğretmenler sınıftaki kaynaştırma öğrencilerinin, normal zekâ seviyesindeki öğrencileri ders sırasında olumsuz etkileyip dikkatlerini dağıttıklarını düşünmektedirler. Bu sebeplerden dolayı kaynaştırma öğrencilerinin kendileri için hazırlanmış özel okullara gitmesi gerektiğini düşüncesinde oldukları belirlenmiştir.

Yapılan çalışmada kaynaştırma eğitiminin olumlu ve olumsuz yönleri olduğu yapılan gözlem ve görüşmelerle belirlenmiştir. Öğretmenlerden ikisi kaynaştırma eğitiminin olumsuz yönlerinin olumlu yönlerinden daha çok olduğunu ifade etmişlerdir. Zihinsel yetersizliği olan kaynaştırma öğrencilerinin kaynaştırma eğitimi sayesinde sosyalleştikleri bu durumun olumlu olduğu gözlem ve görüşmeler sonucu ortaya çıkarılmıştır. Diğer yandan da sınıfın genel seviyesine erişemeyip geri kaldıkları içinde kaynaştırma eğitiminin olumsuz olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca kaynaştırma eğitiminin normal zekâ seviyesindeki öğrenci ve öğretmenleri de olumsuz etkilediği görüşme ve gözlemlerde belirlenmiştir.

Şekercioğlu (2010)'un yaptığı çalışmanın bulgularında da benzer sonuçlar tespit edilmiştir. Öğretmenlerin büyük çoğunluğunun kaynaştırma öğrencilerinin genel sınıflarda bulunmasından memnun olmadıkları belirlenmiştir. Kaynaştırma öğrencilerinin bulunduğu sınıflarda öğretmenlerin sınıfa hâkim olma konusunda zorlandıkları belirlenmiştir. Öğretmenlerin BEP' i zaman kaybı olarak gördükleri bu konuda da olumsuz tutuma sahip oldukları belirlenmiştir. Öğretmenler kaynaştırma öğrencilerinin, normal öğrencilerin eğitim öğretimlerini yavaşlattığını belirtmişlerdir.

Yapılan çalışmadaki gözlem ve görüşmelerde öğretmenlerin zihinsel yetersizliği olan kaynaştırma öğrencilerine nasıl bir Fen Öğretimi yapmaları gerektiğini bilmedikleri belirlenmiştir. Fen öğretmenleri kaynaştırma eğitimi konusunda yeterli bilgiye sahip olmadıkları için yılların verdiği tecrübe ile bir şeyler yaptıkları tespit edilmiştir. Yılların verdiği tecrübeye göre yapılan uygulamaların profesyonelce olmadığı gözlem ve görüşmeler sonucu ortaya çıkarılmıştır.

Yönter (2009)'un yaptığı çalışmanın bulgularında da benzer sonuçlar tespit edilmiştir. Çalışmaya katılan öğretmenlerin bir kısmının BEP hazırlama ve kaynaştırma eğitimi konusunda kendisini yetersiz gördükleri belirlenmiştir. Bu sebepten öğretmenlerin yılların verdiği tecrübeye ya da internetten faydalandıkları ortaya çıkarılmıştır.

Bu araştırmada, çalışmaya katılan öğretmenlerin hepsi, kaynaştırma öğrencilerinin başarı değerlendirmesini klasik ölçme değerlendirme yöntemleriyle yaptıklarını belirtmişlerdir. Görüş belirten öğretmenlerin biri bu şekilde bir değerlendirmenin kaynaştırma öğrencileri için uygun olmadığını belirtmiştir. Klasik ölçme değerlendirme yöntemleri yerine farklı bir ölçme değerlendirme yapılmasının daha uygun olacağını dile getirmişlerdir. Öğretmenlerin farklı bir ölçme değerlendirme sistemi uygulanmasından kastettikleri öğrendiği Fen Konularından basit deneyler yapma vb. gibi uygulamaya dayalı ölçme değerlendirme olmasının uygun olacağını belirtmişlerdir. Normal zekâ seviyesine seviyesindeki öğrencilerin kaynaştırma öğrencilerine uygulanan yazılı yoklama kâğıdının farklı sorulardan oluşmasının sebebini merak ettikleri ve bu konuda problemler çıkardıkları görüşmeler sonucu ortaya çıkarılmıştır. Öğretmenlerin her iki öğrenci grubuna bu durumu anlatmaya çalışmasının sıkıntı oluşturduğu tespit edilmiştir. Zihinsel yetersizliği olan kaynaştırma öğrencilerine normal bir yazılı yoklama ile ölçme değerlendirme yapmanın uygun olmadığı yapılan görüşmeler neticesinde belirlenmiştir.

Güven (2009) yaptığı araştırmada dördüncü ve beşinci sınıf öğretmenlerinin görüşlerini almış ve hepsinin BEP hazırladıklarını belirlemiştir. Ancak öğretmenlerin bir kısmı normal zekâ seviyesindeki öğrencilerden ayrı bir sınav kâğıdı hazırlarken bir kısmı olması gereken gibi davranmayıp normal sınavı uyguladığı belirlenmiştir.

Öğretmenler, kaynaştırma öğrencilerinin başarılarının ölçme değerlendirilmesinde, yazılı yoklama kullandığını belirtmesine rağmen bu şekilde bir ölçme değerlendirme yapmanın kaynaştırma öğrencileri için uygun olmadığı görüşünde oldukları ortaya çıkarılmıştır. Kaynaştırma öğrencileri için uygun ders araç gereçleri ile bir başarı değerlendirmesi yapıldığı zaman bu öğrencilerin kendilerinden istenenleri başarı ile yerine getirdiği belirlenmiştir. Öğretmenlerin başarı değerlendirmesi sırasında en çok yaşadığı problemin akranları ile birlikte kaynaştırma öğrencilerinin değerlendirilmesi olduğudur. Sınav kâğıtlarının aynı sorulardan oluşmuyor olması ve bu durumu hem zihinsel yetersizliği olan hem de normal zekâ seviyesinde olan öğrencilere anlatmaya çalışmada sıkıntılar yaşandığı ortaya çıkarılmıştır.

Yapılan araştırmanın bulguları Fen Bilimleri öğretmenlerinin BEP, sınav hazırlama, kaynaştırma öğrencilerine nasıl bir eğitim verme konusunda yeterli donanımına sahip olmadığı sonucunu ortaya çıkarmıştır. Öğretmenlerin, aralarında yaptıkları bilgi alışverişleriyle bir şeyler yapmaya çalıştıklarını aralarında bu konuda birlik olmadığı bu durumun son derece ilkel olduğu belirlenmiştir. Öğretmen, veli, öğrenci, rehber öğretmen, idareciler arasında işbirliği olursa kaynaştırma eğitiminin başarıya ulaşacağı yapılan görüşmelerle tespit edilmiştir.

Yıkmiş (2006)'ın yaptığı çalışmanın bulgularında da benzer sonuçlar olduğu tespit edilmiştir. İl Milli Eğitim Müdürlüğü yöneticileriyle yapılan çalışmada katılımcıların MEB, okul yöneticileri ve öğretmenlerden bir takım beklentilerinin olduğu belirtilmiştir. MEB'den beklentileri; bu tür öğrencilere ayrı okullar açılması, personel yetiştirilmesi, öğretmen ve yöneticilerin bilgilendirilmesi gerektiğidir. Okul yönetimi ve öğretmenlerden ise; kaynaştırma öğrencilerine yardımcı olmaları, yeterli bilgi donanımına sahip olmaları, okul aile işbirliğinin sağlanması, kaynaştırma uygulamasına ilişkin olumlu inancın geliştirilmesini beklemektedirler.

Yapılan araştırmanın bulgularında öğretmenler tarafından "Kaynaştırma öğrencileri nasıl olsa bir şey anlamıyor" gözüyle bakılmaması gerektiği belirlenmiştir. Kaynaştırma öğrencilerinin eğitim kalitesinin artması için tüm sorumluluğun branş öğretmenlerine değil de tüm okul öğretmenleri ve idarecilerin paylaşması gerektiği tespit edilmiştir. Kaynaştırma öğrencilerine düz anlatım yoluyla eğitim vermekten

ziyade görsel materyal destekli Fen Eğitimi verilmesi gerektiği gözlem ve görüşmeler sonucu ortaya çıkarılmıştır.

Caseau, Norman ve Stefonich (1998) yaptığı çalışmada zihinsel yetersizliği olan öğrencilere verilen eğitimin kalitesinin artması için öğretmenlerin üzerine bir takım görevler düştüğünü belirtmişlerdir. Bu tür öğrencilerin ihtiyaçlarının karşılanabilmesi için Fen Bilimleri öğretmenleri ve özel eğitim öğretmenlerinin bu sorumluluğu birlikte alması gerektiğini belirtmişlerdir. Eğer uygulanmakta olan program kaynaştırma öğrencilerinin ihtiyaçlarını karşılamıyorsa farklı öğretim yöntem ve tekniklerini içerecek şekilde yeniden oluşturulmasını dile getirmiştir. Fen Bilimleri öğretmenleri “Derste nasıl verimli olurum?” sorusuna cevap arayıp bu tür öğrencilere olan bakış açılarını değiştirmeleri gerektiğini belirtmişlerdir. Derste yapılacak olan uygulamaların görsel materyallerle desteklenmesi gerektiğini belirtmişlerdir.

4. 2. SONUÇLAR

Araştırmada elde edilen bulgular ışığında şu sonuçlara ulaşılmıştır:

1. Çalışmaya katılan öğretmenlerin öğrenme-öğretme sürecinde zihinsel yetersizliği olan öğrencilerle yeterince ilgilenemedikleri, bu konuda bu tip öğrencilere nasıl davranması gerektiğini bilmedikleri saptanmıştır. Bu sebeple zihinsel yetersizliği olan öğrencilerin sınıfta sıkıldığı ve normal derslerin onların ilgisini yeterince çekmediğinden huzursuz olup problem çıkarabildikleri belirlenmiştir. Bu durumun öğretme- öğrenme sürecini olumsuz yönde etkilediği belirlenmiştir.
2. Zihinsel yetersizliği olan öğrencilere anlatılan Fen Bilimleri dersinde sunuş yoluyla eğitim vermenin yeterince verimli olmadığı belirlenmiştir. Slâyt, model, maket, çok basit düzeyde deneyler vb. uygulanmasının, daha basit kazanım içeren bir programla eğitim verilmesinin uygun olacağı belirlenmiştir. Bu sayede zihinsel yetersizliği olan öğrencilerin de derse katılımı sağlanmış olacaktır.

3. Öğretmenlerin kaynaştırma eğitimi konusunda yetersiz olduğu, yılların verdiği tecrübeye göre bir şeyler yapmaya çalıştıkları belirtilmiştir. Bu durumun da ilkel olduğu ve profesyonel manada bilgi sahibi olmadıkları belirlenmiştir. Öğretmenlerin bu tip öğrencilerin sadece daha basit bir sınava tabii tutulması ve sınıfta kalmaması gerektiğini bildikleri belirlenmiştir.
4. Kaynaştırma eğitiminin en önemli yönü olarak zihinsel yetersizliği olan öğrencilerin normal zekâ seviyesindeki öğrenciler arasında sosyal yönünün geliştiği belirlenmiştir. Kaynaştırma öğrencileri bu sayede kendilerini dışlanmış normal öğrencilerden soyutlanmış olarak görmeyecekleri belirlenmiştir.
5. Kıdemli yılı fazla olan öğretmenlerin lisans eğitimi sırasında özel eğitim, kaynaştırma eğitimi, BEP gibi konularda herhangi bir eğitim almadığı belirlenmiştir. Son yıllarda mezun olan bazı öğretmenlerin lisans eğitimi sırasında özel eğitim, kaynaştırma eğitimi, BEP gibi konularda eğitim aldığı belirlenmiştir. Ancak çalışmaya katılan, lisans eğitimi sırasında bu konularla ilgili eğitim alan öğretmenlerin bu konuda ders almalarına rağmen kendilerini yine de yetersiz gördüğü lisans eğitimi sırasında verilen eğitimin yeterli olmadığı belirlenmiştir.
6. Öğretmenler BEP hazırlama konusunda kendilerini yetersiz gördüklerini belirtmişlerdir. Bu planın sadece ders öğretmenine yaptırılmasının uygun olmadığı belirlenmiştir.
7. Sınıfların kalabalık oluşu, gürültülü oluşu, sınava hazırlanan sınıflar için konuların yetiştirilme çabası, sınıfta bazı öğrencilerin de huzursuzluk çıkarmasından dolayı öğretmenlerin zihinsel yetersizliği olan öğrencilere yeteri kadar vakit ayıramadığı belirlenmiştir. Bu durum sebebiyle öğretmenlerin zihinsel yetersizliği olan bireyler ile birebir ilgilenemediği belirlenmiştir.
8. Öğretmenlerin özel eğitim, kaynaştırma eğitimi vb. hakkında oldukça yetersiz olması, sınıflarda ağırlıklı olarak normal zekâ seviyesinde öğrenciler bulunduğu için kaynaştırma öğrencilerinin yok sayıldığı belirlenmiştir.
9. Zihinsel yetersizliği olan öğrencilere özel olarak daha basit kazanımlar, anlaşılır maket, model, oldukça basit deneyler, ayrı bir ders kitabı vb.

olmasının bu öğrencilere eğitim hayatlarında olumlu manada bir şeyler katacağı belirlenmiştir.

10. Öğretmenlerin hepsinin derste sunuş yoluyla eğitim verdiği belirlenmiştir. Sebebinin de zamanın sınırlı oluşu, sınıfların mevcudu bazı öğrencilerin problemleri, sıkıntılı oluşudur.
11. Bazı okullardaki öğrenci mevcudunun fazla olması sebebiyle sınıflarda çok sayıda öğrenci olduğu belirlenmiştir. Bu kalabalık sınıflarda kaynaştırma öğrencilerinin olduğu belirlenmiştir. Kaynaştırma öğrencilerinin olduğu sınıfların mevcudunun bu durum çerçevesinde hazırlanmadığı belirlenmiştir. Ayrıca kalabalık sınıf olmasına rağmen birden fazla kaynaştırma öğrencilerinin olduğu da gözlem ve görüşmeler sayesinde belirlenmiştir.
12. Yetiştirilen öğretmen adaylarının lisans döneminde kaynaştırma eğitimine yönelik bir ders almaları gerektiği belirlenmiştir. Durumun ciddiyetinin artırılması adına belirli sürelerde staj gibi pratik yapacağı bir alan getirilmesinin iyi olacağı belirlenmiştir.
13. Kaynaştırma eğitimi konusunda herhangi bir eğitim almamış görev yapan öğretmenler için de MEB tarafından hizmet içi eğitimlerin verilmesi gerektiği belirlenmiştir. Öğretmenler bu eğitimlerin bir zorunluluğu yerine getirmekten ziyade gerçekten faydalı, öğretmeni ilgisini çekecek nitelikte olmasını istemişlerdir. Nedeni, zorunlu tutulan hizmet içi eğitimlerin eğitimcilere hiçbir faydasının olmadığı belirlenmiştir.
14. Zihinsel yetersizliği olan öğrenciler başarılı öğrenciler ile birlikte aynı sınıfta eğitim almaktan memnun olmaktadırlar. Normal zekâ seviyesindeki öğrenciler ise zihinsel yetersizliği olan öğrencilerle aynı sınıfta eğitim almak istememektedirler.
15. Normal zekâ seviyesindeki öğrenciler zihinsel yetersizliği olan öğrencilerin dersi anlayamadıkları için sıkılıp konuşmalarından rahatsız olmaktadırlar.
16. Zihinsel yetersizliği olan öğrenciler aldıkları Fen Eğitimi yeterli görmektedirler.
17. Normal zekâ seviyesindeki öğrenciler, zihinsel yetersizliği olan öğrencilere ayrı bir sınıfta düz anlatım yerine görsel materyallerle Fen Eğitimi verilmesinin uygun olacağını düşünmektedirler.

18. Normal zekâ seviyesindeki bazı öğrenciler, zihinsel yetersizliği olan öğrencilere daha anlayışlı olunması gerektiğini ifade etmişlerdir.

4. 3. ÖNERİLER

Araştırmada elde edilen sonuçlar ışığında, zihinsel yetersizliği olan öğrencilere Fen Eğitimi verilmesine yönelik aşağıdaki öneriler getirilebilir.

1. Kaynaştırma eğitiminin olduğu sınıflarda öğretmenlere ve öğrencilere profesyonel bir birim tarafından seminer, kurs vb. şekilde eğitim verilerek bilgilendirme yapılmalıdır.
2. Yapılması gereken eğitici seminerlerin gönüllülük esasına bağlı kalınarak yapılması ve katılımcıların ilgisini çekebilecek nitelikte planlanması gerekmektedir.
3. Sınıflarda olan kaynaştırma öğrencilerinin sayısı bilinerek buna uygun bir sınıf mevcudu oluşturulmalıdır.
4. Okullarda, zihinsel yetersizliği olan öğrencilere uygun basit düzeyde model, maket, görsel sunular vb. bulundurulmalıdır.
5. Zihinsel yetersizliği olan öğrencilere hazırlanacak olan BEP uzman bir kadro tarafından profesyonelce hazırlanmalı ve ders öğretmenleri bu konuda bilgilendirilmelidir.
6. Hazırlanması zorunlu olan BEP' ler öğretmenler tarafından yalnızca evrak olarak kullanılmamalı; içeriği, kaynaştırma öğrencisine imkânlar dâhilinde mutlaka uygulanmalıdır
7. Zihinsel yetersizliği olan öğrencilere, ders öğretmenleri tarafından belirli günlerde düzenli olacak şekilde destek eğitimi verilmelidir.
8. Zihinsel yetersizliği olan öğrenciler için BEP, yapılacak olan ölçme değerlendirmeler vb. hazırlanacak içerikler öğretmenler dışında diğer paydaşlardan da yararlanılarak hazırlanmalıdır.
9. Sınıf iklimini bozan normal zekâ seviyesine sahip öğrenciler ve zihinsel yetersizliği olan öğrenciler mümkün olduğunca aynı sınıfta

bulundurulmamalıdır. Sınıflarda mevzuata uygun olacak sayıda kaynaştırma öğrencileri bulunmalıdır.

10. Üniversitelerin eğitim fakültelerinde ve ya gerekli tüm kurumlarda program mezunlarına kaynaştırma eğitimi konusunda ciddi bir eğitim verilmelidir. Lisans eğitimi sırasında verilen kaynaştırma eğitimi dersleri teorik olarak kalmamalı öğretmen adaylarına staj olarak, yaparak yaşayarak vb. şekilde öğrenebileceği şekilde eğitim verilmelidir.

KAYNAKÇA

Akcan, Emrullah (2013). *Genel Eğitim Sınıflarındaki Kaynaştırma Öğrencileri İçin Milli Eğitim Bakanlığı Tarafından Belirlenen Eğitim-Öğretim Etkinliklerinin Uygulanma Düzeyinin Araştırılması*, Yüksek Lisans Tezi, İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Akkoyun, Ayşe K. (2007) *.Rehberlik Ve Araştırma Merkezi Müdürlüğü Personelinin Kaynaştırma Eğitimine İlişkin Görüşleri*, Yüksek Lisans Tezi, ABANT İZZET BAYSAL ÜNİVERSİTESİ Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu.

Altunay, Esen, Oral, Gülşin ve Yalçinkaya, Münevver (2014). Eğitim kurumlarında mobbing uygulamalarına ilişkin nitel bir araştırma. *Sakarya Universty Journal of Education*,4(1), 62- 80.

American Association on Mental Retardation. (1992).

Atıcı, Recep (2014). Kaynaştırma Öğrencilerinin Okul Hayatında Yaşadığı Zorluklar. *Turkish Studies*, 9 (5), 279-291.

Avcılar, Demet (2010) . *Fen Ve Teknoloji Dersi Öğretmenlerinin Kaynaştırma Uygulamalarındaki Kendi Yeterliliklerine İlişkin Görüşleri*, Yüksek Lisans Tezi, ABANT İZZET BAYSAL ÜNİVERSİTESİ Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu.

Baker, Susan, Cade, Elsa, Cawley, Jhon, Hayden,Shari (2002). Including students with disabilities into the general education science classroom. *Council For Exceptional Children*, 68(4), 423-435.

Battal, İbrahim (2007). *Sınıf Öğretmenlerinin Ve Branş Öğretmenlerinin Kaynaştırma Eğitimine İlişkin Yeterliliklerinin Değerlendirilmesi (Uşak İli Örneği)*, Yüksek Lisans

Tezi, AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyonkarahisar.

Batu, Sema (2000). Kaynaştırma, Destek Hizmetler Ve Kaynaştırmaya Hazırlık Etkinlikleri. *ANADOLU ÜNİVERSİTESİ Özel Eğitim Dergisi*, 2 (4), 35- 45.

Batu, Sema, Diken, İbrahim H.(2013).İlköğretimde Kaynaştırma. (Editör: İbrahim H. Diken) *Kaynaştırmaya Giriş* (2). Ankara: Pegem Akademi.

Batu, Sema, İftar-Kırcaali Gönül (2006). *Kaynaştırma*. Ankara: Kök Yayıncılık.

Biber, Sezer K. (2009). *Web Destekli Fen Bilgisi Öğretmeninin Kaynaştırma Eğitimindeki İlköğretim 7. Sınıf Öğrencilerinin Performans Düzeyi Ve Akademik Başarılarına Etkisi*, Yüksek Lisans Tezi, EGE ÜNİVERSİTESİ Fen Bilimleri Enstitüsü, İzmir.

Bilen, Ebru (2007). *Sınıf Öğretmenlerinin Kaynaştırma Uygulamalarında Karşılaştıkları Sorunlarla İlgili Görüşleri Ve Çözüm Önerileri*, Yüksek Lisans Tezi, DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.

Buyruk, Büşra, Korkmaz, Özgen (2016). Öğrencilerin Fen Ve Teknolojiye Dönük Kavramları Günlük Hayatla İlişkilendirme Durumları. *ON DOKUZ MAYIS ÜNİVERSİTESİ Eğitim Fakültesi Dergisi*. 35(1), 159- 172.

Çapraz, Cüneyt (2016). *Ortaokul Özel Alt Sınıfta Öğrenim Gören Zihinsel Yetersizliği Olan Öğrencilere Doğrudan Öğretim Yöntemiyle Bazı Maddelerin “Katı-Sıvı-Gaz” Hallerinin Öğretimi*, Doktora Tezi, ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.

Caseau, Dana, Norman, Katherina, Stefonich, Grek P. (1998). Teaching students with disabilities in inclusive science classroom : survey results. *Jhon Wiley & Sons, Inc.*,82, 127-146.

Cavkaytar, Atilla, Diken, İbrahim H.(2005). Özel eğitime gereksinim duyan çocuklar ve özel eğitim. (Editör: İbrahim H. Diken). *Özel Eğitim*. Ankara: Pegem Akademi, 1-28.

Darıca, Nilüfer (1992). Özürlü Çocukların Eğitiminde Entegrasyonun Önemi. *I. Ulusal Özel Eğitim Kongresi*. İstanbul: Ya-PA Yayınları, 183-185.

Diken, İbrahim H., Batu. Sema (2010). Kaynaştırmaya giriş. (Editör: İbrahim H. Diken). *İlköğretimde kaynaştırma*. Ankara: Pegem Akademi, 2-24.

Dolapci, Sibel (2013). *Öğretmen Adaylarının Öz-Yeterlilik Alguları Ve Kaynaştırma Eğitimine Bakış Açıları*, Yüksek Lisans Tezi, DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.

Ekşi, Kezban (2010). *Sınıf Öğretmenleri İle Özel Eğitim Öğretmenlerinin Kaynaştırma Eğitimi İle İlgili Tutumlarının Karşılaştırılması*, Yüksek Lisans Tezi, MARMARA ÜNİVERSİTESİ Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Eripek, Süleyman (1998). Zihinsel Engelliler. Anadolu Üniversitesi Yayınları, 39-52.

Ertunç, Ebru N. (2008). *Kaynaştırma Eğitimi Uygulanan İlköğretim İkinci Kademedeki Görev Alan Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Kaynaştırma Eğitimi Hakkındaki Bilgi Düzeylerinin Ve Sınıflarındaki Engelli Öğrencilere Bakış Açılarının Değerlendirilmesi Adana İli Örneği*, Yüksek Lisans Tezi, GAZİ ÜNİVERSİTESİ Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Friend, Marilyn (2006). Special education. Contemporary perspectives for school professionals. Boston. Pearson Education.

Gök, Ramazan (2013). *Kaynaştırma Eğitimi Öğrencisi Bulunan İlkokul Sınıf Öğretmenlerinin Sınıf Yönetiminde Karşılaştıkları Zorluklar Ve Bu Zorluklarla Başa Çıkma Yöntemleri*, Yüksek Lisans Tezi, AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Antalya.

Göksu, İrfan, Çevik, Tamer. (2004). *Özel Eğitime Giriş*. Adana

Güldenöglü, Birkan, Kargın, Tevhide, Şahin, Feyzullah (2010). Genel Eğitim Sınıflarındaki Özel Gereksinimli Öğrenciler İçin Yapılması Gereken Uyarlamalara İlişkin Sınıf Öğretmenlerinin Görüşlerinin İncelenmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 10 (4) 2431 - 2464

Gün, Zühal (2013). *Ülkemizdeki Kaynaştırma Eğitiminde Matematik Eğitiminin Yeri Ve Önemi*, Yüksek Lisans Tezi, FIRAT ÜNİVERSİTESİ Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Elazığ.

Güner, Nevin (2010). *Kaynaştırma Uygulamaları Yapılan Sınıflarda Çalışan Öğretmenlerin Sınıf Yönetimi Bilgi Düzeyleri İle Önleyici Sınıf Yönetimi Eğitim Programının Öğretmenlerin Sınıf Yönetimlerine Etkisinin İncelenmesi*, Doktora Tezi, ANKARA ÜNİVERSİTESİ Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Gürgür, Hasan (2005). *Kaynaştırma Uygulamasının Yapıldığı İlköğretim Sınıfında İşbirliği İle Öğretim Yaklaşımının İncelenmesi*, Doktora Tezi, ANKARA ÜNİVERSİTESİ Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Güven, Didem (2009). *İlköğretimde kaynaştırma uygulamalarına katılan zihinsel yetersizliği olan öğrencilerin başarılarının değerlendirilmesine ilişkin öğretmen görüşleri*, Yüksek Lisans Tezi, ANADOLU ÜNİVERSİTESİ, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.

Güzel, Neslihan (2014). *Kaynaştırma öğrencisi olan ilköğretim öğretmenlerinin kaynaştırma eğitimine ilişkin yaşadıkları sorunlar*, Yüksek Lisans Tezi, YEDİTEPE ÜNİVERSİTESİ Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Hançer, Ahmet H., Şensoy, Önder, Yıldırım, Halil İ. (2003). İlköğretimde Çağdaş Fen Bilgisi Öğretiminin Önemi Ve Nasıl Olması Gerektiği Üzerine Bir Değerlendirme *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(13), 80-88.

Hasanoğlu, Gülcihan (2013). *Birleştirilmiş Sınıflardaki Kaynaştırma Eğitiminde Yaşanan Sorunlara İlişkin Görüşler*, Yüksek Lisans Tezi, OSMANGAZİ ÜNİVERSİTESİ Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.

Karaer, Nur T.(2010). *İlköğretim Okullarındaki Yönetici, Sınıf Ve Psikolojik Danışma Ve Rehber Öğretmenlerin Kaynaştırma Adayı Özel Gereksinimli Öğrencileri Tanıma Ve Yönlendirme Yeterliliklerinin İncelenmesi (Gaziantep İli Örneği)*, Yüksek Lisans Tezi, GAZİANTEP ÜNİVERSİTESİ Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gaziantep.

Karataş, Zeki (2015). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri. *Manevi Temelli Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi*, 1 (1), 62- 80.

Kargın, Tevhide, Güldenoğlu, Birkan ve Şahin, Feyzullah (2010). Genel Eğitim Sınıflarındaki Özel Gereksinimli Öğrenciler İçin Yapılması Gereken Uyarlamalara İlişkin Sınıf Öğretmenlerinin Görüşlerinin İncelenmesi. *Kuram Ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 10 (4), 2431- 2464.

Kargın, Tevhide (2004). Kaynaştırma: Tanımı, Gelişimi ve İlkeleri. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 5 (2) 1-13.

Kaya, Güneş (2016). *Hafif Düzey Zihinsel Yetersizliği Olan Öğrencilere Fen Bilimleri Dersinde “Canlı-Cansız” Kavramının Öğretiminde Sabit Bekleme Süreli Öğretim Yönteminin Etkililiğinin İncelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, EGE ÜNİVERSİTESİ Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

Kaya, Kübranur (2011). *Web üzerinden erişilebilir kaynaştırma öğrencilerine yönelik etkinliklerin sınıf öğretmenleri tarafından kullanılma durumu*, Yüksek Lisans Tezi, GAZİ ÜNİVERSİTESİ Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Kırcaali-İftar, Gönül. (1998). Özel Gereksinimli Bireyler ve Özel Eğitim. *Eskişehir Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınları*. No: 561.

Kırcaali-İftar, Gönül (1998). Kaynaştırma ve Destek Özel Eğitim Hizmetleri. *Eskişehir Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınları*. No: 1018-561

Kocadağ, Tuğba (2009). *İlköğretim 4.Sınıf Fen Ve Teknoloji Dersinde İnteraktif Eğitim Yazılımları Kullanmanın Kaynaştırma Öğrencilerinin Başarısına Etkisi*, Yüksek Lisans Tezi, GAZİ ÜNİVERSİTESİ Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Korucu, Nazan(2005). *Türkiye’de Özel Eğitim Ve Rehabilitasyon Hizmeti Veren Kurumların Karşılaştığı Güçlüklerin Analizi: Kurum Sahipleri, Müdür, Öğretmen Ve Aileler Açısından*, Yüksek Lisans Tezi, SELÇUK ÜNİVERSİTESİ Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

Kuğu, Sevim (2011). *İlköğretim I.kademede kaynaştırma eğitimine ilişkin öğretmen ve ebeveyn tutumlarının kaynaştırma öğrencilerinin temel akademik beceri düzeylerine etkisi*, Yüksek Lisans Tezi, ONDOKUZ MAYIS ÜNİVERSİTESİ Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Samsun.

Malkoç, Bahar B.(2010). *Eskişehir İlindeki Özel Anaokullarında Çalışan Eğitimcilerin Okulöncesi Dönemde Kaynaştırma İle İlgili Görüşleri*, Yüksek Lisans Tezi, ANADOLU ÜNİVERSİTESİ Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.

Mastropieri, Margo A., Scruggs, Thomas E., (1992). Science For Students With Disabilities. *Review of Educational Research*, 62(4), 377-411.

Mehmetlioğlu, Deniz, Özdem, Yasemin (2014). Connectivity theory at work: The referrals between science and mathematics in a science unit. *International Journal of Education in Mathematics, Science and Technology (IJEMST)*, 2(1), 36-48.

Merriam, Sharan B. (2002). *Qualitative research in practice: examples for discussion and analysis*. California: Jossey-Bass.

Milli Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği (2006). T.C. Resmi Gazete,
26184, 31 Mayıs 2006

Öncül, Nuray (2003). *Kaynaştırma Uygulaması Yapılan İlköğretim Okuluna Devam Eden Zihin Özürlü Öğrencinin Bulunduğu Sınıfta Normal Çocuk Annelerinin Kaynaştırma Uygulamasına İlişkin Görüşleri*, Yüksek Lisans Tezi, ANADOLU ÜNİVERSİTESİ Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.

Özdemir, Nilgün (2008). *Sınıfında Kaynaştırma Öğrencisi Olan Ve Olmayan İlköğretim Öğretmenlerinin Tükenmişlik Düzeylerinin Karşılaştırılması*, Yüksek Lisans Tezi, AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyonkarahisar.

Özel Eğitim Hakkında Kanun Hükmünde Kararname ve Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği. (2012). T.C. Resmi Gazete, 28360, 21Temmuz 2012.

Özmen, Emel (2010). *İzmir İlinde Kaynaştırma Öğrencileri İle Çalışan Okul Öncesi Öğretmenlerinin Empatik Eğilimleri İle Tükenmişlik Düzeyleri Arasındaki İlişkinin Belirlenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.

Patton, Michael Q. (2014). *Nitel Araştırma ve Değerlendirme Yöntemleri*. (Çevirenler: Mesut Bütün ve S.Beşir Demir). Ankara: Pegem Akademi.

Sadioğlu, Ömür, Bilgin, Asude, Batu, Sema ve Oksal, Aynur (2013). Sınıf Öğretmenlerinin Kaynaştırmaya İlişkin Sorunları, Beklentileri ve Önerileri. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 13(3), 1743-1765.

Sevim, Zehra (2011). *Aileler Ve Özel Eğitimcilerin Zihinsel Özürlülüğe Bakışı (Sakarya Şehit Ali Borinli İlköğretim Okulu Ve İş Okulu Örneği)*, Yüksek Lisans Tezi, SAKARYA ÜNİVERSİTESİ Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.

Sezgin, Neslihan (2016). *Süreç Temelli Yazma Öğretiminin Hafif Düzeyde Zihinsel Yetersizliği Olan Öğrencinin Yazma Becerisine Etkisinin İncelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.

Stake, Robert E. (1980). The case method inquiry in social inquiry. *Towards a science of the singular*.5-8. Norwich: CARE.

Sucuoğlu, Bülbin, Kargın, Tevhide (2006). *İlköğretimde Kaynaştırma Uygulamaları: Yaklaşımlar, Yöntemler, Teknikler*. İstanbul: Morpa.

Sülün, Kamil (2012). *İlköğretim Genel Eğitim Sınıfı İle Özel Eğitim Sınıfında Öğrenim Gören Kaynaştırma Öğrencilerinin Sosyal Becerilerinin İncelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.

Şekercioğlu, Bilge (2010) . *İlköğretim II. Kademe Branş Öğretmenlerinin Kaynaştırma Uygulamalarında Karşılaştıkları Sorunlar İle İlgili Görüşleri*, Yüksek Lisans Tezi, GAZİ ÜNİVERSİTESİ Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Tas, Şekibe (2011). *Sınıf Öğretmenlerinin Kaynaştırma Eğitiminde Eğitim Teknolojileri Kullanım Durumları*, Yüksek Lisans Tezi, EGE ÜNİVERSİTESİ Fen Bilimleri Enstitüsü, İzmir.

Taş, Erkan (2007). *Süreğen Hastalıklı Çocukların Kaynaştırma Eğitim Ortamlarında Karşılaştıkları Güçlüklerin Öğretmen, Aile Ve Çocuklar Açısından Değerlendirilmesi*, Yüksek Lisans Tezi, SELÇUK ÜNİVERSİTESİ Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

Tekinarslan, İlknur. Ç.(2015). Zihinsel yetersizliği olan öğrenciler. (Editör: İbrahim H. Diken). *Özel Eğitim*. Ankara: Pegem Akademi.

Turhan, Ceyda (2007). *Kaynaştırma Uygulaması Yapılan İlköğretim Okuluna Devam Eden Normal Gelişim Gösteren Öğrencilerin Kaynaştırma Uygulamasına İlişkin Görüşleri*, Yüksek Lisans Tezi, ANADOLU ÜNİVERSİTESİ Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.

Uğurlu, H. (1993). *Okul Öncesi Eğitimde Entegrasyon*. 9. Ya-pa Okulöncesi Eğitimi ve Yaygınlaştırılması Semineri. Ankara: 1993, 323-324.

Uzun, Gözde (2009) . *Kaynaştırma Uygulamalarında İlköğretim Okulu Müdürlerinin Rolü Ve Kaynaştırma Uygulamalarına İlişkin Görüş Ve Önerileri*, Yüksek Lisans Tezi, MALTEPE ÜNİVERSİTESİ Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Ünal, Füsun (2010). *Kaynaştırma Uygulamasının Yapıldığı Sınıflardaki Öğretmen, Normal Gelişim Gösteren Öğrenci Ve Engelli Öğrenci Velilerinin Kaynaştırmaya Yönelik Tutumları*, Yüksek Lisans Tezi, ÇUKUROVA ÜNİVERSİTESİ Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.

Ünay, Ebru (2012). *Bireysel Destek Eğitiminin Kaynaştırma Öğrencilerinin Matematik Başarıları Ve Öz Yeterlilik Alguları Üzerindeki Yeterliliği*, Yüksek Lisans Tezi, DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.

Vural, Murat (2008). *Kaynaştırma Sınıfı Öğretmenlerinin Öğretim Uyarlamasına İlişkin Yaptıkları Çalışmaların Belirlenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, ABANT İZZET BAYSAL ÜNİVERSİTESİ Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu.

Yavuz, Canan(2005). *Okul Öncesi Eğitimde Kaynaştırma Eğitimi Uygulamalarının Değerlendirilmesi*, Yüksek Lisans Tezi, GAZİ ÜNİVERSİTESİ Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Yekta, Yeliz (2010). *Kaynaştırma Uygulamaları Yapılan İlköğretim Okullarına Devam Eden Zihinsel Engelli Bireylerin Eğitim Yaşantılarına Yönelik Görüşlerinin Betimlenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, ABANT İZZET BAYSAL ÜNİVERSİTESİ Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu.

Yıkmış, Nermin (2006). *İl Milli Eğitim Yöneticilerinin Kaynaştırma Uygulamalarına İlişkin Görüş Ve Önerileri*, Yüksek Lisans Tezi, ABANT İZZET BAYSAL ÜNİVERSİTESİ Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu.

Yıldırım Ali ve Şimşek Hasan (2008), *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Yigen, Sibel (2008). *Çocuğu İlköğretim Kademesinde Kaynaştırma Uygulamalarına Devam Eden Anne- Babaların Kaynaştırmaya İlişkin Görüş Ve Beklentileri*, Yüksek Lisans Tezi, ANADOLU ÜNİVERSİTESİ Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.

Yin, Robert K.(1994). *Case Study Research*. California: Sage

Yöner, Seher (2009). *İlköğretim Kaynaştırma Sınıfı Öğretmenlerinin Zihinsel Yetersizliği Olan Öğrencilere Yönelik Matematik Öğretimi Uyarlamalarına İlişkin Görüşleri*, Yüksek Lisans Tezi, ANADOLU ÜNİVERSİTESİ Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.

Yüksel, Atila, Mil, Burak, Bilim, Yasin (2007). *Nitel Araştırma*. Ankara: Detay Yayıncılık.

Zağlı, Ülkü (2010). *Sakarya İlinde Görev Yapan Okul Öncesi Öğretmenlerin Zihinsel Engelli Çocukların Kaynaştırma Yoluyla Eğitimlerine İlişkin Tutumlarının İncelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, GAZİ ÜNİVERSİTESİ Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

573 Sayılı Özel Eğitimle İlgili Kanun Hükmünde Kararname. (1997). T.C. Resmi Gazete, 23011, 6 Haziran 1997.

EK 1**YARI YAPILANDIRILMIŞ GÖRÜŞME FORMU**

Görüşmede katılımcı öğretmenlere aşağıdaki sorular yöneltilmiştir.

1. Zihinsel engelli öğrencilere nasıl bir fen eğitimi verilmelidir? Neden?
2. Zihinsel engelli öğrencilere fen öğretirken karşılaştığımız sorunlar nelerdir? Açıklar mısınız?
3. Zihinsel engelli ve normal öğrencilerin aynı sınıfta fen bilimleri dersi öğrenmesi konusunda düşünceleriniz nelerdir? Neden?
4. Zihinsel engelli öğrenciler ve normal öğrencilerin bir arada fen bilimleri dersi öğrenmesinin olumlu ve olumsuz yönleri nelerdir?
5. Zihinsel engelli öğrencilere fen öğretmek için kendinizi yeterli buluyor musunuz? Bu konuda herhangi bir eğitim aldınız mı?
6. Zihinsel engelli öğrencilerin takip edecekleri fen bilimleri dersi öğretim programı nasıl olmalıdır? Neden?
7. Zihinsel engelli öğrencilere fen öğretirken hangi öğretim stratejisi, yöntem ve tekniklerinin kullanılması gerektiğini düşünüyorsunuz? Neden?

EK 2**YARI YAPILANDIRILMIŞ GÖRÜŞME FORMU**

Görüşmede katılımcı zihinsel yetersizliği olan öğrencilere aşağıdaki sorular yöneltilmiştir.

1. Fen öğrenirken zorlanıyor musun?
2. Senden daha başarılı öğrenciler ile aynı sınıfta Fen Eğitimi alma konusunda olumlu ve olumsuz düşüncelerin nelerdir?
3. Okulda öğretmenlerinin verdiği Fen Eğitimi yeterli görüyor musun?
4. Nasıl bir sınıfta Fen eğitimi almak isterdin?
5. Okul idaresi, ailen ve öğretmenlerinden beklentilerin nelerdir?

EK 3**YARI YAPILANDIRILMIŞ GÖRÜŞME FORMU**

Görüşmede katılımcı normal zekâ seviyesindeki öğrencilere aşağıdaki sorular yöneltilmiştir.

1. Sınıfında zihinsel engelli bir öğrenci ile birlikte Fen Eğitimi alma konusunda ne düşünüyorsun? Neden?
2. Zihinsel engelli öğrencilere sence nasıl bir Fen Eğitimi verilmelidir?
3. Sınıfında zihinsel engelli bir öğrenci ile birlikte Fen eğitimi almanın sana olumsuz bir etkisi var mı? Açıklayınız.
4. Sınıfında zihinsel engelli bir öğrenci ile birlikte Fen eğitimi almanın sana olumlu bir etkisi var mı? Açıklayınız.
5. Okul idaresi, öğretmenler ve zihinsel engelli öğrencilerin velileri, bu tip öğrencilerin Fen başarılarının artırılması konusunda sence neler yapmalıdır?

EK 4**YARI YAPILANDIRILMIŞ GÖZLEM FORMU**

Sınıf:

Kız:

Erkek:

Ders saati:

Devre:

1. Öğretmen derste araç gereç ders materyali kullanıyor mu?
2. Öğretmen derse nasıl giriş yapıyor? Dikkat çekme etkinliği vb. yapıyor mu?
3. Sınıfın gürültü düzeyi nasıl? Öğretmen bu duruma nasıl bir önlem almış?
4. Sınıf oturma planında kaynaştırma öğrencisinin yeri nerede?
5. Öğretmen kaynaştırma öğrencisini derse katıyor mu? Derse katmak için neler yapıyor?
6. Kaynaştırma öğrencisinin sınıf içerisindeki davranışları nasıldır?

EK 5**KATILIMCI ÖĞRETMEN İZİN FORMU**

Değerli katılımcı;

Bu çalışmayı yapmak için çalışan bir yüksek lisans öğrencisiyim. Çalışmanın bir katılımcısı olarak sizinle kaynaştırma öğrencilerinin Fen Bilimleri eğitimine yönelik görüşlerinizi alacağım.

Söyleyeceğiniz hiç bir şey asla kişisel olarak sizinle ilişkilendirilmeyecektir. Mülakat sırasında bir soruyu neden sorduğuma ilişkin bir sorunuz olursa lütfen bunu çekinmeden belirtiniz ya da cevap vermek istemediğiniz bir soru olursa bunu ifade ediniz.

Çalışmamı yapmamda bana yardımcı olduğunuz için teşekkür ederim.

Kevser KÖSE

Katılımcının;

Yaşı:

Cinsiyeti:

Meslekteki kıdem (yıl):

Toplam kaynaştırma öğrencisi sayısı:

İmza:

EK 6**KATILIMCI ÖĞRENCİ İZİN FORMU**

Değerli katılımcı;

Bu çalışmayı yapmak için çalışan bir yüksek lisans öğrencisiyim. Çalışmanın bir katılımcısı olarak sizinle kaynaştırma öğrencilerinin aldıkları Fen Bilimleri eğitime yönelik görüşlerinizi alacağım.

Söyleyeceğiniz hiç bir şey asla kişisel olarak sizinle ilişkilendirilmeyecektir. Mülakat sırasında bir soruyu neden sorduğuma ilişkin bir sorunuz olursa lütfen bunu çekinmeden belirtiniz ya da cevap vermek istemediğiniz bir soru olursa bunu ifade ediniz.

Çalışmamı yapmamda bana yardımcı olduğunuz için teşekkür ederim.

Kevser KÖSE

Katılımcının;

Sınıfı:

Cinsiyeti:

İmza:

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü

Adı Soyadı:	Kevser Köse	İmza:	
Doğum Yeri:	Meram- Konya		
Doğum Tarihi:	02.05.1991		
Medeni Durumu:	Bekâr		

Öğrenim Durumu

Derece	Okulun Adı	Program	Yer	Yıl
İlköğretim	23 Nisan Egemenlik İ.Ö.O		Konya	1997-2002
Ortaöğretim	23 Nisan Egemenlik İ.Ö.O		Konya	2002-2005
Lise	Muhittin Güzelkılınç Lisesi		Konya	2005-2009
Lisans	Necmettin Erbakan Üniversitesi	Fen Bilgisi Eğitimi	Konya	2009-2013
Yüksek Lisans	Necmettin Erbakan Üniversitesi	Fen Bilgisi Eğitimi	Konya	2014-2017
Becerileri:	Fen Öğretimi			
İlgi Alanları:	Fen Bilimleri			
İş Deneyimi:	İstanbul Esenler Fatih Ortaokulunda Fen Bilimleri Öğretmenliği İstanbul Esenler Ayvalıdere Ortaokulunda Fen Bilimleri Öğretmenliği			
Aldığı Ödüller:	-			
Hakkımda bilgi almak için önerebileceğim şahıslar:	Yrd. Doç. Dr. Seyit Ahmet KIRAY			
Tel:	0546 238 68 40			
Adres	Fatih mahallesi Aksaray caddesi No: 36/7 Esenler /İstanbul			